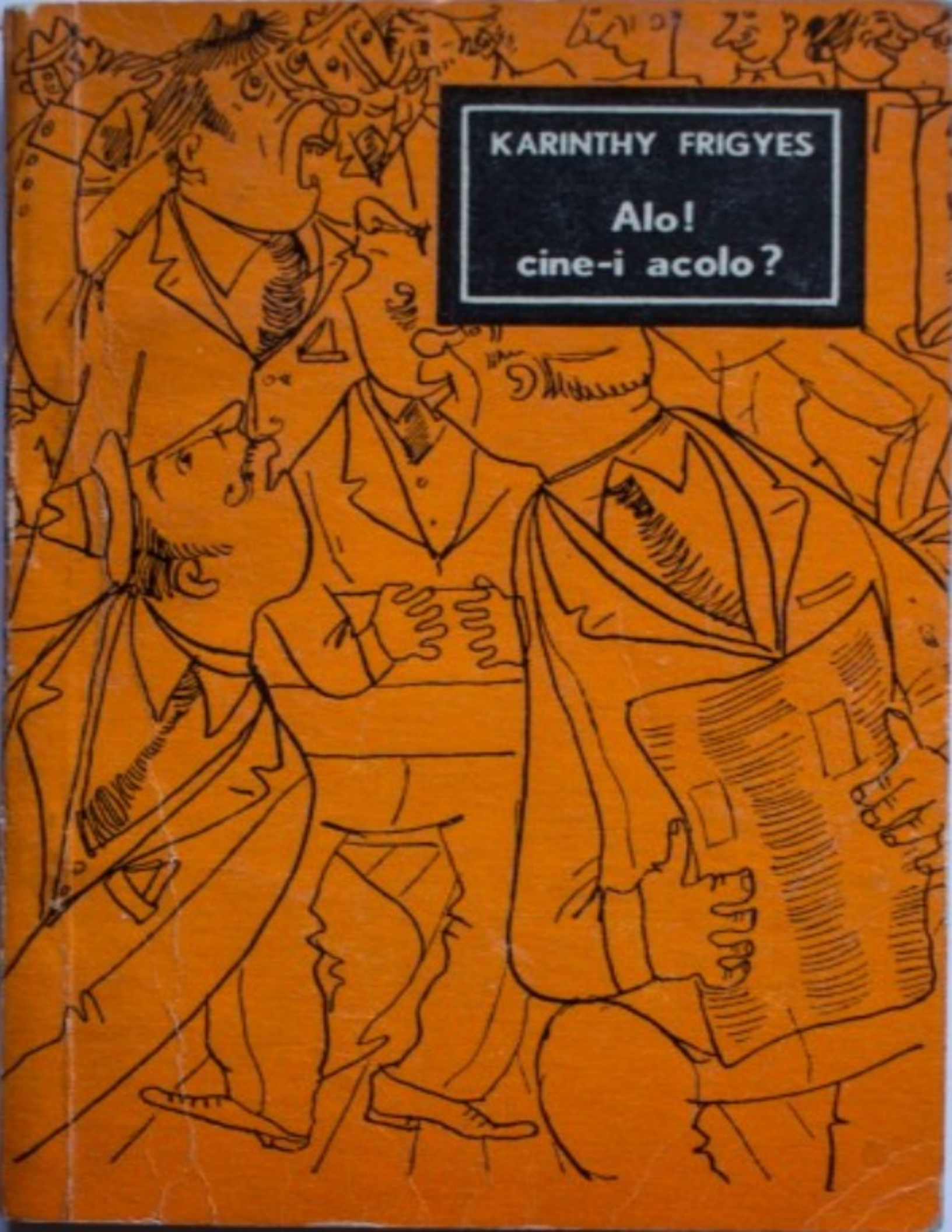
KARINTHY FRIGYES
Alo!
cine-i acolo?

KARINTHY FRIGYES
Alo! Cine-i acolo?

CUVÂNTUL TRADUCĂTORULUI

Despre decanul incontestabil al umorului modern maghiar, Karinthy Frigyes (1887 — 1938), socotit azi — încă destul de timid — ca făcând parte dintre precursorii teatrului ionescian, nu mai e necesară o recomandare. Prezenta încercare de echivalențe românești va contribui, poate, alături de celelalte traduceri apărute la noi de-a lungul anilor (Dați-mi voie, domnule profesor; Călătorie în jurul craniului meu; Schițe umoristice) *la încheganea unei cărți de vizită lipsite de echivoc. De aceea ne propunem doar o scurtă reiterare a vieții și operei lui Karinthy, adăugând, în final, câteva cuvinte despre structura prezentei selecții.*

*Fiu de intelectuali din Budapesta, Karinthy a urmat facultatea de matematică, dar, la vârsta de douăzeci de ani, s-a dedicat gazetăriei și literaturii. Colaborator al revistei literare „Nyugat" („Occidentul"), a fost unul dintre cei mai activi scriitori ai vremii, câștigându-și chiar de la primele scrieri o popularitate neobișnuită. În timpul primului război mondial a dus o adevărată campanie antirăzboinică, în numele unui adânc umanitarism, iar în 1919 a salutat cu entuziasm puterea proletară, fiind membru al directoratului scriitorilor. După înăbușirea revoluției a colaborat la „Pesti Napló" („Gazeta Budapestei"***).*** *Spre sfârșitul vieții* a fost *grav bolnav…A murit la Siófok, la scurt timp după ce suportase o grea operație la creier.*

Scriitor multilateral, romancier nuvelist, poet, gazetar și traducător, Karinthy a fost, înainte de toate, un umorist de înaltă clasă. Savuros și incisiv, a satirizat modul de viață burghez și rămășițele feudale din societatea vremii. Primul volum, care a stârnit admirația cititorilor și a constituit o cotitură în literatura umoristică maghiară, e o culegere de parodii după câțiva mari scriitori ai literaturii universale și maghiare, intitulată Igy Irtok ti (Așa scrieți voi, *1912), Două volume de versuri,* Nem mondhatom el senkinek (Nu pot spune nimănui, *1929) și* Üzenet a palackban (Mesaj într-o butelcăs *1939), îl afirmă ca pe un sensibil poet al dragostei și condorilor sufletești. Ca autor de schițe, momente, scenete și nuvele, Karinthy a cunoscut o vogă uriașă,*

datorită paginilor de strălucit umor, fără egal până atunci în literatura maghiară (volumele Két hajó — Două vapoare, *1915*; Tanár úr kérem
— Dați-mi voie, domnule profesor, *1916;* Krisztus vagy Barabás — Cristos sau Baraba, *1918 etc.).*

Câteva piese de teatru (A bűvös szék — Scaunul fermecat, *1917*; Holnap reggel — Mâine dimineață, *1921) și romanele* Utazás Faremidóba (Călătorie în Faremido, *1916).* Capillária *(1922),* Utazás a koponyám körül (Călătorie în jurul craniului meu. *1937), întregesc universul fantastic, neobișnuit pe care-l creează ori cercetează cu predilecție Karinthy, pentru a surprinde tâlcurile lumii pe care-o trăia.*

Pentru grupajul pe care-l oferim spre lectură, o succintă caracterizare datorată compatriotului său, poetul Babits Mihály, va suplini, credem, curiozitatea cititorului: „Ochiul lui se ațintește pe omul abstract tot atât de grav ca ochiul matematicianului pe cifra abstractă — și ochiul acesta râde. Râde, pentru că, aplicată la viață, matematica asta e teribil de comică — dezvăluie disonanțe cutremurătoare". Omul abstract, nu ca o chintesență sau o nefericită paiață de non-esențe comune, ci bietul om muritor, care se repetă pe sine însuși în orice ipostază — în climatul modului de viață burghez — până la automatizare, absurd în credința, declarată cu durere sau patos, că e mereu altul, și victimă, în final, pe scena unei teribile farse a existenței sale.

Am rânduit acest volum ca pe o oglindă a fatalității acelui Meșter ce a pornit în febrila explorare a lumii, râzând homeric, și s-a sfârșit în zâmbetul trist al lacrimii, întâia și ultimă expresie a comicului și tragicului. Arcul de cerc parcurs de la farsa de cabaret, trecând prin dialogul absurd dintr-un univers teatral de esențe umane, până la umorul morții înseși, poate nu e prezent decât palid, atâta cât am izbutit să cuprind în limitele unui volum de mică întindere. Dar ideația spre sensuri pământene și ilare, sub felurite aspecte și ipostaze, privind fenomenul singular, unic, ca și cel de amploare, e prezentă pretutindeni în aceste scrieri, sub ochiul de foc al puterii subtile, nemăsurate și nemiloase a râsului. Oroarea de cataclisme, înfățișată prin urme de foc al puterii subtile, nemăsurate și nemiloase a râsului. Oroarea de cataclisme înfățișează prin metalepsa imaginilor (Război îndelungat; Militărie cultivată, *mărunțele pricini de uriașe conflicte*

(Omnibus), *savuroasele scene de clipă cotidiană, cu oameni neștiuți irisului absent, dar consumând, pe reduse perimetre istorii de puritate, veselie sinceră și altruism* (Ce-i acolo?); Brevete personale; Șahiștii). Ocultism), *miniaturile de umor în cheie grotescă, bufă sau de contrafaceri* spirituale, atât de dragi inteligenței (Mai; Scrisoare despre felul cum trebuie să intri; Articol de dar), *se întâlnesc aici ca într-un poem simfonic, cu trei teme majore, în trei demonstrații de virtuozitate:* Omul și *scaunul* (umor amar), *Lexicon absurd* (absurd) și *Ninge* (tragic), piese de temelie *ale prozei karinthyene.*

Trecerea de la grotesc la tragic am căutat s-o oferim cât mai lin, încheind cu una din cele mai impresionante și eufonice proze ale literaturii ungare.

C. O.

Omul și scaunul

Scaunul stă în fața cortinei; poate fi și un fotoliu. Stă foarte serios, ca *și cum s-ar afla în spatele unui birou. Se aude soneria. Intră omul. Vine în grabă și arborând o față serviabilă, Se oprește la câțiva pași de scaun și se înclină. Trăsăturile lui trădează că e foarte atent.*

— Vă salut cu respect, excelență… la dispoziția dumneavoastră, excelență… a nu, nu, excelentă… pot sta și-n picioare, excelență…

Pauză; ascultă mult aplecat înainte.

— O, firește, excelență… sunt fericit că-s primul care pot să vă felicit… De unde știu? Păi, a scris azi-dimineață în gazeta oficială, excelență… Poftim? Cum să nu, excelență, a scris, n-ați binevoit să observați, excelență?

Pauză; zâmbește politicos.

— Hahaha! Foarte bună!… Bineînțeles… *Pauză.* Da, să trăiți, am înțeles… Da, firește… Ha… *Pauză.* Ce părere avem de asta?… Vai, excelență, eu nu pot vorbi decât în numele meu, dar cred că la fel ca mine pândește tot ministerul… *Pauză.* Cum adică înțeleg eu? Cum aș înțelege?… Dacă-mi permiteți, înțeles exact așa cum e,

excelență… Nouă, fiecăruia, ne pare foarte rău, excelență, că nu ne veți mai fi șef în secția noastră… dar dacă ne gândim că excelența voastră va alunge în fruntea întregii secții, în locul înălțimii-sale domnului Privișinsky, atunci, pot fi sincer, excelență?… Excelența voastră știe că eu am fost întotdeauna un om dintr-o bucata, ce am în inimă, am și pe buze…

— Da?!… îmi permiteți?!… Atunci, excelentă. O spun deschis: cu faptul că excelența voastră vine în locul înălțimii sale ni se împlinește o veche dorință… Așteptăm lucruri mari de la schimbarea asta, dacă-mi permiteți… o nouă enocă, excelentă… O rânduială absolut nouă… pe care demult o…

Pauză.

— Da?! Absolut sincer?… Atunci, ca să fiu absolut sincer… urâtă lume-a fost sub înălțimea-sa domnul Privișinsky… excelența-voastră știe la fel de bine ca și mine… nu era o lume pentru funcționari cinstiți… dacă-mi permiteți, o lume de mameluci, carieriști… o lume pentru lingăi, a protecției, excelență… dar iată omul care și-a păstrat spinarea dreaptă, excelentă, omul care nu s-a lăsat doborât… *Pauză: ușurat, râde cu însuflețire.* Hehehe… Că bine ați ¡spus-o, excelență, chiar așa, dacă-mi permiteți… că înălțimea sa e un… permiteți să spun și eu?… păi, da… înălțimea sa a fost un bătrân panamist, excelență. La înălțimea sa nu putea prospera în secție decât cel care-l peria, îi lingea tălpile, care venea cu pile… Un om drept, cu spinarea dreaptă, excelență, care să reprezinte munca, egalitatea democratică, cinstea neștirbită de funcționar, excelentă, pentru care nu goana după ranguri și titluri era importantă, excelență, ci egalitatea și cinstea, excelență — aici nu putea avansa, excelentă… pentru că aici, excelentă. Sub înălțimea sa nu exista decât: „Înălțimea Voastră” așa și ne dincolo, excelență; „Înălțimea Voastră” cutare și cutare, excelență; cine nu rostea tot la o jumătate de minut „vai, Înălțimea Voastră cutare” și „vai, Înălțimea Voastră cutare”, excelență, o ducea rău chiar de la-nceput, excelență!

Inspiră adânc, ascultă cu încordare…

— Cum să nu, cum să nu!…

Mișcările lui, asemeni florii soarelui, arată că excelența sa s-a sculat și se plimbă de colo-colo prin încăpere.

— Vai, Doamne!… Excelență!… Mai încape vorbă?… Sunt convins că acum va fi altfel, din moment ce excelența voastră ajunge în locul înălțimii sale… *Pauză.* Doar știm noi, cei câțiva oameni cu spinarea dreaptă, de-aici, că excelența voastră se gândește ca și noi… caracterul și inima excelenței voastre vor îndepărta răul, ca să nu mai fie așa…

Încet, începe să-și urmeze superiorul, de colo-colo, întors spre el. Când superiorul se întoarce, trece și el repede pe partea cealaltă, ocolindu-l pe la spate.

— Exact!… *Râde cu glas tare.* Vă cred!… Chiar așa! Aveți dreptate!… așa e, excelență!… bravo!… bravo!… așa o să fie, excelență… vai, excelență, nici nu binevoiți să credeți cu câtă admirație vă ascultăm, excelență… noi, cei câțiva care ne-am păstrat spinarea dreaptă aici în minister… sunt convins, excelență, că i-ați spus-o pe șleau primului ministru… că aici se termină cu protecțiile și linsul tălpilor și cu…

Excelența sa se așază; omul iar se oprește în dreptul scaunului.

— Se termină cu ploconeala…

Brusc sare în fața scaunului, se apleacă repede, și face o mișcare de parcă ar ridica de jos ceva.

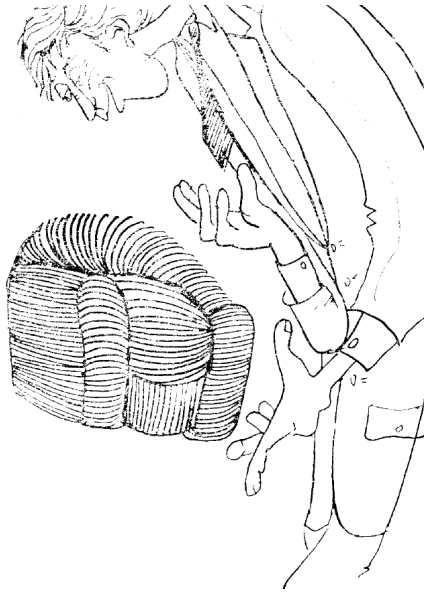

— Vai, lăsați, excelență… zău, nu vă osteniți, excelență, că uite… pentru nimic, pentru nimic… *Se întoarce la vechiul loc…* Va să zică… unde-am rămas oare?… a, da, că aici se termină cu temenelele, s-a zis cu acele zile, din moment ce excelența voastră a venit. În locul înălțimii sale. S-a zis cu mita și lingușirea, pentru că…

Sare iar în fața scaunului și se apleacă.

— Oo, lăsați, excelență… vă rog să-mi permiteți… *Se lasă în patru labe, caută pe jos.* Zău, lăsați-mă pe mine, excelență… s-a rostogolit aici, sub birou… o scot îndată… *Merge în patru labe prin fața scaunului; vâră mâna sub el…* Ce ziceam!… Uite-o!… *Ridică victorios ceva, își scutură pantalonii, șterge cu mâneca vestonului obiectul, apoi îl dă.* Poftim!… O, nu merită să… hehehe… s-a pitit și ea un pic! *Se întoarce la loc; urmează.* Așadar… Iată, a venit vremea omului cu spinare dreaptă, țeapăn, odată cu era excelenței voastre…

Cu modestie.

— Păi… dacă credeți, excelență… a oamenilor ca mine. *Aplecat într-o parte, ca unul care-i bătut pe umăr.* Păi… *Jubilând.* Adevărat?!… Credeți, excelență?… că eu?… da… așa e… v-a amintit cumnată-mea de mine, excelență? da… Hehehe, frumoasă femeie, nu-i așa?… și ea a fost cucerită de excelența voastră… hehe!… *Strălucind…* Poftim?… adică eu?… *Festiv, pocnindu-și călcâiele.* Dacă crede și excelența ta, eu personal sunt mândru să primesc numirea asta!… primesc postul de până acum al excelenței tale nu pentru că e vorba de o avansare, ci pentru că mi se dă ocazia să slujesc cu credință și din tot sufletul pe cel ce nu mi-e doar șef, ci și un ideal politic — pe excelența voastră! *Iar pe alt ton…* adică… pe postul meu?… păi… poate că Csaholesek… e un om de nădejde… poftiți?… Da?… Să-i spun chiar acum?… îndată… *Pornește.* Chiar aici? Să rămân chiar de-acum aici?… în locul excelenței voastre?… ce onoare!… pentru mine, locul acesta e sfânt… excelența… nu pentru rang, ci pentru persoana care a stat aici înaintea mea… pentru dumneavoastră, excelență…

— Vă salut cu respect, excelență!… da… îl chem imediat… vă salut respectuos!… pardon!… *Se repede la cuierul imaginar, îl ajută pe superior să-și îmbrace paltonul, îi dă pălăria, îl conduce până la ușă făcând temenele.* Vă salut cu respect, excelență, vă rămân

veșnic recunoscător… excelență… vă salut cu respect… respectele mele… resp… *Îl conduce după cortină, se întoarce, cu fața complet schimbată, fredonează, fluieră, își freacă palmele, aprinde o țigară, se întinde, apoi sună cu un gest leneș, se aruncă în fotoliu, ridică privirile.* Pe Csaholesek! Da! *Se* așază *comod în scaun, privește spre ușă, brusc se preface ca și cum s-ar apleca peste niște hârtii.* Domnul Csaholesek?… îndată… așteaptă, te rog, o clipă… *Se îndreaptă…* Așadar, domnule Csaholesek, după cum probabil ai și auzit… și de altfel așa cum vezi, în secția noastră vor fi oarecari schimbări… *Mirat.* Poftim? Da? Ai și aflat neoficial? Că ajung eu în locul excelenței sale?… ei da… *Pauză.* Ai impresia? Așadar faptul că mă vezi acum șezând aici, în scaunul ăsta, înseamnă cred, dragă domnule Osaholesek, că începe o altă lume… Mă rog… poftește… e foarte drăguț din partea dumitale… și eu tot așa cred… mă rog, eu sunt un om dintr-o bucată, și-mi place ca și subalternii mei să fie oameni dintr-o bucată și sinceri, și să aibă încredere în mine… te rog, spune deschis ce ai pe inimă… așa că te rog… da… rostește cuvântul!… bine. Am să spun eu în locul dumitale ce anume gândești — că excelența sa, care a ocupat acest scaun înaintea mea, a fost un bătrân panamist!… nu-i așa? Vezi? Ei bine, s-a terminat cu acea lume. S-a terminat, domnule Csaholesek. Aici n-au să mai facă pureci lingăii, periuțele, oamenii cu protecție, cei care umblă cu mita, adică cei pe care antecesorul meu i-a cultivat. Aici se va instaura o lume a oamenilor demni, sinceri, așa cum suntem noi, dumneata și eu, domnule Csaholesek… *Se plimbă de colo-colo, gesticidând.* Știu foarte bine, domnule Csaholesek, ce așteaptă oamenii din secția asta!… Așteaptă epoca cinstei, a demnității… să se termine cu corupția, cu lumea panamalelor, să vină epoca muncii, a capacității, a hărniciei, a competentei, afirmarea cinstei și curajului în serviciu!… De-ajuns cu Bizanțul! Cu moleșeala Romei, ei bine… acel… acel cum îi spune… da, Borgia… s-a terminat cu Borgia! Sus fruntea, sus spinarea! Mereu dreaptă!… privindu-ne drept în ochi, ca acolo… ea a… gladatorii acolo, sau ca acei… Centauri… Deci, drept în ochi, față-n față, punând umărul, cu fruntea curată, cu inima dreaptă!

În timp ce gesticulează, îi cade țigara.

— Lasă… *Amabil.* Lasă… eh, se vede că s-a rostogolit sub scaun… *Retrăgându-se într-o parte, îi face loc lui Csaholesek, care caută* pe *sub scaun. Condescendent…* Aha… îți mulțumesc… *la țigara…* Așa… deci… despre ce vorbeam… a. Da. *Distrat…* Da, exact… mă gândeam că în vechiul meu post ar trebui un om verificat… ce zici, ai primi dumneata?… Da?… eh, atunci suntem în ordine… te rog… te rog… n-ai de ce… cu multă plăcere… mă bucur că te pot ajuta… Mâine am să-l înștiințez pe excelența sa că poimâine îți și poți ocupa postul… *Îi întinde mâna.* Te felicit ! *întinzându-se.* Eh, e cazul să plec acasă… Am avut o zi grea!… *Pornește spre cuier.* Mulțumesc… *în timp ce Csaholesek îl ajută să-și îmbrace paltonul, i se adresează jovial, familiar.* O să se bucure de numire simpatica dumitale surioară… care-a trecut zilele astea pe la mine pentru treaba, asta… Ce fetișcană minunată… Zău?… ei, asta-i… Că a fost încântată de mine?… Exagerezi… cel mult i-am fost simpatic… mă bucur că treaba s-a rezolvat bine… sărutări de mâini surioarei. Cu bine!… Cu bine, băiete! Lasă, nu te deranja, băiete!…

Dispare alene după cortină.

Război îndelungat

Personaje: *Soldat I*
Soldat II

Scena: două tranșee dușmane, aflate la o distanță de un metru și jumătate una de alta.

Soldatul I. *ieșind dintr-o tranșee și rotindu-și privirile:* Aah… Ce somn mi-e! Eh, ce facem, iese vreo sfârâială azi*? strigă:* Hei, dușman! Nu te-ai trezit încă?

Soldatul II. *iese din cealaltă tranșee frecându-se la ochi:* Ce să fac, n-am altă treabă decât să dorm. Cum merge cu sănătatea, dragă dușmane? Soldatul I. Mulțumesc de-ntrebare. Bine. Dragă dușmane. Cum ai dormit? A, pardon, ia te uită ce nepoliticos sunt, am și uitat să-ți urez… *Trage în umărul celuilalt.* Să-ți fie de rău! Soldatul II. Mersi. Ochește. Unde poftești? Soldatul I. Aici. În omoplat, dacă ești drăguț. Toată noaptea m-a mâncat.

Soldatul II. *ochește cu grijă, și trage în omoplat. Curtenitor.* Am nimerit bine?

Soldatul I. Mersi, e-n regulă. *Își astupă rana cu un plasture special.* Și altfel, cum te simți?

Soldatul II. Deh, ce să zic? Lenevesc, lenevesc…

Soldatul I. Ai dreptate, asta-i viață de trântor, dragul meu prieten și dușman. Dar omul e robul trândăviei, știi și tu, și odată obișnuit într-un fel — nu-i așa? greu se decide să-și schimbe năravul. *Trage în celălalt.* Prosit!

Soldatul II*. Își astupă rana și trage și el.* Prosit!

Soldatul I. *cască.* A fost ceva nou ieri?

Soldatul II. Pepi a râs de s-a prăpădit.

Soldatul I. Dobitocu' ăla mereu râde, nu mai știe ce să facă de plictiseală. Și pe ce chestie?

Soldatul II. A pus pariu cu Milan că nu e-n stare să tragă deasupra centironului așa fel ca să-l nimerească în inimă. Am râs și noi, că lui Milan i-a sărit mustar', s-a grozăvit, cică face pariu cu oricare și până la urmă au bătut palma pe-o bere. Ochește Milan pe-ndelete, și în sfârșit trage — la care Pepi începe să râdă ca un apucat, bă prostule, zice, ai zbârcit-o, m-ai nimerit în tărtăcuță.

Soldatul I *cască.* Și-a mierlit-o?

Soldatul II**.** Te cred. Ca să vezi ce baftă poate-avea câte un'! De fapt Milan a pierdut pariul, da' tot el a trebuit să plătească berea!

Soldatul I. Așa-i trebuie. *Curtenitor:* Îmi dai voie să torn? *își încarcă arma.*

Soldatul II**.** Te rog! Ai niște gloanțe pe cinste — foarte proaspete. Prosit! *Ciocnesc armele, apoi trag și își astupă rănile.*

Soldatul I. Uneori simți că trebuie să faci totuși ceva. Să citești sau să scrii — sau să te apuci dracului de altceva, nu-i așa? În ultima vreme mă cam mustră conștiința. Nu mai am curaj, dragă dușmane.

Soldatul II**.** Dă-mi voie, omul are o mulțime de prieteni, tocmai din cauza lor nu are curajul să se-epuce de altceva, încep să te bârfească.

Soldatul I. Ai dreptate, vorba aia: ferește-mă, Doamne, de prieteni. Te rog, crede-mă că am și eu destui prieteni la cataramă, dragul meu dușman.

Soldatul II**.** Mde. Așa-i… Ce zici. Te fac o partidă de baionetă?

Soldații! I. Cu plăcere. Pe ce?

Soldatul II. Pe burtă.

Soldatul I. în regulă. În locul celui care pică, preia toată miza următorul partener. Pe linia-ntâi.

Soldatul II. De acord. Cine începe?

Soldatul I. Întotdeauna cel care întreabă. *Își mine baioneta la armă.*

Soldatul II*. face același lucru.* Tot eu am să dau și ultima lovitură.

Soldatul I. Ușurel, ușurel. Asta rămâne de văzut. Vă rog, aveți cuvântul!

Soldatul II. *împunge.* Roșu.

Soldatul I Nu e rău! *împunge.* Asta zic și eu roșu!

Soldatul II. *împunge.* Plămân!

Soldatul I. *împunge.* Rinichi!

Soldatul II. Cu măduvioară!

Soldatul I. Ratat! Am atuul!

Soldatul II. Ușor. Ușurel… Ficat!

Soldatul I. *brusc.* Inimă!

Soldatul II. *scapă arma din mină.* Ai câștigat… Ai un noroc chior… Uite-l pe Muki, e-aici lângă mine, o să preia el partida. Cu bine!

Soldatul I. Cu bine. Bătrâne!

Soldatul II. Aaah… Tot mi-era al dracului de somn… *Se întinde, cască, moare.*

Omnibus

Personaje: *Un domn*
Un amic
Un gras
Un slab

Scena: platforma unui autobuz, cu bănci, ocupate de oameni. Controlorul circulă de la un cap la altul printre bănci. Bate soarele, dar adie și un vânt slab.

Un domn: Vai! *își ridică mâinile brusc la pălărie.*

Amicul său: Ce s-a întâmplat?

Domnul: Mai-mai să-mi ia vântul pălăria.

Amicul: Noroc că ai apucat-o. Ar fi fost păcat de ea.

Domnul: Cum adică păcat de ea? Abia ieri am cumpărat-o cu douăzeci de mii de coroane.

Amicul: D-aia zic că era păcat s-o ia vântul.

Domnul, *înroșindu-se:* Păhăria mea? Pălăria mea cea nouă? Ei bine, și… ce dacă mi-o lua?

Amicul: Păi, cred că ar fi trebuit să-ți iei alta.

Domnul, *furios:* Ce? Abia am luat-o ieri și să-mi și cumpăr alta nouă? De ce-ar fi trebuit să-mi cumpăr una nouă?

Amicul: Doar n-ai *cum* să sari după ea din mers… de-aici, de pe platformă.

Domnul, *nervos:* N-am cum să sar? Păi te cred! Nici n-am să sar!

Amicul: D-aia zic că s-ar fi pierdut.

Domnul: Pălăria mea? Aș vrea s-o văd și p-asta!

Amicul: Și-atunci, ce-ai fi făcui? Ai fi oprit autobuzul?

Domnul, *furios:* Vezi bine că l-aș fi oprit!

Amicul, *râde:* Ha-ha! Grozavă glumă. Numai că nu s-ar fi oprit.

Domnul: Ce? Nu s-ar fi oprit? N-aș crede!

Amicul: Doar nu ți-oi fi-nchipuit c-o să oprească un autobuz în plină viteză, ca să-ți poți lua tu pălăria.

Domnul, *urlând:* Ce fel de vorbă tâmpită-i asta? Ei bine, am dreptul să-mi iau pălăria, și pentru că nu pot sări din autobuz, autobuzul e strict obligat să oprească, sau să-mi restituie prețul pălăriei, de vreme ce mi-a luat-o vântul din pricina mașinii.

Un domn slab: Are dreptate stimabilul. E strictamente obligat să oprească.

Un domn gras: Frumoasă obligație, n-am ce zice! Cum vine asta, să-mi oprească mie aici autobuzul, când eu am o treabă urgentă?

Domnul, *către domnul gras:* Uite-așa! Domnul are o treabă urgentă? Și din cauza asta să nu-mi pot lua eu pălăria, propria mea pălărie?

Grasul: Din partea mea, n-ai decât să ți-o mănânci coaptă, da' aș vrea să văd și eu că din cauza pălăriei altuia trebuie să oprească și să aștept, când eu m-am urcat în autobuz ca să ajung de urgență în strada Bicornului.

Domnul, *roșu ca sfecla:* Să mi-o mănânc coaptă? Ba mănâncă-ți-o dumneata coaptă! Eu am cumpărat-o abia ieri, cu douăzeci de mii de coroane — îmi cumperi dumneata alta dacă mi-o ia vântul, ai?!

Grasul: Cumpără han-tătar.

Domnul: Păi vezi? Și-atunci, autobuzul va trebui să oprească!

Grasul: Nu zâu?! Să oprească frumos-frtimușel, ai? Eu unul mi-am plătit cinstit biletul, așa că trebuie să mă transporte cum scrie la carte. Nici vorbă să oprească.

Domnul: Iar eu mi-am plătit pălăria. Trebuie să oprească.

Grasul, *ieșindu-și din pepeni:* Ba nu va opri, dacă vrei să știi! La cinci trebuie să fiu la medic — mă așteaptă nevasta și orice minut…

Domnul: Iar eu trebuie să merg la minister… Nu mă pot prezenta fără pălărie! Și-atunci fă bine și plătește-mi pălăria i

Grasul: Nu!

Domnul, *năpădindu-l tot sângele în obraz:* Ce e? Nu mi-o plătești? Șofer! Șofer!

Slabul: Curată porcărie!

Mai mulți: Nemaipomenit! Are dreptate!

Alții: Ba n-are dreptate!

Grasul: Aș vrea s-o văd și p-asta. Șofer!

Domnul, *urlând:* Șofer! Șofer! Oprește mașina!

Grasul, *mugind:* Nu cumva să-ndrăznești! Mină cât poți!

Câțiva Oprește! Oprește! Dumnezeule-Doamne! Ajutor! Catastrofă! Salvarea!… Salvarea!… Ajutooor! Alții: Șofer!… Dom-le șofer… Mână cât poți!… Bagă viteză! Dă-i, dă-i înainte!… Poate mai

putem scăpa… Acum ori niciodată!… Dă-i bătaie!… Așaa… dă-i cu forță! Ajutooor.

Șoferul mână ca un apucat. Din față vin mereu alte și alte mașini, repezindu-se nebunește una-ntr-alta. Mulțimea sparge geamurile vitrinelor, poliția năvălește pe străzi. În cazărmi trompeții sună alarma, contingentele sunt chemate sub arme. Turcia declară război.

La prietena mea, colecționară de artă

— A, tu ești? Poftește, poftește! Lasă pălăria colo.

— Săru’ mâna. Ia te uită ce cuier drăguț!

— O, e-un fleac. L-am cumpărat la Paris, la un auction[1], Nu-i cine știe ce, mahon.

— Splendid.

— Fă-te lejer. N-ai mai fost pe la mine niciodată! Nu te prea uita în jur, trăiesc și eu mai așa, sărăcăcios, fără protocol.

— O, ce vorbești?! Sărăcăcios? Păi aici e splendid! Pot spune că de mult n-am mai văzut o locuință ca asta.

— Da’ de unde, nici vorbă de-așa ceva! Calabalâcuri adunate de ici, de colo. Ia loc, uite-aici, pe taburetul ăsta. Ce zici de el? Îți place?

— Sublim! Ce să zic! Minunată piesă. De unde-i?

— Secolul al optsprezecelea. Un fleac, nu valorează mare lucru. Dacă n-ar fi decât un exemplar, ar mai valora ceva, dar mai există două, unul la British-Museum, iar al doilea aparține unui colecționar de artă din Berlin.

— Înseamnă totuși că e o adevărată raritate! De altfel se și vede.

— Așa, la prima vedere, mai puțin. Dar dacă te uiți mai atent la linia picioarelor…

— Aha, sigur, sigur, am și văzut. E sublim.

— Lasă, zău, nu exagera. Dacă e ceva în cuibușorul ăsta sărăcăcios care să valoreze cât de cât, atunci cel mult uite asta de-aici… o vezi? Scrumiera asta de pe masa mea.

— Vai… ce… cum să spun… ce simplă… ce ștearsă pare… cenușie… și totuși…

— Ei da. Nu-i cenușie, e culoarea oțelului. Ca asta poți vedea câte vrei prin galantare. Dar alea-s imitații. La prima vedere nu dai doi

bani pe ea. Dar ia uită-te aici, pe fundul ei, vezi zgârietura asta mică?

— Da… Minunată! Colosal!! mai încape vorbă? Ce minunată zgârietură!… O splendoare!

— Fci? Nu-i așa? Ce zici?!

— Ce mai! N-are pereche!

— Și… sper că știi ce înseamnă asta?

— Păi… mă mai întrebi?… doar n-o să…

— Fără zgârietura asta n-ar valora decât câteva coroane. Dar asta arată că provine din faimoasa colecție Benvenuto.

— Hehe… Hahaha… Țțț… Chi-chi!… Crrr!…

— Dacă-mi promiți că nu-i spui nimănui, uite, îți pot șopti la ureche — să te prăpădești de râs cum am obținut-o… Prostul! Habar n-avea ce vinde!

— Nu zău! Hai, spune odată, pentru Dumnezeu!

— Cinci mii de mărci.

— Ciiinci mii de… de necrezut! Sper că nu mă-nșală urechile.

— N-aș vinde-o nici pe-o sută de mii.

— Ce vorbești!… Doar n-ai înnebunit! O sută de mii? Hahaha! Aista-i bună!

— Dar de lucrușorul ăsta ce zici, uite aici, sus pe scrin…

— O folie… e-o folie de frumusețe… înnebunitor…

— Acceptabil, nu?

— Înnebunitor de acceptabil… Așa ceva chiar că n-am mai văzut… Și mai ales capacul…

— Ce fel de capac? Nu, nu burlanul ți l-am arătat… Vaza asta…

— Nici vorbă, nici vorbă — și eu mă refeream la vază… Ziceam… și *mai* ales ce capac ar avea, dacă ar avea!

— Din păcate, asta e tot. Altceva n-am. Poate doar figurina asta mică de-aici…

— Ooo!… Fantastică… genială… ce miniatură sublimă!… fantastic ce miniatură… ah… mi s-a tăiat și răsuflarea… eu, ce să spun, multe din astea… vreau să zic multe miniaturi din astea, pardon, monitoare-am văzut… știi… nu mai departe decât ultima oară la… la balamuc… da’ un minotaur din ăsta chiar că n-am mai înghițit, mă crezi?

— O nimica toată, zău! E făcută în grabă, numai cinci ani a lucrat la ea pictorul din evul-mediu care-a făcut-o. O bagatelă, m-a costat șaizeci de mii de ruble.

— Ce e?! Numai șaizeci de mii?! Doar atâta?… Ca să vezi!… Și n-a lucrat la ea decât cinci ani… Păi… păi, asta-i curată porcărie… să dea rasol o… o… o astfel de…

— Zău, te rog, nu merită să te… pentru un fleac ca ăsta! mai bine spune-mi, ce zici de ea?

— De asta?… ce zic?… parcă mai pot găsi vreun cuvânt?… pentru un… pentru un… da, un fleac ca ăsta, cum ai binevoit să spui… Ei bine… eu unul am văzut multe… ăă… multe chestii, dar o chestie ca asta, un flecușteț ca ăsta zău dac-am mai pomenit în viața mea… cum dumnezeu a avut obraz să se câcâie cinci ani cu un nimic ca ăsta, cu o zdreanță ca asta… fir-ar să fie de găinar, ca după toate alea să-l mai și fraierească pe om cu șaizeci de mii de ruble, când n-aș scuipa nici cinci parale pe ea, pe-un ciuruc din ăsta de cea mai proastă calitate… o… o ploșniță din asta pusă în ramă, pe care-aș storci-o cât ai zice pește dacă mi-ar cădea de-acolo de pe perete pe pantalon și mi-ar murdări haina… dracu’ să-l ia de muzeu… colosal… fantastic… sublim!… Pa, la revedere!

Ocultism

Trecuse de ora trei după miezul nopții când s-a așezat necunoscutul la masa mea. Nu mai erau decât câțiva clienți în cafenea. Mi s-a prezentat drept prinț turc și m-a întrebat dacă nu vreau să joc cărți. I-am spus că nu știu să joc și că de altfel nici n-am bani. A tușit și-a adus vorba despre fachiri, care-s în stare să șadă zece ani pe un cui și să stea trei zile cu gura căscată. Mi-a declarat că el însuși văzuse la „India-Orient" pe unul care-și răsucise brațul stâng de trei ori în jurul gâtului și-a rămas așa vreme de patruzeci de ani.

— Știi ce? Lasă balivernele! i-am spus toropit de somn.

Drept care s-a jurat că el poate să se gândească în patru limbi deodată și că-și înghite palma și-apoi o dă afară, numai să merg până acolo să văd și eu, și-mi va dovedi pe loc. Dacă am la mine un forint, putem merge cu taxiul.

— Mersi frumos, dar s-o lăsăm cu alt prilej.

La care a trecut la științele oculte și m-a asigurat că el stă de vorbă cu forțele naturii uite-așa cum ar sta cu mine. Forțele naturii sunt prizonierele Spiritului Focului, cu care el e prieten la cataramă. Poate ridica cu un singur deget două mese, pentru că are mâini magnetizate. E o treabă neobișnuită, așa că să-i scot repede un forint din moment ce și Spiritul Focului vrea așa.

— Ascultă, domnule, i-am spus, hai să vorbim altceva.

Îndată a început să-mi vorbească despre muzica sferelor și mi-a explicat că cei șapte sateliți sunt de fapt ca cele șapte tonuri ale octavei, care se învârt în jurul, soarelui și m-a asigurat că el a auzit nu o dată sateliții cântând. Apoi s-a apucat să-mi fredoneze un fel de melodie, chipurile că e melodia pe care o aude el de obicei. După ce l-am ascultat îndelung, i-am atras atenția că melodia lui seamănă al dracului cu cupletul „Trandafirul și albina". S-a gândit, concentrându-se, apoi mi-a declarat ca ete-te, ete-te, chiar așa! Dar că asta nu contează, sateliții se-nvârt totuși pe-o orbită circulară.

— Dă-mi voie, mi-a spus, ia să vezi cum vine treaba asta, îți explic uite-acușica, numai să-mi dai un forint, să zicem că el ar fi soarele.

— Ași! i-am spus. Ba să nu zicem!

A tușit și-a trecut la spiritism. Cică treaba e cât se poate de simplă și-i cum nu se poate mai plăcut să vorbești cu spiritele. Dar nu așa, oricum, își are și ea regulile ei. Uite, se desenează un cerc pe masă și se scriu de jur-împrejur literele alfabetului. Așaa! Și-acum se așază-n mijloc un forint, și doi din participanți își pun degetul pe ban.

— Doi? l-am întrebat bănuitor. La fel de apăsat?

După ce m-a asigurat că da, am scos banul și ne-am pus degetele pe el. A stins lumina și-a chemat patetic spiritul lui Omar, să apară.

— Aflăm îndată. Banul are să-nceapă să se miște singur și are să răspundă trecând de la o literă la alta.

Și, într-adevăr! Banul a început să se miște sub degetul meu. Prima literă a fost *D.*

— Ajunge! am exclamat și mi-am vârât banul în buzunar. Restul îl știu. Spiritul lui Omar vrea să spună: „Dă-mi forintul ăsta împrumut”. Bietul Omar! Și-n cafeneaua de-alături tot asta a cerut. Grozav de interesantă știința asta a ocultismului, numai că astă-seară mi-ajunge cât m-am o-cultivat cu ea!

Militărie cultivată

— Salut, dragă Dobrák, ce bine că te-am întâlnit. Tu ai făcut armata, nu?

— Feldwebel, kadetaspirant, fähnrich. În regimentul douăș’doi.

— Atunci fii bun. Te rog. și uită-te, azi-dimineață am primit ceva în scris, poate știi tu ce-o fi asta.

(Amicul meu cercetează foaia.)

— Când ai primit-o?

— Ți-am zis: azi-dimineață.

— Și cât e ceasul acum?

— Păi, două’șpe…

— Două’șpe, zici? Când aci scrie să te prezinți la nouă? Știi ce-are să iasă din treaba asta?

— Ce să iasă?! Am să mă duc și le spun că mi-a fost somn.

— Ai dreptate, uite ce simplu! Ți-a fost somn! Atunci, dă-i drumu’, că ăia te așteaptă acolo.

— Crezi?

— Îți poți imagina. De azi-dimineață de la nouă tot corpul ofițeresc s-a strâns laolaltă și stă și bea și te așteaptă. Și din cinci în când, zice câte unul: „Ahah, Spacsek ăsta, pe care l-am chemat aci, uite că tot n-a sosit încă! O fi rătăcit drumul, sărăcuț' de el!"

— Ai dreptate.

Da' spune-mi, te rog. Ila ce armă te-au înrolat?

— La vânătorii de munte, în Tirol.

— Și nu știi, întâmplător, ce treabă au ăia pe-acolo?

— Asta-i bună! Vânătorii din Tirol? Păi ce treabă? Vânează! Dimineața îi trimite-n munți, unde vânează pe-ndelete, împușcă acolo câteva gazele, apoi la prânz se întâlnesc undeva, le frig pe jar, le mănâncă și după asta haida-hai din nou pe munți!

— Dragul meu Dobrák, după câte observ. Îți cam bat. I joc de mine. Dosi, știi re, am impresia că tot eu aș avea dreptate. În forma actuală, cu vechile ei deprinderi și instituții, armata nu mai corespunde pretenții! or epocii noastre diferențiate. De curând am asistat la un exercițiu și trebuie să spun că csprimea, cuvintele dure cu care se transmiteau ordinele m-au întristat.

— Dure?

— Vezi bine! De acord, omul execută și treburile alea care i se cer acolo, da' ce nevoie-i să le urle așa, și să-i vorbească pe un ton atât de arogant unui orășean din capitală, care de mic copil e educat să vorbească politicos cu oricine și să nu suporte bădărănia.

— Nu te înțeleg prea bine.

— Am să-ți explic îndată. Țelul fiecărui război, nu-i așa, e pacea pe care-o obținem prin el. Și cine-s apărătorii de profesie ai păcii? Diplomații. Așadar, ei sunt cei chemați să apere pacea. Și-acum, fii atent cum vorbesc diplomații. Diplomații, nu-i așa, sunt numai rafinament și politețe. Concluzia e deci foarte limpede: războiul trebuie rezolvat cu rafinament și politețe, și ca atare și soldații trebuie instruiți și modelați în acest sens. Nu e cazul să-i înveți la bădărănii pe țăranii pe care-i folosește armata, când se pricep și ei la așa ceva.

— Foarte interesant. Și cum îți imaginezi asta?

— Cât se poate de simplu. Trebuie, înainte de orice, reformate cuvintele de ordine. „Atenție!" „La dreapta!" „Îngenunchiat!" „Culcat!"

Ce-i tonul ăsta, monser? Cum poți vorbi așa cu niște oameni? Și cum stăm cu educația militară, ca să mă ia cu „tu”?

— Sunt numai urechi. Și cum ar trebui să fie treaba asta?

— Păi, să se adreseze politicos. Pe un ton domnesc. Ce-i aia „culcat”? Asta. Căprarul viitorului are s-o spună așa: „Îi rog foarte mult pe domnii, dacă nu le vine greu, să binevoiască a se întinde, eventual cât mai rapid, pe pământ. Cu capul înainte, vă rog suu — *pus”* Sau: „Ce priveliște plăcută ochiului ni s-ar oferi dacă tot al doilea soldat ar face un pas înainte, iar rândul rămas în urmă s-ar decide să îngenunchez”, cu capul în jos, în noroiul din fața noastră!”

— Bravo! Bravo! Ura! Extraordinar! Și imaginează-ți ce efect ar avea limbajul ăsta într-un război: „Rugăm foarte mult pe preastimatul dușman să se gândească la faptul că, după Schopenhauer, inexistența valorează mai mult decât existența, și ca urmare e bine să renunțe la consecvență”.

— Exact! La care dușmanul răspunde: „Ooo, numai după dumneavoastră!”

— Trebuie să recunosc că m-ai convins, amice. Și-acum, aleargă la biroul de recrutare; au să te întrebe desigur dacă nu ți-ar prii la sufletelul tău rafinat o singurătate de douăzeci și una de zile. Cu bine!

Coana mare în 1916

— Și ăsta, de pildă, ce-i?

— Asta, stimată coană-mare? Care ăsta?

— Soldatul ăsta, de la masa de-alături.

— Aa, e-un locotenent.

— Locotenent? Și după ce se poate cunoaște că-i locotenent?

— Vedeți, stimată coană-mare, acolo pe guler are două stele de aur.

— Mda. Numai că are patru.

— Pe i fiecare parte câte două.

— Aha, am priceput. Și e un post înalt?

— Depinde cum o luăm. Sunt multe grade sub el, dar destule și peste el.

— Și ăsta ce post are-n război?

— Pardon, n-am înțeles bine întrebarea, ce post are în război, ziceați?

— Da, adică ce ocupație are, pe ce post e repartizat — ăsta conduce lupta? Asta dă alea, cum dumnezeu le spune, da, comenzile?

— La ce comenzi binevoiți să vă gândiți?

— Păi la haptac și la stânga, la dreapta, ori stânga-mprejur, alea de trebuie spuse la război.

— Mde… astea tocmai că nu trebuie la lupte… Dar în orice caz, da, comandă. De regulă comandă un batalion întreg, care-n vreme de război poate avea câteva sute de oameni.

— Știu cum e, am mai văzut, în opereta „Domnișoara regimentului”. Rolul locotenentului l-a jucat o foarte bună primadonă. Și ea mereu zicea haptac, haptac…

— Desigur… numai că nu-i chiar așa…

— Doar nu mă crezi atât de necultivată.

— Nici vorbă, stimată coană-mare… Dimpotrivă, e surprinzător și demn de admirație interesul pe care-l arătați celei mai ample mișcări a epocii noastre, militarismului.

— Păi, firește, omul se mai și interesează. Și… spune-mi, cât primește un locotenent din ăsta pentru o bătălie?

— Cât primește?… N-am înțeles întrebarea.

— Ei asta-i! Doar o fi având o leafă un locotenent din ăsta cu rang atât de mare!

— Desigur că are.

— Păi, de-asta întreb, cât i se dă pentru o bătălie? Ori poate-i plătesc global, nu pe număr de bătălii?

— Hm… să zicem global.

— Și cam câte bătălii trebuie să poarte pe lună?

— Doamne… păi, nu s-ar putea stabili precis…

— Și pentru cele câștigate capătă mai mult?

— În orice caz, e o idee foarte rezonabilă, stimată coană-mare. Mă miră că Marele Stat-Major nu s-a gândit încă la ea.

— Deși e limpede. Și, spune-mi, unde lucrează locotenentul ăsta?

— Unde lucrează, ziceți?… Judecând după epoleți, e la vreun regiment de vânători…

— Atunci n-are o treabă neplăcută.

— N-are o treabă neplăcută?…

— Vezi bine! Nu-i rău să vânezi. Și când vânează ăștia, dimineața sau după-masă?

— Pardon, nu trebuie să înțelegem chiar așa… ăsta-i doar un fel de simbol…

— Și ce? Simbolurile nu vânează? Atunci înseamnă că-i altceva. Și cam ce vârstă să aibă locotenentul?

— Asta chiar că n-o mai știu, stimată coană-mare.

— Da' de ce s-o fi-ncruntat acum?

— Habar n-am… Citește gazeta și poate că nu-i prea place c-au ocupat Erzerumul.

— Ei și? Doar e bine dacă l-au ocupat, întotdeauna ne bucurăm când cucerim ceva.

— Da… numai că, în mod excepțional, Erzerumul l-au ocupat alții.

— Ei, și?!… Nu e bine?

— Că l-au ocupat alții?…

— Firește! Poate o să ni-l dea nouă… – Pardon, stimată coană-mare, e o mică eroare… nu-i vorba de aliații noștri… suntem pe picior de război cu ei…

— A! Atunci e altceva. Nemaipomenit ce de țări mai sunt pe lume! Ei, și spune, ce crezi, locotenentul ăsta o fi având nevastă? Și dacă nu, cine-o fi amanta lui?

Mic îndreptar pentru iubitorii de literatura, având scopul de a lămuri definitiv anumite noțiuni

Scriitorul este un individ care are impresia că vede un lucru la care alții nu se gândesc.

Criticul este un individ care se gândește la un lucru la care alții, care cred ceva, n-au crezut că se vor gândi.

Scriitorul impresionist e un individ care crede că vede ceea ce alții nu se gândesc că văd.

Scriitorul naturalist este un individ care vede ceea ce alții cred că văd.

Poetul este un individ care crede că se gândește la ceea ce alții nu văd. Și nu cred.

Redactorul este un individ care vede un lucru la care alții cred că se gândesc și pe care scriitorii nu cred să-l vadă alții.
Scriitorul filosof este un individ care crede că gândește la un lucru pe care alții îl văd.
Academicianul este un individ care nu crede, nu vede și nu gândește nimic.
Scriitorul începător este un individ care vede un lucru pe care alți scriitori demult s-au gândit că-l văd.
Criticul subtil este un individ care vede ceea ce alții gândesc că văd.
Dramaturgul este un individ care nu vede ceea ce alții cred că vor vedea mai târziu.
Scriitorul la modă este un individ care vede cum gândește că alții cred a vedea.
Scriitorul clasic este un individ care a văzut mai demult ceea ce alții gândesc acum a vedea.
Scriitorul mistic este un individ care nu se gândește la ceea ce alții cred că se gândește el.
Sriitorul satiric este un individ care vede ceea ce alții nu gândesc să vadă.
Gazetarul este un individ care nu gândește ce vede, dar vede ce vor gândi alții când vor vedea ce gândește el că vede.
Umoristul este un individ care nu gândește ceea ce alții văd în ceea ce crede el că vede, dar vede ceea ce alții cred că gândesc când văd ceea ce el gândește că crede, și în sfârșit:
18. Cititorul este un individ care după toate acestea pleacă să se recreeze la balamuc.

Articol de dar sau Marea sărbătoare a dragostei

În legătură cu Crăciunul, îi rog pe cititorii mei să-mi dăruiască un pic de atenție: aș vrea să vorbesc despre marea sărbătoare a dragostei, despre singura zi când lăsăm deoparte tot egoismul, toată rapacitatea din noi, unica zi când, sincer și dezinteresat, suntem buni unii cu alții, nu ne certăm, ci ne trimitem unii altora daruri.

Minunată descoperire e darul de Crăciun, dăruiască-l Dumnezeu cu ceva, de pildă cu viața de apoi, pe cel ce l-a descoperit!

În dimineața zilei de Crăciun m-am sculat proaspăt și vioi din covata primită ieri în dar de nevastă-mea, da, din covată, pentru că în schimb eu îmi dăruisem patul, dându-l cumnatului meu — doar trebuie să te revanșezi cu ceva! Din păcate cămașă, de îmbrăcat, nu aveam: fusesem silit să-mi vând cămășile, spre a le putea cumpăra soților Vurgacsek acel candelabru la care săptămâna trecută făcuseră aluzie, în schimb soții Vurgacsek ne-au cumpărat și trimis în dar o capă îmblănită, de purtat pe la baluri, pe care am îmbrăcat-o în locul cămășii; mi-era cam cald în ea, însă-i iarnă, numai de n-ar ieși blana de sub guler. Am coborât îndată în stradă, deoarece în cameră nu puteam face foc, a, da, exact, soba am dăruit-o lui cumătru-meu, ăsta-i adevărul, dar n-are de ce să-mi pară rău, ei ne-au trimis aseară o splendidă cabină de baie, pe care nu rămâne decât s-o duc pe malul Dunării și să mă dezbrac acolo în voie. Ah, ce bine, ah, ce bine! am primit și o minunată uniformă de husar, ce bine are să-i prindă lui fi-meu când o crește, doar dacă nu cumva mi-o va face cadou nevastă-mea, de Crăciunul viitor. Până atunci însă mai e destul, și eu sunt miop, chiar acum mi-am dăruit ochelarii surdului de Poldi, dar ce drăguț a fost și el, mi-a dăruit cornul lui acustic.

Am coborât, cum ziceam, în stradă, unde am zărit venind spre mine un om ce vibra tot de fericire, un adevărat dar. L-am strigat îndată pe bunul meu amic Weiss, care mi-a atras atenția, zâmbind, cum că el nu-i Weiss, ci Schwartz, și dacă am crezut că-l Weiss, e numai pentru că Weiss îi făcuse cadou paltonul, și-i dăruise și el lui Weiss paltonul, îi stă ce-i drept cam șui, așa că ele asta-mi spune, în caz că-l întâlnesc întâmplător pe Weiss, să nu cred că acela-i Schwartz.

Apoi, Weiss mi-a arătat o lanternă de buzunar primită de la o rudă, și care luminează șnur opt ceasuri în cap — păcat că acum nu-mi poate arăta ce minunat luminează, cică azi-noapte a lăsat-o întâmplător în buzunar și și-a așezat ghetele deasupra, așa că s-au atins sirmele și-a ars bateria, n-am decât să-mi imaginez ce frumos îi luminase buzunarul toată noaptea.

Mi-am imaginat, după care văzându-mi de drum m-am întâlnit cu un prieten avocat, care se cam jena un pic — Doamne, pentru un fleac ca ăsta! – că purta în cap o pălărie de damă, dar ce mare pacoste?! Mi-a spus că nevastă-sa primise în dar zece pălării, iar el și-o dăruise cuiva pe a lui. Când l-am îmbărbătat, a devenit foarte vesel și mi-a oferit o țigară, el nu-i fumător, mi-a zis, ba dimpotrivă, nu poate suferi fumul de țigară, dar ce să facă, trebuie totuși să aibă ceva în buzunar în locul portmoneului pe care i-l dăduse unui văr, așa primise țigara. Mi-a vorbit apoi cu entuziasm de un splendid ceas de buzunar cumpărat pentru o nepoată, de la care, ce-i drept, căpătase o frumoasă pisică de angora, din pricina căreia plecase el acum de acasă.

Un alt prieten a venit la mine disperat, neștiind ce să-i cumpere băiețelului cumnatei; maică-sa îi spusese să ia ceva absolut în afara vreunui pericol, să nu se poată înțepa copilul, să nu provoace vreo nenorocire, foc sau drac’ mai știe ce. L-am sfătuit să cumpere o brichetă, poate avea deplină încredere în așa ceva.

După-amiază mi-am petrecut-o la bietul unchiu-meu, orbul, care primise în dar un aparat de proiecție — păcat că nu avea pe ce să proiecteze, căci peretele îl dăruise unui prieten lipsit de părinți. Căpătase și un pian, la care s-o poată învăța să cânte pe fata lui, dar între timp fata își dăruise inima unui șofer, cu care-a fugit.

Mișcat de atâtea semne de dragoste și altruism, m-am întors acasă devreme și m-am culcat în copaie, să dorm. Între vis și trezie fiind, mă obseda o idee fantastică, și anume ce frumos ar fi dacă de Crăciunul viitor toți mi-ar restitui în dar acele minunate obiecte pe care le-am dăruit, cu dragă inimă aș înapoia și eu mulțimea de fleacuri primite în dar. Căci așa e omul: îi place ceea ce cumpără el însuși

— Doar tocmai pentru că-i place cumpără!

— Și nu ce-i cumpără altul, care are alte gusturi. Doamne, ce frumos ar fi dacă omul și-ar cumpăra el însuși cadouri!

Asta o spusesem de-acum în vis, când deodată m-am trezit că cineva îmi sfredelește cu mare zgomot barca pe care-o primisem cadou și pe care-o rezemasem de un perete. Uitându-mă acolo, l-am văzut pe-un amic de-al meu dintr-un cartier periferic. Când am aprins lumina, mi s-a adresat foarte mirat:

— Drace! Ce-i asta? Aici ar fi trebuit să fie seiful!

— Așa e, i-am răspuns, numai că p-ăla l-am făcut cadou. Și, la o adică, de ce voiai să-mi găurești seiful?

— Scuză-mă, îmi zise amicul, am primit și eu în dar de la un prieten o excelentă sculă de sfredelit, acușica, de sfintele sărbători ale Crăciunului.

Vă cer scuze, domnule Redactor, că am scris cu creionul, dar tocul pe care l-am căpătat de Crăciun, deși l-am umplut, nu vrea să scrie. Nu știu dacă am scris bine sau nu acest articol de Crăciun — tema nu se prea potrivește la genul meu, dar ce pot face, trebuie folosită, am primit-o cadou de la un prieten, poet dramatic. I-am dăruit și eu o temă bună, plină de haz.

Scrisoare despre felul cum trebuie să intri

Acum însă, frățioare Jóska, am să-ți vorbesc un pic despre felul cum, aici la Budapesta, poți pătrunde într-un loc unde oamenii n-au

ce căuta. Noi doi știm prea bine cât de instructivă e treaba asta, noi, sutele de mii, știm, ca unii ce-am început prin a intra, toți, în altă parte decât ar fi trebuit, sau ni s-ar fi potrivit, și care am fost nevoiți să ne ocupăm de altceva decât de ceea ce ne plăcea și pricepeam, pentru că acel altceva nu-i trebuia nimănui. Personal, cunosc foarte bine nebunești tale alergături pe străzi și pe scările clădirilor și prin anticamere și sălile de așteptare ale edificiilor publice, ca și nedumeririle, îndoielile și îngrijorările tale: la fel eram și eu în primul meu an de facultate. Rândul trecut te-am întâlnit într-un foaier, la o comunicare științifică sau cam așa ceva, iar tu stăteai de vorbă cu omul de serviciu, ca să te lase să intri, tu, care ai studiat atâția ani istoria omenirii, și ai citit filosofie și obișnuiești să rătăcești pe străzi gândindu-te la încununarea ideii; îi explicai foarte inteligent și limpede și pe-ndelete ceva servitorului, un pic în maniera lui Schopenhauer, aș putea spune: vrând să-l convingi cu logica pură, fără a-ți lipsi din toată ținuta niciun dram de demnitate. Numai că Servitorul n-a mai stat să aștepte *quod erat demonstrandum*-ul tău final, ci a început să te ia cu grosolănii, spunându-ți că lui i s-a dat dispoziție așa și pe dincolo, iar dacă domnul știe mai bine decât el, n-are decât să se ducă unde poftește, dar aci nu intră fără bilet, așa că… la revedere! Am aflat mai târziu că nu aveai bilet din pricină că tu însuți erai conferențiarul — și cu toate astea uite că n-ai putut intra.

Treaba asta te-o fi punând pe gânduri, Jóska, dar habar n-ai că oamenii nu-s croiți după logica ta limpede. Așa că nu te mai frământa, ci mai bine ascultă sfaturile unui om cu experiență.

N-ai putut intra la acea comunicare, tocmai pentru că aveai treabă acolo. Deci. Renunță o dată pentru totdeauna la conferințe. În schimb, decide-te ca de pildă azi după-amiază să iei parte la una din repetițiile de casă, intime, ale Operei, unde să cânți rolul lui Lohengrin. Iată cum trebuie să faci *asta:* Intri pe laterală, pe ușa cea mică, secundară; dar, vezi, fii foarte atent, nu cumva să nimerești o ușă pe care să *nu* scrie: „Intrarea strict interzisă”. Acolo unde nu zărești asta, neapărat te-ar întâmpina vreun om de ordine și te-ar întreba cum te cheamă, ți-ar cere certificatul de revaccinare și ordinul de chemare la armată. Apoi te-ar da afară. Ocolești, deci. Astfel de uși. Acolo însă unde citești „Accesul străinilor strict

interzis”, intri frumușel. Străbați câteva culoare, iar dacă întâlnești niscai angajați sau servitori, să nu te adresezi nici unuia. Îndată ce te-ai interesa, sau te-ai trăda că ai venit să cauți pe cineva, sau că ai o treabă acolo, în același minut ești pierdut. Te anunță că respectivul nu e acolo, că nu l-au văzut niciodată și de altfel azi-dimineață a plecat într-o călătorie, sau că acum zece minute mai era pe scenă, dar tocmai adineauri a dat fu să până la minister, dacă te grăbești îl mai poți ajunge din urmă. Nu, tu nu te lași ambalat în așa ceva. Treci furtunos pe lângă oameni, pătrunzi pe toate ușile, îți rotești încruntat privirile, ca și cum ai spune: „Ei, drăcia-dracului, n-au venit încă? Am să-i pedepsesc!” Dacă vreun angajat se leagă de tine, urlă la el: „Ascultă, ce-i porcăria asta, nu mi-ați adus încă partiturile?” Său; „Ce tot pierzi vremea pe-aici, în loc să cobori în trapă?” Și nu mai aștepți răspunsul, pornești mai departe cu pași apăsați. Deschizi cu zgomot mare lojile, străbați iar câteva culoare, până când, în sfârșit, urechile îți sunt izbite de sunetul unui pian. O iei într-acolo. Ți se ivește în față o ușă tapetată, pe care scrie, să zicem: „Intrare artiști”, îi tragi un picior, mături din calea ta un servitor: „Ce mi te-ai așezat în cale, vită!”, la care respectivul te conduce bâlbâindu-se. Pătrunzi în semiobscuritatea scenei, unde stau câțiva artiști și tocmai repetă, cu dirijorul, opera „Lohengrin”. Înaintezi, îți scoți vestonul, rămâi în cămașă și smulgi partiturile din mina unuia. Dacă se arată puțin mirați, încruntă-te și rostește pe un ton iritat: „Ce-i asta, n-a venit încă noul regizor? Și nici Duci? Păi te cred, cum o să te cunoască oamenii!?” Drept care toți se retrag speriați și respectuoși și-și aduc aminte că chiar azi-dimineață au citit că s-a confirmat sosirea lui Caruso la Budapesta. Tu te-apuci îndată să cânți, apoi zvârli cât colo partiturile, zicând: „Așa ceva n-am mai pomenit!”, îți îmbraci vestonul, îl chemi pe un servitor să te conducă afară și pe deasupra îi ceri și douăzeci de coroane, că n-ai mărunt, să-ți amintească de ei.

Asta e singura cale, frățioare Jóska, de a pătrunde undeva, aici la Budapesta. Dacă întâmplător sfaturile mele ți-ar sosi prea târziu, pentru că între timp te-a altoit în moalele capului un polițai pe care l-ai întrebat pe unde-i strada Sticleților, atunci îți recomand să-mi încerci metoda față de Sfântu Petru, care te va opri la poarta raiului să-i spui pe temeiul căror merite dorești să intri.

Trăiesc din aer

— Ce mai ai? spuse Omul Bogat, pe care insistența mea îl amuza vizibil. Hai să discutăm pe-ndelete. Afacerea-i afacere, n-o putem expedia așa, cu una, cu două.

M-am înroșit gotcă.

— Păi, iată… ăsta ar fi Visul Albastru… lucrez la el de zece ani… binevoiți să vă uitați. E un veritabil produs din creier distilat, esență de nervi… Amețitor și reconfortant… Mai presus de cele mai fine băuturi… Cine soarbe din el, o știu de la experți, trăiește însutit… într-o singură clipă trăiește zile întregi…

Dădu din mână.

— Naivitate! Cum poți să-ți închipui că am să-l iau?… Așa ceva pot obține și gratis!… Arată-mi altceva… Ceva mai palpabil…

Mi-am scos ficatul.

— Poftim… ficat viu… nu vă spune cine știe ce, dar la urma urmelor e, oricum, ficatul meu. Valoarea lui muzeală e incontestabilă. Odată are să se poată vinde pe bani frumoși.

Zâmbi.

— *Pretium affectionis*… Dacă vreau — e valoare, dacă nu — nu constituie o valoare. Știi câți ficați mi se oferă zilnic?

Abia mai puteam răsufla.

— Atunci, ce înseamnă valoarea, ce înseamnă pentru dumneata o valoare, spune-mi-o dumneata! Din ce să trăiesc, de unde să procur bani, banii, banii care în momentul de față sunt în buzunarele dumitale, în ale dumitale și ale altora, banii care încă nu sunt ai mei și pe care trebuie să-i amăgeasc de-acolo, spune-mi, cum să-i amăgesc?…

Mă privi vesel, senin. Apoi reia pe un ton sentențios:

— Ei, vezi? Asta-i: ai spus-o chiar dumneata! Dumneata nu vrei să *câștigi.* Ci să *amăgești,* să obții prin amăgire banii care până una, alta se află în buzunarele altora. Dumneata, fiule, nu știi ce va să zică banul — îl socotești drept ceva sfânt un fetiș intangibil — pe când noi știm că nu-i decât un mijloc de schimb, etalon valoric al cererii și ofertei — însă mult mai precis decât cântarul — și că nu poți amăgi banul! Cântarul banului stă colea, drept, și nu înclină spre dumneata decât — iacă zvâr-i în talger o valoare palpabilă, contra

unei valori tot palpabile. Chiar dumneata ai spus-o — eu nu fac decât să-ți reproduc cuvintele. Dumneata nu vei avea și nu vei putea avea bani niciodată, pentru că habar n-ai ce-i *marja* și ce *prețul,* ce e cererea și ce *articolul* de consum… Dumneata vrei sii obții din idei și vise, din umbrele unei lumi inexistente, acel *ceva* pentru care să ți se dea *ceva…* dumneata ai spus-o, eu nu fac decât să repet: adică ai vrut să *amăgești* banul, dar banul nu se lasă amăgit! Cine vrea să adune vânturile e-un fluieră-vânt, cum se spune la noi; tot ce mi-ai oferit e ceată nepalpabilă, comparație, formulă, vis, nimic — aer!… și pentru așa ceva vrei, în schimb, realitate. Dumneata, fiule, vrei să trăiești din aer, vrei să vinzi aerul, numai că eu am nevoie de *ceva,* nu de aer, asta-i legea cererii și ofertei!

— Nu vă trebuie aerul? am rostit ezitând.

— Nu! îmi răspunse cu. Sarcasm.

În clipa următoare i-am și pus funia pe gât.

Mă privi uluit, vrând să-mi vorbească. Apoi, furios, roșu ca sfecla, cu ochii holbați, îmi făcu semn să retez îndată funia.

— Așteaptă un pic, i-am spus calm. Afacerea-i afacere. Treaba asta nu poate fi expediată așa, cu una, cu două. Hai să discutăm pe-ndelete, așezat. De altfel dumneata nici nu trebuie să vorbești, e de-ajuns dacă dai din cap. Va să zică, aș avea o juma de litru de aer de vânzare. Prețul, așa, cu hurta, nici nu e exagerat, îl poți achita cu jumătate din averea dumitale. Eventual poți să-l cumperi și la decilitru, dar așa-i mai ieftin. Ei?…

Își scutura sălbatic capul, horcăind.

— Așadar, decide-te, pentru că am o ofertă mai bună, peste un minut nu ți-l mai pot da decât la preț dublu. Mă rog, e vorba de cerere și ofertă, de nevoi și preț de cost… doar dumneata ziceai că prețul lucrurilor e în funcție de necesități. Deci cât îmi dai pe jumătatea asta de litru de aer?… Poftește carnetul de cecuri… uite și creionul… nu te obosi, am să-l completez eu… dumneata nu trebuie decât să semnezi… Firește, numai dacă vrei, eu nu te silesc… Ei?

Dădu din cap și întinse lacom mâna după creion.

Cine-i acolo?

Scena e împărțită în două, reprezentând două firide de cafenea, fiecare cu câte o cabină telefonică. Întruna stă A., telefonând, cu receptorul la ureche, în cealaltă C.

A. Alo! Allo!

C. Allo! Aalo!

A. Alalo. Aloalo!

C. Aliluia, aleiho!

A. Cine-i acolo?

C. Ba cine-i acolo?

A. Cine vorbește?

C. Cine vorbește?

A. Cine vorbește?

C. Cafeneaua Patagonia?

A. Nu, nicio cafenea Patagonia! Greșeală, lăsați receptorul. Sunt pe fir. C. Și eu sunt pe fir. Lăsați, vă rog. Receptorul.

A. Da' cine-i acolo? C. Ba acolo cine-i!? A. Cine-i la telefon?

C. Cine-i la telefon?

A. Cădea-ți-ar ceva — n cioc, papagalule! Nu-i Cafeneaua Solferino?

C. i u, nu-i Cafeneaua Solferino. Nu pricepi, dom'le, că-i greșeală? Lasă receptorul, sunt pe fir.

A. Și eu sunt pe fir. Lasă receptorul.

C. Cine vorbește?

A. Ba cine vorbește acolo?

C. Cine-i acolo?

A. Cine-i acolo?

C. Cafeneaua Madagascar. Lasă receptorul. Cine-i acolo?

A. Aici e Cafeneaua Noua-Zeelandă. Lasă receptorul, nu înțelegi că-s pe fir?

C. Ba lasă-i dumneata, și eu sunt pe fir.

A. Mă rog, dacă-i pe-așa, fie, bunul meu amic, nu lăsa receptorul! Am timp berechet să aștept, până te plictisești.

C. Da, numai că binevoiește să-ți iei niște vopsea de păr dacă ai de gând să aștepți până-l las, stimate domn. Ai să-ncărunțești de-a binelea, domnul meu, dacă ești hotărât să aștepți asta.

A. Așaa? Trebuie să ții un om foarte subțire.

C. Exact. Sunt un domn foarte subțire. Și dumneata trebuie să fii un domn subțire, cum rar s-a mai văzut. Deci, nu vrei să lași receptorul?

A. Cum ai ghicit? Sigur că nu vreau, nici gând să vreau.

C. Perfect, sufletelul meu. Atunci ține-l mătăluță frumușel. Am s-aștept, sufletelule, am timp, floricică de nu-mă-uita. Oho, și ce de timp! Altă treabă chiar că n-am!

A. Va să zică și dumneata! Și eu am o groază de timp. Sunt unul din cei mai calmi oameni din țară. Să vorbim deci, păsărică dulce. Totuși, ce crezi, care din noi îl lasă primul?

C. Eu unul cred că mătăluță.

A. Aaa… Ba mătăluțică! Mătăluțică, puișor.

C. Ohoho! Se cam simte un piculeț de nerăbdare în glăsciorul domniei-tale cel cristalin. Pari a fi un om destul de debil. Ai grijă ce faci cu sănătatea.

A. Haha… fac foarte bine. Gogoși ! Dumneata ai vrea ca eu să-mi pierd răbdarea… Să mă scoți, adică, din pepeni Vaai, ce puțin mă cunoști… Dumneata, firește, ai vrea ca acum eu să mă bâțâi de furie sau să înjur. A, domnule, ce eroare!… Au încercat ei niște găinari mai scârboși ca dumneata să mă înfurie sau să mă facă să înjur, dar n-au reușit… *Pe un ton mai ridicat.* Adică eu? Să mă înfurii eu?!… Mai repede dai în primire domnia-ta, dragă domnule, acolo, dragul meu, lângă telefon, dragul meu, decât să smulgi din gura mea un cuvânt murdar, scumpe domn… Eu nu fac pur și simplu decât să aștept cu răbdare și fără să-mi ies din pepeni nici atâtica, până când are să putrezească receptorul în mâna dumitale canceroasă, scumpe domn!

C. Deci așa, nu vrei să lași receptorul.

A. Ce, mă rog? Despre ce-i vorba? Nu te înțeleg prea bine, multpreastimabile! Ce adică să las?

C. Receptorul.

A. Ce receptor?

C. Receptorul telefonului.

A. A!… Receptorul telefonului! Păi de ce nu spui, pentru Dumnezeu! Atunci nu-i nicio nenorocire! Credeam că te referi la un aparat de recepție. Sau la un cornet acustic. Habar n-aveam că te gândeai la un receptor telefonic.

C. Deci, îl lași?

A. Ce?

C. Receptorul telefonului.

A. Receptorul telefonului? Nu.

C Nu? Bine… Se *întoarce spre D. și-i șoptește ceva. D. dă din cap, apoi pleacă.*

II. Ei! Ce e? Nu mai vorbești? Te-ai răzgândit, totuși?

C. Ku? Nici vorbă!

A Vorbești de unul singur?

C. Eu? Nu. Visam, așa…

A, Va să zică nu-l lași: atunci, ști; ce. Zevzec nenorocit, na pricepi că ani niște treburi importante, urgente? De ce nu-i lași odată?

C. De ce nu-l las, dragă Doamne!? Cred că numai de florile mărului, e-o fantezie trecătoare… întreabă dumneata o floricică, să-ți spună de ce… sau o păsărică, din alea de fac pitpalac!

A Ce fac?

C. Pitpalac.

A. Doar nu cumva te-a lovit damblaua!?…

C. Te supără? Sau poate te-am plictisit?

A. Pe mine? Cum o mă plictisești, scumpul meu!? Mă distrez de minune. În viața mea nu m-am distrat mai grozav! N-ai aflat cum se

fac perlele veritabile, care-s o podoabă atât de rară pe gâtul femeilor?

C. Nu. Hai, povestește-mi și mie, zău.

A. Îți povestesc, scumpișor. Uite, oameni de știință au stabilit că perlele veritabile se fac în interiorul unele scoici, unde pătrunde o mică murdărie ce irită pielea sensibilă a scoicii. La care, pielea scoicii secretă o materie lichidă care învăluie acea mică murdărie și încet-încet se întărește. Uite-așa, în câteva sute de ani se întărește ca piatra și ia naștere perla veritabilă.

C. He. He, he… Foarte interesant. Deci, nu lești receptorul?

A. Aștept până iese o perlă veritabilă din scoica receptorului, în care-ai binevoit să intri mătăluță.

C**.** Eu?

A. Vezi bine! Domnia-ta ești tocmai acea mică-mică murdărie ce-i trebuie receptorului ca să se irite.

C. Hahah! Grozavă ! Asta o fost grozavă! Chiar c-s fost bună! Zău că ești un om simpatic, spiritual ! Servus!

A. Servus!

C. Ce mai faci, dragă prietene?

A. Mulțumesc, dragul meu. Cum ai dormit azi-noapte?

C. Mersi, bine scumpule. Știi ce? De dragul prietenie; noastre, îți șoptesc ceva la ureche; n-ar strica să lași repede receptorul și s-o ștergi.

A. Nu záu!

C. Chiar așa! Ți-e viața-n pericol. În timp tu-mi trăncăneai verzi și uscate, eu m-am înțeles cu amicul meu, campionul de box, care era cu mine lângă telefon, ca până te țin eu aici de vorbă, el să ia repede mașina și să alerge glonț la Cafeneaua Noua Zeelandă, să intre în cabina telefonică, și să-i ardă tipului pe care-l găsește acolo doi pumni, dar zdraveni, ca ăia pe care i-a expediat la Oxford în 1908, când a câștigat centura de campion al Angliei.

A. Vorbești serios?

C. Cât se poate de serios. Șterge-o repede, bunul meu prieten, că dobitocul poate pica dintr-o clipă-n alta. P-ormă, ne-ntâlnim amândoi la Cafeneaua Abbazia și mergem la D'Hiver!

A. Hahaha! Hehehehe!

C. Ce te râzi?

A. Rid de tipul care telefonează la Cafeneaua Noua Zeelandă tocmai când pică acolo campionul tău de box

C. Păi, nu ești tu?

A. Pe dracu'! Eu vorbesc de la Turchestan!

C. Hehehehehe! E formidabilă. Hai, repede, fuga acolo, să vedem pumnii ăia grozavi!

A. Pa, bătrâne! *Trimite o bezea.* La revedere!

C. *Trimite și el o bezea.* La revedere!

Cortina.

Mai

— Scuză-mă… Domnia-ta ai sosit acum?

— Acum. Brrr.

— La început e nițel cam frig, nu? Mde, te obișnuiești. Ți-au pus gheață și pe cap?

— Pus. Brrr.

— Ei da, Firește. Face foarte bine. Și, bine-nțeles, te-au vârât definitiv, nu? Ce număr ești domnia-ta?

— Ce număr?

— Păi, nu te-ai uitat? Doar ți-au legat de picior o plăcuță cu numărul și numele — dacă ai nume. Eu n-am decât număr, nume n-am. Încă nu m-au identificat. Nu-i prea mică pentru dumneata celula aia?

— Nu.

— Pentru mine da, că-s umflat. M-au pescuit abia după patru zile. Nu-i nicio pacoste, doar ochii mă cam jenează, mi s-a scurs stângul în gură. Dumneata ai ochi?

— Unul. Pe celălalt mi l-a zburat glontele. Mi-a trecut chiar pe-acolo.

— Deci, cu un revolver?…

— Cu pistolul.

— Excelent. La început și eu mă gândeam așa, dar n-am putut face rost de bani să-mi cumpăr. La mine-a durat mult, dar știi, lucrul sigur e sigur!

— De unde te-ai?…

— De pe-un pod de cale ferată. Știi, abia după patru zile am izbutit să mă ridic la suprafață. Plămânul ți se face harcea-parcea, o oroare. Scuză-mă, nu ți se înverzește burta?

— Încă nu. Se înverzește?

— Oho, dacă ai vedea-o pe-a mea! Un verde crud, o frumusețe — până la buric. Mă bucură grozav când scurtă vreme am să mă-nverzesc tot. Numai osânza e albastră, un albastru pe cinste. Acum toate merg normal spre descompunere, numai de m-aș vedea odată scăpat de hop. Șrrr. Șrrrr.

— Ce faci?

— Nimic, șiroiește apa prin mine; eh, poftim! acum mi se scurge și celălalt ochi.

Îmi pare rău. Altfel, sunt cât se poate de normal, așa mi-a zis doctorul. A, exact, spune-mi: era blondă?

— Nu, brunetă. Dar a dumitale?

— Tot așa.

— Cum o chema?

— Pepi Pistruiata, așa-i zicea.

— Așaa… Așaa va să zică. Atunci înseamnă că dumneata ești Freinreisz Zoltán?

— Da. Și?

— Și dobitocul de mine am crezut că se mărită cu dumneata!

— Cum? Dumneata ești Nebbich Lajos? Și eu care credeam că te ia pe dumneata! Atunci, la ce Dumnezeu a mai trebuit să mă arunc de pe pod?

— Și eu, la ce dracu' să dau banii pe pistolul ăla? Ah, ce tâmpenie!

— Atunci, înseamnă că s-ar fi măritat cu mine! Dac-aș fi știut că nu vrea să te ia pe dumneata și că dumneata te arunci de pe pod… Dar mi-a zis că se mărită cu altul și eu știam că numai dumneata poți fi acela…

— Și eu, dac-aș fi știut că-ți cumperi pistol și că ea nu vrea să se mărite cu dumneata… Numai că mie mi-a zis că se mărită cu altul și eu știam că dumneata ești acela…

— De asta putrezim noi doi aici? Păi atunci cu cine dracu' s-a măritat Pepi Pistruiata?

(Un domn, din a treia celulă):

— Cu mine.

Lexicon absurd

Enciclopedie maghiară

- fragmente -

Aliment, alimente

A. se împart în două grupe principale și anume:

a) alimente obișnuite, din care fac parte: 1. Unul 2. Pâinea 3. Ghipsul 4. Apa 5. Iar apa 6. Și iar apa;

b) alimente compuse, din care fac parte: 1. și 2. Pâinea cu unt.

Alimentația e cunoscută încă de pe vremea vechilor greci. Neavând date exacte despre mâncărurile consumate de oameni în antichitate, nu ne putem referi decât. La câteva urme antice care mai pot fi văzute și azi prin cofetăriile din suburbia budapestană Erzsébetváros și în alte muzee. E vorba de niște obiecte solide, cu aspecte de tortă, în care se păstrează vechi urme de degete.

Compoziția lor e, până în prezent, necunoscută.

Evul mediu a îmbogățit omenirea cu câteva mâncăruri noi. Acum s-a descoperit tocănița. Pentru care Francis Drake aduce cartoful din America. […]

Un rol important joacă alimentația în războiul ne treizeci de ani, când o mare parte a ostașilor trece la vegetarianism și mușca iarba. Acum s-au umplut și acei cârnați și caltaboși din care, între timp, o parte a putut ti vândută.

Alimentele simple:

Pâinea. Masa spongioasă, plină de găuri, înconjurata ele o scoarță tare, ștampilată. Din miezul ei se fac gogoloașe, din coajă — tălpi de ghete. Dacă se usucă, e pisată și pusă în circulație sub denumirea de „făină”. E folosită ca purgativ, vopsea, pilule (forma sub care e întrebuințată la felurite jocuri de masă), pielea ei se tăbăcește, intestinele folosesc la umplut, oasele se macină.

Laptele. Materie lichidă, transparentă, fără culoare și miros. E folosită la spălat, fiert și acționarea morilor. Amestecată cu ghips, se întrebuințează și la băut.

Untul. St prepară din untură, măruntaie, seu rânced. În stare înghețată, se unge pâine peste el. Nu poate fi folosit cu bune

rezultate ca clei.
Brânza. În stare proaspătă poartă denumirea de unt. Soiuri: a/ de Ementhal, în care se scobesc găuri pentru uzul viermilor; b/ Liptauer, numită și chit, folosind la lipitul geamurilor.
Carnea de porc. Specialități: *al* crenvurști — cresc în preajma bodegilor și stațiilor de birje, când se coc purtând numele de debrețini, care se culeg de tineri, nefiind lăsați să crească.
Carnea de om. Delicatesă foarte apreciată în arhipelagul Fidji. La noi, fiind foarte ieftină, nu se consumă.

Alimentarea se produce pe mai multe căi, în forma originară prin trecerea din gură în stomac; la noi, însă, procesul invers e mai des întâlnit. La obținerea rapidă și sigură a acestei metode, folosesc următoarele instituții:

Cafeneaua. Așezare largă, în care se mănâncă… unii pe alții scriitorii.
Restaurantul, sau cu alt nume: școala de exercitare a fanteziei; așezare negustorească înțesată de mese, unde, așezați roată, își pot dezvolta fantezia poeții și scriitorii cu imaginație mai săracă. Și anume, omul își comandă ceva și, uitându-se la ceea ce a primit, încearcă să-și imagineze că e ceea ce și-a comandat. La început merge un pic cam greu, dar mai târziu și mai greu. Principalele mâncăruri sunt: ciorbă condiționată — și anume de faptul că e într-adevăr ciorbă. Ciorbă de vacă — specialitate ce se cere consumată cu precauție, ca omul să nu înghită cumva eventuale bucăți de șea și harnașament rămase în ea. Tocană — din care există două soiuri: tocana obișnuită și tocana bine fiartă; aceasta din urmă poate fi consumată doar în extrem de rare cazuri; ultima oară s-au găsit câteva exemplare cu prilejul incendiului care a mistuit restaurantul Drechsler, printre ruinele fumegânde; se zice că acelea au putut fi mâncate.

De curățenia restaurantelor se îngrijesc comisiile de salubritate publică. Fiecare client trebuie să-și lingă farfuria, pentru ca următorul client s-o primească civilizat. Balivernele (vezi: Legende) despre murdăria farfuriilor provin din faptul că novicii au confundat întotdeauna mâncărurile cu murdăria ce zace pe fundul farfuriilor.

Căsnicie *(vezi: psihopatologie, procedură penală, respirație dificilă)*

1. Contract reciproc stabilit între bărbat și femeie, prin care cei doi cad de acord, reciproc, ca începând din ziua încheierii lui să nu-și spună unul altuia cu cine au legături. Cel ce încalcă această înțelegere, fie spunându-i celuilalt în ce fel are legătură cu cutare sau cutare, fie aducându-i asta la cunoștință pe altă cale, sau nu se îngrijește ca celălalt să nu afle — comite o rupere a căsniciei, pe care Trib. Terit. Bud. o reprimă printr-o pedeapsă specifică: așa-numita victimă umană. Femeia surprinsă a submina căsnicia e pedepsită de însuși soțul ei. Îndată ce o surprinde, soțul pune mâna pe ciomag și burdușește măr seducătorul, canapeaua și gaura cheii prin care a fost martor al subminării căsniciei. Această pedeapsă, cum putem vedea, se întemeiază pe dreptul strămoșesc și natural potrivit căruia, de exemplu, dacă cineva te lovește cu bastonul de promenadă, atunci, nu-i așa, pui mâna pe baston și bați măr bastonul. Sau, să zicem, dacă ai o umflătură pe burtă, îți tai burta de pe umflătură, drept care umflătura rămâne de rușine că nu mai are pe ce să doară. Sau, să zicem, dacă te dor dinții, îți scoți gura de pe dinți. Sau, de pildă, dacă cineva îți fură ceasul de aur și-l duce la casa de amanet, atunci pălmuiești zdravăn casa de amanet, îi pălmuiești sobele, îi spargi geamurile și o provoci la duel, unde o împuști în cap sau o străpungi cu sabia. Dreptul acesta e foarte vecin și toarte drept; el mai poate fi găsit și azi, în cadrul vieții de familie, în forma ei deplin strămoșească; dacă, de exemplu pruncul se lăcomește și fură o prună, mama îi înhață mâna și spunându-i: „Mă nemernicule, cu asta te-ai lăcomit, ai?” îl bate, ca pedeapsă, peste mână. Sau dacă se scobește copilul cu degetul în nas, marna îi înhață degetul și spunându-i copilului: „Mă, nemernicule, cu ăsta te-ai scobit în nas, ai?” se-apucă să-l pedepsească, bătând degetul. Exact așa pățește, cu un sentiment justițiar câtuși de puțin surprinzător, și soțul înșelat — când îl trădează nevasta, îl prinde pe seducătorul ei și spunându-i nevestei „Ah, nemernico, tocmai cu ăsta m-ai înșelat, ai?” drept pedeapsă, îl ucide cu cuțitul pe individ.

Absoluta îndreptățire a procedeului. Ca și sensul justițiar sunt recunoscute și de lege, care va face paradă aprobând după aceea sentința de moarte executată de Soț. Juriști de seamă lucrează chiar

acum la un proiect de lege, care pentru prescurtarea acestei proceduri actualmente de o durată puțin cam mare, s-ar baza pe faptul că inversând procedura actuală, se va îngriji de rezolvarea mai operativă a acesteia. Astfel, în sensul noii legi a căsătoriei, tribunalul îl achită de la bun început pe soț, *auf alle Fälle,* după care soțul, cu hotărârea judecătorului la mână, care totodată e și împuternicire de execuție, permis de port-armă, adeverință de la poliție, act justificativ militar, permis de circulație cu tramvaiul și abonament cu preț redus la cinema, se duce liniștit acasă, îl execută pe seducător — după care soția cere desfacerea căsătoriei, și procedura legală e încheiată.

2. În general, distingem două feluri de căsnicii, și anume căsnicia obișnuită și căsnicia amestecată. Aceasta din urmă trebuie înțeleasă în sensul că se căsătoresc un bărbat și o femeie. În astfel de căsnicii și desfacerea căsniciei e amestecată, în măsura în care femeia își traduce soțul cu diferite elemente. Căsnicia e precedată de logodnă, când adică logodnicul oferă inele, al căror înțeles simbolic e: uite-așa să mă îndoi, ca inelul ăsta. Una dintre maladiile caracteristice căsniciei e tumoarea numită copil, care apare la o anumită perioadă de timp la suprafața pielii și nu poate fi îndepărtată decât cu mare greutate. E o boală molipsitoare, pe care tovarășii de căsnicie (în timpul manifestării bolii — tovarăși de temperatură) o iau unul de la celălalt.

Cititor *(vezi: citire, p. Ex. Fenomene naturale)*

Exemplar caracteristici care, potrivit mărturiilor naturaliștilor. Nu poate fi studiat decât extrem de rar și a cărui cauză terapia o cercetează fără succes. Aspectul lui exterior e absolut identic cu al oamenilor și scriitorilor; se hrănește și respira. Locul lui de ședere e incert. Potrivit unor cărți vechi, și din câte se spune, în jurul anului 1840 încă putea fi văzut în cete mari în viața literară. Astrologii disting două ramuri principale: cititorul comun și așa-numitul cititor pasionat: amândouă noțiuni sunt pe cale de dispariție.

Trăsătură specifica și cardinala o constituie acea însușire de pe urma căreia și-a luat și numele. El executa operațiunea inversa scrierii de cărți și articole și opere științifice și poezii — caracteristică ciudată, ce foarte greu poate fi explicată unui profan. Acest soi

aparte, am putea spune corcitura, nu scrie poezii sau nuvele, ca orice om normal, ci ia în mână poeziile, respectiv povestirile gata scrise de alții și, cu ajutorul unei chei specifice, cunoscute numai de el, a așa-numitului citit, ia cunoștință de conținutul acestora. Potrivit unor studii mai vechi, pe vremuri această operațiune caracteristică era îndeobște foarte cunoscută; după mulți, o cunoșteau până și oamenii normali, ca și restul scriitorilor. Explicația fenomenului poate fi căutată, pare-se, în faptul că literele povestirii sau poeziei au un oarecare înțeles, sau sens, pe care cititorul îl poate deduce și înțelege. Mărturie stă scrierea unui om de știință trimis în străinătate, care a văzut el însuși un exemplar din acest soi pe cale de dispariție, urmărindu-l chiar și în timpul activității. „Ca aspect exterior — scrie savantul nostru (și cum de altfel am mai amintit) — cititorul abia dacă se poate distinge de un prozator sau poet normal. Umblă în haine omenești, are o ținută calmă și hotărâtă. Exemplarul pe care l-am văzut eu însumi în deplină libertate, era blond și arăta a fi tânăr. A mirosit volumul de proză sau versuri pe care-l avea în mină, dar nu l-a azvârlit și nici nu l-a aruncat la coș. A scos un cuțit și l-a înfipt de câteva ori în muchia hârtiilor. Cititorul numește această operațiune tăierea filelor, obținând prin aceasta ca filele cărții să se despartă, căci numai așa devine cartea bună centru scopurile sale de maniac ciudat. După asta și-a pus cartea în față și holbându-și ochii, și i-a fixat pe o fila. După o studiere mai atentă, a reieșit ca-și mișca foarte încet capul de la stânga ia dreapta, urmând cu privirile această direcție. Se pare că faptul de a privi literele și celelalte semne are un oarecare sens decorativ; printre altele, mișcarea capului seamănă cu aceea pe care obișnuim s-o facem noi când scriem. După un răstimp, a apucat cu două degete marginea filei, și a întors-o pe cealaltă parte, înălțându-și puțin capul și reluând procesul. Aceste mișcări neînțelese le-a făcut până când a ajuns la sfârșitul cărții. Se comporta absolut calm, fără a mușca alimentul. Glas nu avea”.

Cititorul nu trebuie confundat cu așa-numitul abonat, căruia, la prima vedere, adesea i se aseamănă (vezi: mimetism). Nu avem încă niciun exemplar din specia aceasta în grădina noastră zoologică.

Literatură, *istorie literară, scriitor, scriitor cu unt, brânză Ementhal*

Culegere de cărți, de jalbe și apeluri, scrise laolaltă și consemnate în general de oameni naivi, nemulțumiți de situația lor ca și de condițiile existente, necunoscând resorturile respective ale respectivelor foruri competente (ministere, direcția generală a căilor ferate, ocna), unde ar trebui să-și înainteze plângerile și opiniile — sau eventual le-au înaintat, dar forurile competente li le-au respins. Acest soi de om nemulțumit (scriitor) își răspândește apoi în fața marelui public opinia, sperând că se va găsi vreun suflet milostiv care să-l ajute. Despre multe obișnuiesc să se plângă acești oameni, de bolile care-i macină, de necazurile bănești — și adesea și de treburi cu care nu se ocupă instituțiile, cum ar fi de pildă că cutare nu capătă de dorește, sau că-i ia altul ce-i al lui, sau că simte nevoia să moară, sau că iarna e tare frig. Plângerile și le ilustrează și cu exemple, care din păcate nu pot fi interzise, și astfel scriitorul se bucură de oarecare atenție la ministerul ocnelor.

Literatura se prezintă sub mai multe forme, dintre care notabile sunt:

1. Poezia. De regulă, produs al unor oameni foarte tineri și în parte lipsiți de experiență, care încep să spună ceva, dar în rândul imediat următor pe care-l așternîn scris urmează pe neașteptate un cuvânt ce se termină exact ca un cuvânt din rândul anterior — drept care aceștia se sperie întrebându-se ce-o mai fi și asta și uită ce-au vrut să spună și iar încep un rând de la cap. Medicii psihiatri denumesc această scriere confuză poezie și rimă — din fericire, limba noastră e atât de săracă în rime, încât de regulă poeții sunt iertați până și pentru rimele de-a dreptul ucigătoare. […] De obicei acești tineri sunt ahtiați după bani și ar vrea să se îmbogățească, și după ce află că în vremurile noastre cel mai bine câștigă descoperitorii și inventatorii, încep a se ocupa în versurile lor cu predilecție de așa ceva, dar de regulă cu rezultate extrem de slabe. Acești descoperitori denumiți poeți au descoperit, de pildă, că atunci când soarele coboară, se face întuneric (descoperire ce n-a putut fi valorificată). Unul, după îndelungi cercetări, a ajuns la concluzia că orificiul superior al sistemului intestinal al unei tinere fete (gura), în atingere cu orificiul superior (gura) al propriului său sistem intestinal poate facilita, în anumite împrejurări, stârnirea unor senzații plăcute. Așa cum a reieșit mai târziu, descoperirea nu s-a putut breveta, fiind mai veche.

2. Romanul. Modalitate de exprimare a necazurilor, practicată de scriitorii mai maturi: Plângerea se poate petrece în două feluri: scriitorul ori scrie cum i-ar place să fie o treabă dacă ar fi a lui (roman romantic) — și deci arată ce bine ar duce-o el de pildă într-un strălucitor castel, unde sunt femei frumoase și toate s-ar mărita cu el — ori scrie cum e în realitatea (roman naturalist), din care reiese ce de necazuri a avut el întotdeauna și ce gânduri urâte a nutrit în asemenea momente. Acesta din urmă poartă și numele de roman obiectiv.

3. Drama. Scriitorul mai înstărit angajează, pentru tălmăcirea plângerilor sale, niște agenți numiți actori, care îi rostesc în gura mare necazurile. Înfățișarea dramei de petrece în felul următor: omul scoate pe scenă câteva făpturi, apoi se duce în sală și întreabă publicul spectator care din făpturile acelea îi place cel mai mult. Spectatorii îi spun că mai presus de toți le place A, ia care scriitorul se întoarce pe scenă și se înțelege cu actorii ca A să-i ucidă pe toți, drept care A îi ucide pe toți. Cu asta se pot câștiga bani.

Specii inferioare ale Dramei:

a) *Tragedia.* Se ocupă de soțul înșelat de soție, și care, furios, își împușcă soția, sau se împușcă el însuși, sau pe soție și pe seducătorul ei, sau pe seducător și pe el însuși, sau numai pe seducător, sau pe seducător, pe soție și pe e! însuși, sau pe seducător și el însuși pe sine însuși. (Vezi: permutatio, șt. derivată din matematică.)

b) *Comedia.* Se ocupă de același soț, pe care-l înșală nevasta, drept care o înșală și ei.

e) *Vodevilul.* Se ocupa de același soț, pe care-l înșală nevasta, iar el cântă un cuplet.

4. Critica. Treabă exercitată de un oarecare om cusurgiu din fire (critic), care altminteri n-are niciun motiv să fie așa, și care urmărind evoluția mai sus-amintiților oameni ce se plâng, se va lăuda chipurile că el ar putea rezolva tot, dar nu e bine să-l contrazici, căci e un om răutăcios și sfidător, și adesea îl necăjește pe scriitorul suferind; așa, de pildă, dacă cineva are un glonț în stomac și se plânge de asta sub forma unei P. Poezii) (cu titlul „Un glonte-mi stăruie-n stomac”), un astfel de Cr. e în stare să spună cum că e frumos, și respectiv îi place (vezi: maliție) că poetul are un glonț în stomac.

5. Istoria literară. (Vezi: științe statistice, paragraful „Morți de inaniție.”)

Sport, a face sport, *educație fizică.*

Prin S. Înțelegem toate acele mișcări și convulsii pe care oamenii asmuțiți din start le execută cu unele părți ale trupului, dar și cu întregul trup, cu scopul ca absolut nicio părticică a trupului să nu rămână la locul unde era prevăzută organic să stea și pe cât posibil să ocupe o poziție pentru care respectiva parte a corpului nu e absolut de loc structurată. Pentru această artă pot fi folosite toate părțile trupului, cu excepția creierului, a cărui funcție are o influență nefastă, creierul calificând eforturile și scălâmbăielile drept tâmpenii.

E v o l u ț i e i s t o r i c ă.

Sporturile erau cunoscute încă de vechii greci, lucru atestat limpede de statuile rămase de la greci și romani, cărora le lipsește ba un braț, ba un picior, ba capul, și când au burta suptă, când coastele ieșite în afară — fapt grăitor pentru înflorirea și marea popularitate cunoscută pe-atunci de gloriosul sport al fotbalului. Dovadă, dictonul latinesc: *Mens sana in corpore sano,* adică „Mergi sănătos în corp sănătos”, ca și antica zicală asiriană „Mene Tekel, Fares” — „Frânge-ți gâtul pe terenul de tenis”.

Evul Mediu a familiarizat omenirea cu câteva sporturi noi și interesante. Acum ajung la modă în Spania îndreptarea trupului și gimnastica de extensie — aceasta din urmă executată de protestanți ia butuc de plumb, șurub de gât, cizmă spaniolă și stâlp cu cuie; mai era la modă în oarecare măsură și înotul în untdelemn fierbinte.

În Ungaria, sportul cel mai uzual a fost întotdeauna vânătoarea; politicienii noștri preferau mai cu seamă loviturile ratate Dintre sporturile strămoșești, trebuie să le mai amintim pe cele acvatice: încă din cele mai vechi timpuri am avut numeroși pescuitori în apă tulbure.

Celelalte sporturi au stagnat vreme îndelungată într-o stare primară, neevoluată Dintre cele exercitate curent, cel mai vechi e trasul la fit — știut fiind că ungurii au depus dintotdeauna multă ambiție și perseverență în privința asta, ca de ex. Trasul la fit în privința obligațiilor de tot felul. După 1848 a devenit sport preferat atârnatul de sfoară — executat la funie subțire de diferiți generali și patrioți honvezi, sub comanda artistică a austriacului Haynau.

Sporturi comune:

1. Fotbalul sau *jocul cu mingea.* Se joacă în douăzeci și doi de oameni, până la extenuare, fără bandaje de protecție. În joc figurează și o minge, care însă nu *e* decât o rămășiță degenerată a formei de joc originare — figurine mai mult ca simbol ce amintește de scopul jocului: lovirea mingii. Nu e admis să se joace cu mâna — atât în cap. Cât și în stomac, spinare, noadă, dinți, nas, gât sau fluierul piciorului nefiind voie să se lovească decât cu piciorul.

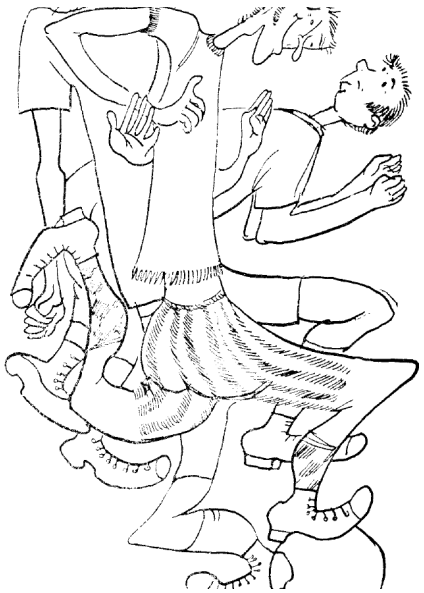

2. Înotul. Doi sau mai mulți oameni se aruncă în același timp asupra unei suprafețe mari de apă, și se tot fâțâie în ea până ajung la celălalt capăt. Cel ce izbutește să-i bușească pe ceilalți cu picioarele atât de bine, încât să-i bage la fund, ajunge primul și câștigă titlul de campion.

3. Salturi acrobatice. Omul. Se duce la un atelier de fotografiat și cere o mie de forinți pentru a se arunca de pe stâlpul unui pod în Dunăre. Dacă cei de acolo primesc, omul merge la Dunăre, înoată până-n mijlocul ei, iese, se lasă fotografiat, apoi iar intră în apă și iar iese.

4. Înotul-scafandrier. Doi sau mai mulți oameni își trag capetele sub apă și stau așa până când cei de afară își pierd răbdarea. Atragem atenția începătorilor că în astfel de situație se respiră ceva mai greu. Iese pe primul loc cel care-a rămas ultimul sub apă.

Normal e ca omul? a stea cu un minut mai mult decât rezistă — după aceea putând continua concursul cu cea mai deplină ușurință și zile în șir, fară a-și scoate nici măcar scafârlia la suprafață.

5. Săritura în înălțime. Omul lovește cu piciorul în pământ, la care pământul îi întoarce lovitura și-l aruncă în aer. Apoi omul zboară așa până ajunge la o trestie spaniolă, pe care-o trece, și o ia în jos. Sus fiind încă, își alege un loc moale unde să aterizeze comod, de ex. capul unui arbitru.

Sporturi mai noi:

1. Jiu-jitsu, sport japonez. Se aplică în caz de atac agresiv. Câteva reguli:

a) înșfăcăm cu ambele mâini talpa adversarului și-o răsucim brusc în sus, până în dreptul genunchiului, la care genunchiul i se izbește de umăr și-i catapultează afară ochiul stâng. Speriat, adversarul se întoarce și-și frânge gâtui. Îl culcăm la pământ și ne vedem de drum.

b) Presărăm sare pe călcâiul adversarului, drept care el își ridica brusc piciorul stâng — îl înhățăm de urechi, i le tragem tacticos înainte, până când șira spinării capătă aspectul unui arc. Îi repezim apoi fulgerător un picior în coaste, îi întoarcem cotul pe dos, la care creierul îi pică din cap. Îl rezemăm de un zid și-l lăsăm acolo.

De obicei, toate aceste metode se dovedesc a fi eficace, însă cu condiția de-a avea grijă ca adversarul să nu ne poată stânjeni în executarea precisă a figurilor. (Se recomandă, deci, ca înainte de orice să-l altoim cu un par în moalele capului.)

2. Patine cu rotile. Se execută cu două patine cu câte patru roți. De regulă, începătorii, din eroare, își leagă patinele la picioare, până când mai apoi experiența îi va face să-și dea seama de folosirea lor normală, în sensul că de fapt e bine să și le lege din capul locului de burtă.

3. Damblageala. Bâțâiala. Ultima treaptă, finală, a tuturor acestor sporturi, care împing organismul, puțin câte puțin spre aceasta. Vezi: nervoasă.)

Știința, *a ști, știutor, a înștiința, a știrici știr…*

Totalitatea scrierilor despre acele rezultate care iau naștere de pe urma a ceea ce se numește „sete de cunoaștere”, maladie spirituală, rudiment atavic al omului, moștenit dintr-o eră mai veche. Unii oameni, după ce s-au transformat din maimuță în om, au moștenit acea însușire a maimuței de a desface obiectele ce le pică sub mână în părți mărunte, drept care obiectele nu mai pot fi întrebuințate. Această operațiune o numim analiză. Obiectul analizei (desfacerii), apare la oameni în foarte variate feluri. Unii oameni desfac plantele sau animalele mai mici, acest soi de indivizi fiind cel mai puțin periculos, alții în schimb destramă până și stomacuri omenești și căsnicii. Scopul recunoscut al științei constă în căutarea adevărului și cunoașterea naturii, și, în afară de acestea, în aflarea scopului final al lucrurilor. După îndelungi cercetări, oamenii au constatat că urechea folosește la auzit, ochii la văzut, iar picioarele la mers: a mai rămas de stabilit doar la ce folosește omul, în totalitatea lui. Pentru stabilirea acestui lucru există filosofia, care studiază la anume gândește omul și dacă într-adevăr gândește sau doar crede că gândește. Rezolvarea acestei întrebări cere timp, până se va elucida.

Pretinsul scop final al științei este ca, prin ea, omenirea să fie în sfârșit fericită.

Pentru a se realiza asta, se întâmplă mai sus-amintita cunoaștere a naturii și analiza, căci la o adică, ce fel de fericire poate fi dacă omul nu bea apă. Ci două părți de hidrogen și o parte de oxigen, din care lesne poți da ortul popii. În schimb, nu-i așa? cât de substanțial poate contribui știința la fericirea că o pot săruta pe domnișoara verișoară-mea prin faptul de a ști că în același timp mațele ei arată ca o râmă plină cu sânge pe care-ai călcat-o întâmplător. Cunoașterea adevărului oferă imaginației omenești și o alta fericire, elevată: așa, de pildă, nu-l lasă pe om să uite că până la urmă toți murim, și că prin urmare, dă ortul popii și celălalt, și în fine conduce și la valoroasa concluzie că, știind aceasta, nu merită să te prepari ca pentru o viață lungă și deci nu merită să cunoști nici adevărul.

Pentru a ajunge la fericirea omenească, sunt necesare următoarele științe:

Fizica. Știința care se ocupa de toate acele fenomene ce sunt legate de aspectul exterior al obiectelor. Printre altele, se ocupa de

greutatea obiectelor, stabilirea greutății obiectelor fiind extrem de importantă. De pildă dacă vrem să știm ce mărime trebuie să aibă o rangă de fier pentru a-l putea altoi la diblă pe careva. Apoi se ocupă de căldură obiectelor și a stabilit ce temperatură o necesară pentru a face să acționeze un tun tip Krupp spre a putea da gata dintr-un foc trei sute de oameni.

Chimia. Se ocupă cu părțile componente ale corpurilor, descoperind ce fel de materii trebuie alăturate pentru a exploda în stomacul omului. Se ocupă, apoi, cu materiile necesare producerii de electricitate și a descoperit cu cât curent se poate lichida în America un om pe care gloanțele au omis să-l dea gata.

Medicina. Se ocupă de structura internă a omului și a descoperit cum trebuie cusut un soldat sfârtecat pentru a putea fi sfârtecat încă o dată. Se ocupă apoi de boli și a descoperit cum poate fi menținut încă o vreme în viață corpul bolnav, pentru a boli bietul de el cât mai mult.

Istoria. Se ocupă de trecutul omenirii și a descoperit că tot au mai rămas câțiva oameni care n-au căzut la Lipsea. Se ocupă de politică și a descoperit ce sumă de bani se poate economisi de pe urma unui soldat.

Matematica. Se ocupă de numere și de linii și a descoperit ce deschidere trebuie să aibă unghiul de lansare a unui obuz, pentru ca obuzul să pice în capul celui prevăzut în calcule.

Gramatica. Se ocupă de legile limbii și a descoperit cum trebuie formulată cât mai frumos o sentință de condamnare la moarte.

Filosofia. Se ocupă în ansamblu de condițiile fericirii omului și a descoperit că omul e cel mai fericit atunci când e mort.

Brevete personale

În adâncul sufletului, am fost întotdeauna convins că, dacă mi s-ar da mână liberă, aș fi un inventator genial. Ba, mai mult, cu desăvârșire deosebit de cei cunoscuți până acum. Vechea școală — Stephenson, Bell, Edison, Marconi — nu are nimic comun cu mine. Aceștia lucrau după o rețetă șablon — analiză și sinteză, pentru rezolvarea unor scopuri practice. Mie altceva îmi fâlfâie prin cap, ceva ce n-a mai existat până azi — am descoperit o nouă orientare în domeniul invenției și al misiunii acesteia.

Aș vrea să mă explic.

Acea școală al cărei cel dintâi apostol simt că aș fi devenit, consideră invenția un scop în sine, fără aplicație la necesități sau urmărind scopuri meschine. Aș putea-o numi orientare impresionistă sau artistico-individuală în domeniul invențiilor; în orice caz, ea aduce și afirmă idei noi.

Dar ce să mai stau să explic, exemplele sunt cea mai bună demonstrație.

Idealul meu, maestrul meu demn de urmat e, de pildă, acel suflet avântat, unul din înaintașii mei (de altfel — fapt semnificativ — a murit într-o mare sărăcie, fără ca posteritatea, lipsită de înțelegere și nerecunoscătoare, să-l fi prețuit nici până azi), inventatorul bătăturilor artificiale, care dor exact ca bătăturile naturale.

Din păcate, bietul de el n-a avut niciodată destui bani pentru a-și fabrica modelul invenției; și-a irosit zadarnic mersul picioarelor, nefericitul de el purtând tot bătăturile veritabile chiar și-atunci când și le-a dus pe cealaltă lume.

Ei bine, cred că acum m-am făcut înțeles.

Aci mai jos am plăcerea să înșir câteva din ideile mele originale — firește, sub rezerva păstrării stricte a copright-ului și priorității brevetului — pe care le pun la dispoziția puținilor mei adepți, pe de o parte cu scopul de a le da posibilitatea să prepare modelele lor, pe de alta pentru a-i îmboldi să născocească și ei astfel de invenții. Așadar, iată-le:

1. Aparat de amuțit ceasul deșteptător, pe care-l montăm chiar înainte de culcare pe ceasul gata întors să sune. Dimineața, când ceasul începe să sune, aparatul captează parțial sau — soluție

ideală — în întregime sunetul, care de obicei îl tulbură atât de neplăcut, din cel mai frumos vis, pe posesorul deșteptătorului.

2. Veioză pâlpâitoare, împotriva cititului, menită a zădărnici prostul obicei de a citi în pat. Îndată ce e aprinsă, veioza începe să fileze și să pâlpâie, făcând imposibilă orice lectură.

3. Ploscă pentru tocuri-rezervoare, conținând, în loc de cerneală, rachiu de umplut stiloul, sau eventual — pentru dezalcoolizați — apă chioară, călduță. Odată cu umplerea, la capătul stiloului se aprinde un beculeț cu indicator roșu și termometru, pentru cei ce trec strada.

4. Termometru invizibil și busolă invizibilă. Mercurul din termometru urcă pe o țeavă de metal — astfel că bolnavul, nevăzând ce temperatură are, nu se sperie, și ca urmare simțindu-se mai optimist, eventual se va vindeca mai ușor (medicul poate folosi un termometru normal, pe care-l pune sub celălalt braț). Axată pe aceeași idee e și busola cu capac metalic bine sudat, pentru uzul vagabonzilor și turiștilor, cărora tot nu le pasă unde se află punctele cardinale.

5. Vopsea pentru piatra depusă pe cazane. Soluție chimică adecvată, care, amestecată în apa din cazanele cu aburi, vopsește în roșu, albastru, verde și eventual violet așa-numita piatră depusă pe pereții cazanelor.

6. Barbă falsă pretabilă la ras, indispensabilă detectivilor. Poate fi rasă în câteva minute. Bineînțeles, pânza de care e lipită trebuie solid aplicată pe bărbie, pentru a nu se desprinde în timpul rasului.

7. Șifonier cu talpă dublă. Șifonier prevăzut și sus. Pe capac, cu picioare. Când se umple sus praf, nu mai e nevoie să fie șters, ci pur și simplu întors în întregime, astfel că praful va cădea de la sine. (Cu rezerva de a nu se păstra în șifonier obiecte de sticlă.)

8. Nasturi pentru pălărie. Doi nasturi deprins pe borul pălăriei. O dată scoasă din cap, pălăria se va apuca de o parte și de alta a borului, putând fi astfel încheiată. Eventual se aplică și o broască cu cheie portabilă în buzunar. La pălării tari — pentru a nu se deteriora la îndoire — se va folosi un lanț de oțel sau de argint cu care se prind cei doi nasturi.

9. Aparat automat. Mecanism simplu, la care apăsând sus un buton, jos iese alt buton, ce poate fi de asemenea apăsat.

10. Lighean de alarmă pentru spălat picioarele. Lavoar oarecare pentru spălat picioarele, umplut cu apă și prevăzut cu savonieră,

așezat în apropierea caselor de bani Wertheim, așa fel încât cel ce efectuează spargerea să-l poată observa. În caz că respectivul se gândește să facă o baie de picioare reconfortantă după munca depusă, ligheanul începe să sune, alarmând casa. Dacă nu se spală, nu sună.

Bucuriile evoluției sau ce ți-e și cu dezvoltarea tehnicii!

Ședeam într-un balcon, la cafeneaua artiștilor. și răsfoiam o revistă literară în care-mi apăruse un articol. Deodată am auzit niște pași ușori, și pe trepte apăru un prunc de șapte luni. Își roti privirile și se așeză fără multe fasoane la masa mea.

— Mă numesc Mandoki, gânguri politicos. Sunt foalte felițit că vă pot cunoaște, dlagă maestle. Sunt un vechi admilatol al sclielilol dumneavoastlră. E pentlu plima dată că pun pițiolul în cafeneaua asta. Știți, as vlea să mă fac scliitol. Mi-am zis: mă duc la un maestlu, poate că o să-mi dea vleun sfat.

— Mă bucur, i-am spus cu o vagă emoție. Cu ce te pot ajuta?

Își lungi puțin gâtul și mâinile, și rămase așa. Ochii și-i căscă larg, și-i rămaseră și ei așa. Își întinse picioarele, și-i rămaseră și ele așa. Capul i se turti o idee la ceafă, nasul i se mari, gura i se lărgi: acum părea un copil de vreo cinci sau ani, dar semăna bine cu ceea ce fusese în urmă cu două minute.

— Apelez la scriitor, la un cunoscător al sufletului omenesc, rosti, de astă dată mai puțin peltic. Vreau să vă cer câteva sfaturi, în niște probleme sufletești și artistice.

— Vă stau la dispoziție, i-am zis puțin dezumflat și surprins. Numai că…

Tânărul scriitor mă privea încordat. În clipa aceea, frumosul lui păr blond începu să crească vertiginos și i se lăsă încet pe ceafă, iar dinții de lapte îi picară unul după altul, cu zgomot, pe masă.

— Scuzați un minut, mă rugă. Știți… până-mi cresc dinții. Așa, vorbesc foarte greu.

Am așteptat cu răbdare până i s-au călcat tăcut gingiile și i se iviră niște dinți nostimi, albi. M-a privit zâmbind: arăta ca un puști de doisprezece ani, drăgălaș, blond.

— E bine, vă rog să mă scuzați — începu cu o frază rostită limpede și tare — dar am s-o iau cu primul și cel mai important lucru: sunt îndrăgostit.

— Ah-ah! am exclamat.

— Sunt îndrăgostit! strigă pe o voce un pic mai adâncă, în timp ce părul său blond se întunecă în nuanță. Sunt îndrăgostit și nu mai vreau să știu de nimic altceva!… Da, aleasa inimii mele trebuie să fie a mea, voi merge cu ea în îndepărtata Italie, unde vom duce o viață curată, de artiști, ca Salomeea și Oscar Wilde, marele sociolog. Ce ziceți?

În ochi îi juca un foc nobil — și în clipa aceea începu să-i mijească puful mustății deasupra buzelor ușor întredeschise. Dragostea și hedonismul lui tânăr îl maturizară. Cu toate că nu părea a fi depășit cu mult vârsta de șaptesprezece ani. Avântul său tineresc mă cuceri și-mi stimulă imaginația.

— Ai dreptate! am strigat cu însuflețire. Nu-ți bate capul cu nenorocitele de prejudecăți burgheze! Nu există nimic, decât dragostea, restul e numai tâmpenie! Cântă dragostea fierbintei tinereți, cântă romantismul bucuriei, și du o viață de artist, fii regele acestei vieți… fericit, liber și nepăsător…

Mă privea cu aerul că-mi dă dreptate. Dar ochii lui mi se părură puțin cam obosiți și pe neașteptate pletele lungi i se împuținară. Apoi

începu vag să chelească, fapt care, la cei douăzeci de ani câți părea să aibă, mi se păru cam neobișnuit.

— Ei da, răsti pe o voce adâncă, spartă, ceva mai rigid. Ei da. s-ar putea să avei; dreptate. Dragostea e o treabă foarte importantă și, firește, merită și chiar trebuie să te ocupi de ea. Ei da, e ceva! Dar nici mizeria, lipsa de bani, truda nu pot fi neglijate, pentru că nu-i bine. Romanticii au cam denaturat adevărata față a lucrurilor. Or, nu-i permis să (le cânți în strună. Fiecare treabă își are un rost la vremea ei. Dar azi romantismul e de mult perimat.

Am replicat surprins:

— Bine, dar adineauri ziceai că…

— Adineauri, adineauri… îmi spuse îngândurat. Ce eram adineauri? Un ține lipsit de minte, un flușturatic, care n-a cunoscut încă viața… Dar acum…

— Acum?

Mă privi rece.

— Abia acum mi-a crescut tărtăcuța, spuse punându-și mâna în moalele capului. Fără bani nu ține nici dragostea, nici literatura, bătrânei Nu merită să scrii decât librete de operetă, bătrâne!

— S-ar putea să ai dreptate, am replica politicos. Și eu m-am gândit nu o dată, te rog să mă crezi, că arta în sine e egală cu zero, pentru așa ceva se cer anumite condiții. Dar dacă există aceste condiții, ei bine, după părerea mea, arta e cea mai deosebită, cea mai pasionantă senzație a vieții noastre. Ai vrut un sfat și-ai venit la mine, la scriitor, ca la un om care cunoaște sensul vieții, și așadar iată ce-ți spun: fii tare. Nu te lăsa înfrânt. Iar cât privește entuziasmul dragostei, despre care-mi vorbeai adineauri, nu-ți pot spune decât un singur lucru: însoară-te cu aleasa inimii!

Își încruntă sprâncenele negre și stufoase.

— Mda… femeia aceea… am uitat-o cu desăvârșire, îmi spuse repezit. Nu, n-am să mă însor cu ea. Doar nu sunt nebun. Sunt convins că m-ar înșela cu cine știe ce terchea-berchea cu cașs la gură sau cu vreun ofițeraș de cavalerie. Asta-i! încheie, în timp ce barba lui stufoasă, neagră, îi acoperi încet-încet gulerul cămășii. Femeile nu se prea omoară după oameni serioși, adăugă.

— Dar iluziile…

— Iluziile! și dădu din mână cu dispreț, apoi își vârî degetele brune, păroase, în barba-i grizonantă. Iluziile!… Nu folosesc decât pentru a ne ascunde realitatea, realitatea limpede, adevărată, deși neplăcută. Nu merită și nu e bine să-ți faci iluzii, iar când ai ajuns la o vârstă oarecare, îți dai seama că nu ai nevoie de femei și nici de iluzii… toate astea-s aiureli și slăbiciuni… te rog crede-mă, tinere…

— Scuză-mă, i-am răspuns puțin cam șocat, dar dumneata te-ai așezat la masa mea ca să-mi ceri niște sfaturi, cam ce fel de viață să-ți faci. Iar eu ți-am dat aceste sfaturi și explicații în termenii cei mai politicoși!

Auzindu-mă, se ridică în picioare brusc, ca împins de un resort. Barba lui lungă, albă, îi fremăta toată pe fața plină de zbârcituri, în timp ce-și repezi spre tavan brațele tremurătoare.

— Cuum? zbiară pe un ton ascuțit, strident, de om bătrân. Dumneata? Dumneata vrei să-mi dai sfaturi? Mie? Unui om venerabil? Dumneata vrei să mă înveți pe mine? Știi ce? Mai bine șterge-ți nasul, mucosule!

Scuipă scârbit, își vântură prin aer bastonul noduros și mă părăsi brusc, fără un cuvânt.

La tanti

Pe stradă merge un bărbat tânăr. Trece pe trotuarul de vizavi, scăldat de razele soarelui; își mijește ochii și se întoarce. În cele din urmă își aduce aminte: da, da, trebuie totuși s-o viziteze pe tanti Stanci, căreia-i murise bărbatul; de altfel și maică-sa îi spusese azi-dimineață, din pat:

— Frédi, e cazul să treci pe la tanti Stanci să-i transmiți condoleanțe, nu-i frumos să nu-i mai calci pragul; au trecut două săptămâni de când i-a murit soțul.

Așadar, Frédi se gândește la tanti Stanci și-l apucă o disperare mută. Se plimbă alene prin fața casei și nu e în stare să se decidă. Se tot frământă în sinea lui: ah, ce Dumnezeu ar trebui să-i spună lui tanti Stanci… Dragă tanti… – atâta ajunge, și o privește înduioșat și trist, da, nu mai e nevoie să continue, ci doar s-o privească întristat, și cu asta îi spune tot. Mai bine c-a ajuns așa, sus în rai. Frédi își supralicitează imaginația pentru a se contopi ni arca gând și încearcă să se convingă că acolo sus e mai bine pentru răposat.

Cu gândul la aceasta, urcă treptele, sună și ciocănește. În timp ce ușa se deschide, Frédi oftează adânc și colțurile gurii i se lasă în jos. Brusc, îl năpădește emoția și-și repetă repede, căutând să se convingă: „Săracu', săracu' nenea Stanci!" Face eforturi să și-l imagineze chiar lângă el pe nenea Stanci, pentru a se pătrunde de căldura sincerei dureri, și în cele din urmă nenea Stanci apare totuși; cu nasul lui borcănat, lucios, vârându-și încruntat în gura pe jumătate deschisă un colțunaș unsuros și mușcându-i în două. Din colțunaș se scurge o picătură de untură, pe care nenea Stanci vrea s-o prindă cu limba, dar prea târziu, picătura îi cade pe vestă. Mutra fantomatică a lui nenea Stanci se strâmbă caraghios — pastele mă-sii! – zice nenea Stanci — și Fredi își amintește cum îl pufnise râsul atunci, el văzuse cu câteva clipe înainte că untura va pica, dar nenea Stanci n-avea într-adevăr cum să-și dea seama, din moment ce omul nu-și poate vedea propriul cap. Bruhaha!

Ușa se deschide, și Frédi se stăpânește cu un ultim și disperat efort, chinuindu-se să și-l imagineze pe nenea Stanci, alb ca varul, întins pe catafalc, deasupra creștetului cu șușotitul chiparosului Săvârșirii. Dar nu merge.

Frédi, *cu vocea sugrumată:* Ce faci, tanti Stanci?

Tanti Stanci, *îmbrăcată în negru, cu părul pieptănat lins pe spate, mirosind vag a pomadă. De trei săptămâni vorbește cu glas stins, fără șir:* Ah, ai venit, Frédi?

Frédi încearcă furios să-și alunge imaginea lui nenea Stanci înfulecând colțunașul. Dar e imposibil, e o tâmpenie ! Nu merge. Și toate se nimeresc atât de idiot. De ce l-a întrebat tanti Stanci „ai venit, Frédi!?” De parcă n-ar vedea fără niciun dubiu că a sosit. Dracu’ n-a sosit, nu el! Și de ce-l întreabă pe tonul ăsta trist? în timp ce tanti Stanci îl conduce în casă, Frédi are senzația că cineva îi vorbește în creier, obraznic, cu pălăria împinsă pe ceafă, înclinându-se adânc, până la pământ, și-și scoate pălăria din cap, da, și cu un gest distins și-o îndepărtează, ținând-o doar cu două degete, grațios, și spunând: „Doamnă, dragă tanti Stanci, încă n-am venit, dar sosesc îndată, sunt încă pe stradă și sunt grăbit să ajung cât mai repede aici!” Și spiridușul face cu ochiul în sus și-și îndreaptă degetul mic spre capul lui Frédi. Frédi îl alungă furios pe nepoftit și încearcă să facă apoteoza lui nenea Stanci, dar tipul revine cu insistență, în cameră, spaletele sunt închise, aerul e greu, îmbâcsit. Vizavi de ușă, un ceas ticăie tare și grav. Prin capul lui Frédi fulgeră acea grotescă bănuială că de fapt ceasul nici măcar nu merge, ci doarme, ca un mecanism vechi în camera asta întunecată, un ceas care nu pornește decât atunci când vine cineva, ticăind de zor și neobișnuit, parcă răstindu-se la om, pulsând, făcând zarvă, gâfâind și mârâind, apoi amuțind iar imediat.

Tanti Stanci *se așază încet și dureros, de parc-ar fi de sticlă și acum-acum se sparge:* la, te rog, loc… nu, nu acolo… în fotoliu…

Abia acum observă Frédi că, din pricina zăpăcelii, fusese gata să se așeze pe o pălărie. Brusc, sângele i se urcă la cap. Spiridușul care se aplecase adineauri, îndreptându-se acum, se uită obraznic drept în ochii lui tanti Stanci și zice așa: „Într-adevăr, doamna mea, n-am avut intenția să mă așez pe pălărie, pentru că în acest caz pălăria dumitale s-ar fi spart, ca o bășică. Pricepi? Ca o bășică”. Tremurând îngrozit, Frédi încearcă să-l potolească pe spiriduș, simte că are să iasă lată, tâmplele îi zvâcnesc. Nenea Stanci… bietul nenea Stanci… deci, a murit… dar mai bine de el acolo sus… își spune Frédi, și încearcă să se gîâdească la propria moarte.

Tanti Stanci, *lamentându-se:* N-ai mai trecut pe-aici… de atunci.

Frédi *acum însă trebuie să vorbească; vocea îi tremură, slab și fals, din pricina spaimei pe care abia și-a înăbușit-o, la gândul ce va urma sfinte Doamne, ce se va fi întâmpla aici, chiar acum. Deocamdată, acest tremur îi folosește, pentru că se confundă cu tonul aparent compătimitor și emoționat și dă această impresie — dar, Doamne, ce va urma, dacă va reieși din ce cauză.* Da, n-am mai trecut… am fost extrem de prins la facultate… tanti Stan…

Spiridușul *țopăie în fața ochilor lui Frédi*; *a ajuns cât degetiul cel mare, și se tot înclină obraznic:* „Da. Sigur, tanti Stanci, a fost prins. A fost ocupat. Ocupat până peste cap. Ocupat sadea. Avea și-o ștampilă pe el, pe care scria: Kopf Alfréd e ocupat, nu mai poate fi văzut decât foarte greu. Poftiți, intrați, etajul trei, intrarea prin pivniță”.

Pe fruntea lui Frédi venele se umflă.

Tanti Stanci, *lamentându-se:* Au trecut trei săptămâni de zile de când l-am redat pământului pe răhăposatul.

Răhăposatul? Răhăposatul? De ce răhăposatul?

Dumnezeule, nu se mai poate rezista! De ce răhăposatul? Ce-i asta, răhăposatul? Frédi își lasă în jos privirile, stomacul începe să-i ghiorăie. Își închide ochii de-a binelea, să nu-l mai vadă pe tip și se roagă, disperat, să nu se uite tanti cumva la el, că-i mai rău ca moartea. Dar degeaba.

Spiridușul, *tare:* „Răhăposatul? Al cui prea iubit răhăposat? Al mahamii și-al tahatii”.

Frédi, *înduioșat:* Oh… dragă tanti Stanci… dac-ai ști ce-am simțit, când… *Amuțește, numai el știe de ce.*

Tanti Stanci, *lamentându-se:* Joi, încă ședea aici… așa cum stau acum cu tine… așa stătea în fața mea și mi-a spus: „Alai scriu puțin, draga mea”… și-a scris scrisoarea asta… a scris-o și a semnat-o… am pus-o bine, în sertar…

Tanti Stanci se scoală cu un oftat și se întoarce cu spatele spre Frédi. Frédi îi privește fix spatele.

Spiridușul: „Sertarul a fost un băiețaș tare drăguț, vesel. În fiecare zi îi săruta cu grijă mâna lui taică-su, a biroului, care l-a. Născut”.

Tanti Stanci *aduce scrisoarea și i-o întinde lui Frédi. Lamentându-se:* Uite, scrisoarea asta a scris-o joi… ședea așa cum ședi tu

acum… Și a doua zi… *Scoate o batistă.*

Frédi *ia scrisoarea și se apleacă peste ea cu pioșenie. Capul îi vuiește, ochii îi scapără. Vede puzderie de stele. Nu mai înțelege niciun cuvânt din discuție. În clipa asta îi apare iar nenea Stanci cu colțunașul.*

Tanti Stanci: Așa cum șezi și tu acum… *Plânge încet.*

O voce în curte, tare și ascuțită: „Heei, vaca dracului!”)

Puff!

Gura lui Frédi, strânsă și vânătă, explodează. Capul îi e cuprins de o vijelie oarbă. Totul se întunecă. Scrisoarea cade jos ca o cârpă udă. Frédi sare în picioare, tanti Stanci se prăbușește lată, pe spate.

Frédi țâșnește afară, aleargă jos, pe trepte, taie peste străzi… iar din gâtlej îi izbucnește râsul dureros, teribil pe care abia și-l reținuse până atunci… totul s-a sfârșit… n-are decât să vină moartea, prăbușirea… să-i înghită apa verde a Dunării… să vină coșciugul, în care au să-l înghesuie și să-l turtească, și să-l îngroape… sicriul… în liniștea, în bezna și singurătatea căruia va putea, în sfârșit, să râdă dezlănțuit… Hahaha! Bruhahaha! Hehehe… ha… ha…

Vreau un pled de pichet

Aha, noroc că mi-am adus aminte cu un ceas înainte de plecarea personalului. Mi-a spus să-i aduc neapărat două pleduri de pichet, că pilota țărănească e groasă, iar cearșaful prea subțire. Aici, desigur, voi găsi.

— Bună ziua.

— S'trăiți, ce-ați dori?

— Aveți pleduri de pichet?

— Pleduri de pichet… pleduri de pichet… da, mă rog, este, poftiți, poftiți, îndată… Jakab, ce stai cu gura căscată, n-auzi? Domnul dorește un pled de pichet. Suie trap pe scară, colo sus, la dreapta, ce poftiți, un costum de baie cu șliț la spate? Albastru? (i se adresează altuia.) Da, mă rog, ce doriți? A, da, știu, cum ziceați să fie pledul?

— Cum adică? Păi, cum să fie! De pichet și să aibă formă de pled.

— Poate fi o calitate mai bună?

— Știi ce? Lasă-mă, dom'le-n, pace. N-am chef să fie scump, doar n-o să mă obligi să iau o cârpă de vase folosită ani întregi, în loc de pichet. Dă-mi un pled obișnuit, de pichet, ieftin.

— Hehe, da, mă rog, poftiți pentru cine-l luați, mă rog?

— Cum adică pentru cine? Asta chiar că n-am mai auzit-o! Trebuie să-l declar pe respectivul, sau te pomenești că centrul de devize nu dă pleduri decât doar pe cât te poți întinde? Să aduc poate și-o adeverință cu fotografie în regulă?

— Hehe, mă rog, întrebam doar așa, dacă-i pentru un om mare sau pentru un copil?

— Firește că pentru un om mare. În cel mai rău caz îl împăturesc în două dacă vreau să-l pun pe copil. Arată-mi odată, pentru numele lui Dumnezeu, ce mă tot supui la interogatorii, mai bine trimite-mă la procuratură.

— Hehe, mă rog, sunteți puțin cam nervos. Poftiți, vă rog, a sosit.

— Bine, da' ăsta nu-i pichet.

— Nu e, mă rog. E mult mai bun și mai ieftin. Pânză de urzică.

— Numai că eu am cerut pichet! Și ce-i asta? N-are decât cel mult un metru și jumătate!

— E suficient, mă rog.

— Pentru pat?

— A, nu, mă rog, nu-i pentru pat, e pentru masă. Nici nu există pichet pentru pus pe masă!

— Nu pricepi, omule, că ți-am cerut un pled, nu față de masă!?

— Pled din pânză de urzică nu există!

— Dar eu ți-am cerut pichet! urlai.

— Față de masă din pichet nu există, poftiți, luați din asta, din pânză de urzică, v-o vând foarte ieftin, mă rog.

Am ieșit glonț din magazin; aveam impresia că dacă mai dura așa un minut, îl mușcam de beregată și mă scăldam în sângele lui.

Urmărire (I)

Purta un pantalon în carouri, ca de provincial, și o cravată țipătoare. Era îmbrăcat foarte derutant și pe deasupra avea și un baston gros, bătrânesc. Dacă n-aș sta de patru ani, zi de zi, în fiecare după masă, de la trei la șapte, la cafeneaua unde-și face veacul și el, și nu l-aș cunoaște, și n-aș ști că e de la poliția secretă, l-aș fi crezut desigur altceva, atât de mult se străduia să facă impresia, asupra unui privitor superficial, că ar fi un biet provincial naiv.

Intră cu o mutră întunecată în odaia mea și-mi spuse:

— Bună ziua.

— Zău, maestre Csavolesek, i-am răspuns, de ce-mi zici bună ziua, când dumneata colo la cafenea de obicei spui „pa, bătrâne!” Altfel, cum o duci cu sănătatea? Ce-ți fac copiii? Ai vreo șansă să-ți mărească leafa?

Detectivul mă-privi descumpănit.

— Dar… dar… eu nu-s detectiv, ci un biet provincial naiv, un bătrânel acolo, care n-a minerit decât din întâmplare la dumneata, îmi spuse după o ușoară ezitare.

Am râs cu poftă.

— Bine, bine, e-n regulă, domnule Csavolesek, ia loc pe scaun. Ce vești bune-mi aduci?

Detectivul mă privi șovăind.

— Ești chiar atât de sigur că eu sunt Csavolosek, detectivul? Îmi poți dovedi identitatea ?

— Desigur! Dumneata ai în buzunar un pachet de cărți de joc pe care l-ai cerut acum o jumătate de ceas de la chelner.

Își pipăi buzunarele.

— Ai dreptate, îmi spuse apoi jovial. Ei bine, recunosc că sunt detectivul Csavolesek clin poliție.

— Mie-mi spui?! Și cu ce prilej pe la mine?

Mă l'ixă lugubru.

— Fac cercetări în legătură cu crima din strada Sfeclei.

— Foarte interesant. Și ce dorești de la mine? l-am întrebat.

— De la dumneata? Nimic. N-aș vrea decât așa, să stăm de vorbă. Să trăncănim un pic. Să discutăm.

— Nu mai spune!? Și despre ce ai dori să discutăm?

— Păi… să zicem… despre croitorul din Kalotaszeg, rosti viclean detectivul. Am hotărât încă de pe stradă că voi aduce vorba despre asta.

— Mă rog, fie, poftește.

— Ieri trupă-masă, între orele cinci și șase, spuse detectivul fixându-mă tăios drept în ochi, nu te-ai gândit la croitorul din Kalotaszeg?

— Nu cred. Scuză-mă, dar într-adevăr nu mi-a dat prin minte.

Detectivul mă privi triumfător.

— Așaa! exclamă ironic. Atunci la ce te-ai gândit, dacă-mi permiți să te-ntreb.

— Zău dacă mai țin minte!

— Mdeh, rosti detectivul, mai gândește-te. Nu te-ai gândit cumva la o femeie bătrână ?

— Ei asta-i!… Cum îți dă prin cap așa ceva?

— Foarte simplu, spuse detectivul, din ce în ce mai apăsat și ironic. Adică nu te-ai gândit dumneata ieri după-masă, între cinci și șase, la o bătrână, care stă singură, și la care, să zicem, poți urca din cine știe ce motiv?

— Uite, Csavolesek, i-am declarat deschis, de ce nu ești sincer cu bătrânul dumitale prieten?

— Ce înțelegi prin asta?

— De ce nu-mi spui sincer că mă bănuiești cum că eu am omorât-o pe bătrâna din strada Sfeclei?

— Așa ceva nu merge, mi-o întoarse ritos detectivul. Dacă ți-aș spune, ai deveni precaut. Dar așa, că nu știi, fără să vrei, te poți da de gol.

— Fie, i-am zis, atunci supune-mă la niște întrebări-cheie.

Mă privi recunoscător.

— Ai dreptate. Uitasem de-a binelea. Nu știi întâmplător o întrebare-cheie?

— Ba da. Întreabă-mă, de pildă, dacă-s încuiat sau nu!

— Foarte bună!

— Nici vorbă că-i foarte bună. Dar, vezi, la o adică de ce să te mai obosești? Din moment co am trecut peste asta. Pot să-ți spun clar: nu recunosc că eu am omorât-o pe bătrâna din strada Sfeclei.

Detectivul se gândi adânc.

— Nu e bine, spuse apoi. Asta te face suspect; vreau să zic faptul că neeri. Ce te determină să negi c-ai omorât-o? Păi, uite de ce negi: tocmai pentru că ai omorât-o, iar acum te temi de consecințe. Dacă n-ai fi omorât-o, ce rost ar avea să negi?

— Ascultă, nene Csavolesek, i-am zis, pentru că treaba începuse să mă plictisească, în fond, ce urmă te-a condus la mine?

— O urmă foarte interesantă. Pe gâtul bătrânei s-a găsit o batistă roșie, cu care a sugrumat-o criminalul. Ei bine, iar eu te-am văzut pe dumneata la cafenea și-am observat că scoți din buzunar o batistă albă. De ce? mi-am zis atunci. Păi, pentru că, mi-am răspuns, pentru că pe cea roșie a lăsat-o pe gâtul bătrânei, și-acum nu are decât una albă. Ei? Ce zici de asta? îmi poți dovedi că ai batistă roșie?

— Nu, am recunoscut.

— Deci dumneata ești criminalul. Unde-i batista roșie? Pe gâtul bătrânei!

— Știi ce, domnule Csavolesek? i-am spus, hotărât să mă culc. Dar dumneata a: batistă roșie?

— Nu! îmi răspunse uluit.

— Atunci, iute că există și-o altă urmă. Ți-o ofer, s-o iei sub cercetare. Poate că dumneata ești criminalul!

Csavolesek îmi mulțumi pentru îndrumare, îmi făgădui că va cerceta și cea de-a doua variantă, apoi plecă satisfăcut…

Știința

— Draga domnule coieg, te caut din pricina unui caz interesant; mă adresez dumitale ca unui medic psihiatru în a cărui capacitate științifică și garanție în stabilirea traumelor psihice sunt cel puțin tot atât de convins ca și în mine.

— Ești foarte amabil și ai perfectă dreptate, dragă domnule coleg. Și eu sunt de părere că în domeniul psihiatriei cam noi doi am fi în frunte, la egalitate.

— Într-adevăr, domnule coleg. Personal, consider faptul că avem aproximativ aceeași părere în problemele psihiatriei o victorie a științei just înțelese. Te-am căutat, pentru ca împreună, într-o intimitate în doi, întemeiați pe principiul că „patru ochi văd mai mult”, să disecăm acest caz interesant.

— Sunt numai urechi, domnule coleg.

— E vorba, dragă domnule coleg, să stabilim dacă eu, care în clipa asta vorbesc cu dumneata, sunt nebun sau nu.

— Foarte interesantă întrebare. De altfel, m-am și gândit la ea. Va să zică, asta-i problema pe care ai dori s-o discutăm?

— Exact. La început m-am gândit că, medic psihiatru fiind, am constatat boala asta eu însumi pe pielea mea: dar apoi mi? în adus aminte că fiind vorba despre mine, ar fi de preferat totuși să convoc un consult, alcătuit măcar din doi medici care se pricep cel mai bine la asta. Așa că m-am convocat pe mine și pe dumneata.

— Foarte firesc, domnule coleg. Atunci, poate putem începe imediat consultul?

— Îți stau la dispoziție.

— Deocamdată nu am o părere formată despre acest caz interesant. Oricum, m-ar interesa care-i părerea domniei-tale.

— Părerea mea e că-s nebun.

— E, în orice caz, o părere demnă de luat în considerație din moment ce vine de la un om care-i o somitate atât de strălucită în psihiatrie cum e domnul coleg.

— Mă măgulești, domnule coleg.

— O, da’ de unde! Dar să revenim la obiect. Suntem, nu-i așa, amândoi de acord asupra celui mai important simptom al nebuniei.

— Desigur, desigur. Te gândești la ideea fixă, nu-i așa, domnule coleg?

— Firește, dună cum foarte bine știi, domnule coleg. Deci, trebuie să stabilim dacă dumneata, domnule coleg, ai o idee fixă. Așadar, cred că am căzut de acord asupra problemei: ce înțelegem printr-o idee fixă?

— Desigur. Prin idee fixă, adică, înțelegem o obsesie pornită dintr-o idee greșită, care a dat naștere automat, în rațiunea altminteri funcționând logic a omului, unei prezentări eronate despre noi înșine, cu alte cuvinte, cineva se crede împărat, când de fapt nu e.

— Foarte adevărat. Doar știm amândoi că nebunii, exceptând ideea lor fixă, raționează absolut normal. Și-acum, deci, să vedem dacă dumneata, domnule coleg, ai o idee fixă sau nu. Căci dacă nu ai, dacă toate raționamentele domniei-tale sunt normale și logice, atunci, domnule coleg, înseamnă că nu ești nebun.

— Așa e.

— Deci. Să vedem dacă ai vreo idee fixă despre dumneata însuți… Cum te numești, domnule coleg?

— Așa și-așa.

— Perfect. E-n regulă. Ce ești, domnule coleg?

— Medic psihiatru.

— Perfect. Unde locuiește, domnule coleg?

— În cutare și cutare loc.

— Foarte normal. Așadar dumneata știi foarte bine cine și ce ești dumneata, pentru că tot ce mi-ai spus e adevărat, cuvânt cu cuvânt. Deci, dumneata nu ai o idee fixă despre dumneata, și ca urmare părerea mea e că dumneata, domnule coleg, nu ești nebun.

— Părerea mea e că sunt nebun.

— Bine, dar nu ai nicio idee fixă! Doar dumneata știi clar ce ești!

— Da. Sunt nebun.

— Deși, așa cum am văzut amândoi, nu ești.

— Crezi, într-adevăr?

— Firește. Doar am dovedit.

— Oho, stai un pic. Păi, dacă nu sunt nebun, atunci faptul că mă cred nebun e o idee greșită, o idee fixă!

— Așa e!

— Și-atunci înseamnă că am o idee fixă, și deci sunt nebun.

— Ei da, firește. Dacă ai o idee fixă, atunci ești nebun.

— Deci sunt nebun?

— Din moment ce ai o idee fixă, desigur că da.

— Oho, stai oleacă. Dumneata, întemeiat pe ideea mea fixă, afirmi că-s nebun. Dumneata însuți ai spus adineauri că sunt așa. Dar atunci asta nu mai e o idee fixă, atunci e un raționament logic. Deci n-am o idee fixă. Prin urmare, totuși, nu-s nebun. Așadar e numai o idee fixă că nu sunt totuși nebun. Deci e doar o idee fixă că-s nebun, deci am o idee fixă, deci sunt nebun, deci nu-i o idee fixă că sunt nebun, deci am dreptate, așadar nu-s nebun. Orice s-ar spune, minunată treabă-i știința!

— Cea mai minunată, domnule coleg! Numai că trebuie să te pricepi la ea măcar atâta cât noi, domnule coleg!

Discuție cu un om bun

— Urmează punctul al treilea din înaltul județ al Sărmanului, te predau Maimarelui Călău! mai mare Călău, împlinește-ți datoria!

Meșterul își înălță brațele, degetele lungi ce-i porneau din negrele încheieturi căzură în jos, o clipă albul ochilor fulgeră din spatele măștii negre, triunghiulare, apoi retrăgându-se aproape fără zgomot, dispăru pe sub intrarea boltită a beciului.

Maimarele Călău, un bărbat mușchiulos, cu fața deschisă, cu privirea un pic visătoare, își dezbrăcă vesta — pielea lui frumoasă, oachește, palmele uriașe erau reconfortante după atâtea cape negre, foșnitoare, din care nu se zăreau decât doi ochi: în sfârșit, printre atâtea Dogme și Legi și Sentințe cu înfățișări omenești, o umbră de realitate. M-am așezat jos, pe dalele de piatră ale beciului, și-l urmăream cum se pregătește.

Verifică atent scripeții și funiile, dacă-s destul de rezistente. Apoi îmbucă una-n alta piesele de lemn ale dispozitivului ingenios gândit al cizmei spaniole. Învârti de câteva ori tăvălugele de suc scândura mobilă, prevăzută cu piroane, scormoni jarul din talger, fixă mai bine mânerul de învârtit roata, meșterind ceva, să nu scârțâie atâta. „Are ureche muzicala, mi-am zis.”

Dar pregătirea dura mult — cenușiile ziduri ale beciului îmi împovărau pleoapele tot mai amorțite — și mă temeam că am să adorm. De mult nu mai vorbisem cu nimeni ! Iată de ce cred că i-am zâmbit ușor când mi-a aruncat întâmplător o privire. Ba am mai

schițat și un gest complezent, ca și când l-aș fi întrebat dacă e cazul să viu. Dar privirea îi alunecă distrată peste mine — treaba asta, pregătirea, aranjarea feluritelor menghine și frigări îl absorbea foarte mult.

Mai târziu, când, la un semn al său, m-am lungit pe scândura cu piroane, și el mi-a prins gleznele și încheieturile palmelor în curele, am încercat totuși să-l silesc să vorbească. Gândul că va trebui amândoi să petrecem muți, fără o vorbă, cele două-trei ceasuri cât are să dureze procedura, mi se părea insuportabil. În fond vom fi numai noi doi, un ansamblu de groază, preocupați unul de celălalt — nu, nu-mi puteam pretinde să trăiesc două-trei ceasuri alături de o făptură vie fără s-o cunosc, fără să vorbesc cu ea, nu, n-aveam destulă tărie pentru așa ceva.

Îi studiam fața: atent, cu ochii mijiți, se căznea să vadă dacă piroanele mi-au pătruns în spinare, apoi începu să învârtă tacticos tăvălugele. Mi-am dres glasul.

— Funcționează bine! am început curtenitor.

Clătină din cap.

— Da, dacă ai grijă să nu se scurgă sângele în lagărul osiei. Ajunge să se ude un pic, că se și umflă.

Avea o voce spartă, dar nu neplăcută. „Dialect toscan”, mi-am zis îndată.

— Trebuie umblat cu grijă! i-am spus.

— De asta-l și șterg când și când aci, pe mărgini, cu cârpa. Deh.

Iar am tăcut. Se foia de zor jur-împrejurul meu — îmi luă curelele, puse un scăunel sub mine, îmi prinse spinarea între pene, îmi fixă gâtul. Apoi ridică două obiecte complicate, arătând ca niște cutii, prevăzute cu șuruburi de lemn și drugi de fier.

— Astea-s pentru strivit degetele? l-am întrebat, prefăcându-mă că mă interesează.

— Da.

Le potrivi cu mișcări sigure pe policarele mele așezate unul peste altul. După ce răsuci de patru ori șuruburile, se aplecă. Spre mine cu priviri de expert și dădu din cap văzând că rădăcinile unghiilor mi s-au deschis. Mă încerca senzația dureroasă că-l interesează mai mult instrumentul decât ceea ce-i spun eu. Ori, dimpotrivă, că meseria sa îl plictisește teribil, și s-o fi gândind la viața de apoi.

— Cred că azi e vreme frumoasă, am rostit prostește.

— Frumoasă. Pe la noi a început culesul viilor. E sorocul.

— Ești om însurat?

— Am doi copii.

Am devenit visător.

— Și eu am avut familie… am rostit apoi.

Luă roata de lemn, coborî scripetele, rostogoli lângă mine alene cizma spaniolă. De data asta începu singur să vorbească.

— Știți, aș fi putut rămâne acasă. Lucrător la vie… Da' viața la oraș, și lumea, cică așa și pe dincolo, slujba-i slujbă și, oricât, ceva mai de soi. La armată m-au simpatizat, și-apoi mai e și religia… I-a plăcut Marelui Magistru că eram atât de evlavios… Vă rog să întindeți un pic mai tare genunchii… Așa. Ori cât, omul e dator Sfintei Biserici…

— Firește, firește.

— Întotdeauna iese de-un strop de băutură. Și unde mai pui stima… Nu-și mai bat joc de mine perceptorii. La an', de m-o ajuta Sfânt' Anton, îl pot lua la mine pe fi-meu.

Răsucea mișcat drugul de fier în jar. Voiam să-i spun ceva, dar mi-a făcut semn că trebuie să-mi pună călușul în gură. Apoi, probă tacticos pe spinarea mea drugul încins, roșu, scânteietor.

— Pielea pârlită miroase urât, îmi zise zâmbind din coada ochilor. Unii nu suportă.

Mi-am întors ochii spre el, nedumerit.

— Da. Ortacul meu Balázs le făcea toate bine, era voinic ca taurul, învârtea roata cea mare ca pe-o sfârlează. Răsucea cu o singură mână brațul condamnatului, din umăr… Dar cum se apuca de pârlit, i se făcea rău și-i pica drugul pe jos. L-au și dat înapoi la armată. E chestie de fire.

Am dat din cap.

— Deși era un om cumsecade… Ne-am avut bine o juma de an. Da' ce să-i faci… nu-i rezista inima…

Scoase călușul, puse în mișcare scripetele. Coborî funia. Bila de fier bubui, grea, pe pământ, în timp ce mi-o fixa de gleznă. Îmi înfășură apoi funia pe încheieturile mâinilor, o azvârli peste grindă și începu să tragă încet-încet de ea. Brațele mi s-au îndreptat, m-am

înălțat pe vârful picioarelor, apoi am părăsit pământul… Aveam senzația că zbor…

— Era un om bun…

— Țineai la el?

— Vezi bine… Ne înțelegeam.

— Asta pentru că și dumneata ești desigur un om bun.

— Credeți? S-ar putea! Niciodată nu i-am zis nimănui o vorbă urâtă… n-am înjurat de mamă și de tată, n-am făcut rău pentru nimic în lume…

— Așa-i bine, prietene… Eh, Dumnezeu să te binecuvânteze, cred că de data asta am să leșin totuși…

— Și eu așa cred… Cam acum e vremea… Dumnezeu să vă binecuvânteze, stimate domn, gândiți-vă și la mine dacă vă rugați!

De rest, nu-mi mai amintesc.

Bucuria gloatei

…apoi, dragă Málcsi, după ce-am admirat Coliba blestemată din Nicaragua și Calea Ferată-ncrucișată din America, am intrat la circ, că știi, bărbatu-meu e mort după artă.

Am văzut întâi Elefanții pășitori, care merg de jur-împrejur numai pe picioarele dindărăt, dar nu i-a plăcut cine știe ce lui Ștefănucă, ne-a întrebat ce dumnezeu știu să facă elefanții ăștia, doar asta-i un fleac: ar vrea să vadă niște elefanți care știu să meargă pe toate cele patru picioare-ale lor: și are dreptate, eu una n-am văzut până acum decât elefanți ce umblă-n două picioare, da' ce-i drept, n-am văzut elefanți decât la circ, am auzit că-n Africa sunt și din aceia de umblă-n patru picioare.

Apoi a urmat Cangurul matematician, care aduna și scădea cifre: asta n-a fost interesant, până și Ștefănucă zicea că seamănă foarte mult cu profesorul lor de aritmetică, domnu' Pigulete.

Apoi au urmat Scrumbiile atotștiutoare, care dansau minunat pe aripioarele lor de vâslit, și pe urmă au scris la mașină, chiar foarte bine, au scris după dictat o scrisoare întreagă.

Apoi a urmat Dactilografa ce trăiește sub apă și care înota pe fundul unui vas cu apă și răsufla cât se poate de bine cu bronhii. Arăta exact ce un pește, avea și solzi.

A urmat apoi Vulturul care țese ciorapi și care s-a așezat pe pământ și-a stopat destul de repede zece ciorapi, în țesătură-ncrucișată. A împletit și-un ciorap lung, cu iglițele, chestia asta era destul de interesantă, da' se vedea cât de colo că n-are să mai poată rezista multă vreme, săracu', și-a stricat ochii de-atâta țesut, e prezbit, ținea acul foarte aproape de ochi când băga ața.

Apoi a urmat Baba zburătoare, aia ședea pe vârful unei stânci și și-a luat zborul în sus scoțând țipete ascuțite, pe urmă s-a lăsat repede jos și-a înhățat o halcă de carne crudă.

Apoi a apărut pantera din Nubia și-a născut un iepure fricos.

Apoi a apărut tot iepurele ăla și-a renăscut-o pe pantera din Nubia.

Apoi a urmat Omul-balon, care s-a umflat pe el însuși ca pe-un balon și s-a săltat sus pe acoperișul cortului.

Apoi a urmat Balonul încăpățânat, în care pompau aer cu trei pompe, da' nu voia să se umfle, până ce la urmă s-a spart.

Apoi a venit Omul care înghite cărbuni, a înfulecat patru kile de cărbuni, pe urmă s-a așezat pe-o sobă și-a început să scoată fum, să țiuie și s-a încins tot.

Apoi a urmat Locomotiva mâncătoare, au pus în cazanul ei o farfurie de supă și două fripturi la grătar și-o brânzoaică, și locomotiva le-a mâncat cu poftă, după aceea și-a șters gura coșului și-a plecat să se plimbe și să citească ziarul.

Apoi a urmat Acrobatul Știetot, care umbla pe cei trei dinți pe care-i avea și în același timp mânca de zor cu picioarele.

Apoi a urmat Violonistul japonez, care-a luat cu o ureche vioara, în timp ce cu cealaltă a luat arcușul, și cânta așa pe vârful unei scări pe care o ținea un altul, un pianist, pe sfârcurile plămânilor întorși pe dos, în vreme ce executa din Chopin.

Apoi a urmat acrobatul suedez Henrik Ibsen, care stătea pe vârful unei prăjini, învârtea trei pietre de moară și în vremea asta a conceput trei drame.

Tot spectacolul a fost destul de interesant, dar când am ieșit afară, în stradă, Ștefănucă a rămas cu gura căscată când a văzut un cm care mergea pe picioare și răsufla pe nas. Toată seara nu mi-a vorbit decât despre asta.

Nu sunt acasă

Iată o problemă chinuitoare.

Trebuie să sfârșesc odată cu ea. Sincer, fără ocolișuri. Să declar deschis. Poate se va inventa în sfârșit o nouă convenție socială, o nouă formă în apărarea integrității individuale, o formă care să nu te silească să minți.

Pentru că până una, alta trebuie să mint. Când nu vreau să primesc pe cineva, trebuie să spun că nu sunt acasă. Dacă i-aș transmite franc că sunt acasă, dar doresc să rămân singur, am de lucru, nu-s în apele mele — nouăzeci și nouă din o sută se supără, se simt jigniți. Zadarnic i-aș explica lui X că mi-e foarte drag și țin la

el și-l respect, deși acum nu am chef. Să stau de vorbă cu el, că există cazuri când nu am chef să stau de vorbă tocmai pentru că-l iubesc și-l respect și nu s-ar cuveni să mă arăt în fața lui într-o pijama, de trup sau de suflet, indispus, distrat — și nu că eu n-aș vrea să-l văd, ci pur și simplu doresc să-l împiedic să mă vadă el.

Din politețe, în loc de un refuz sincer sunt silit să comit o și mai mare impolitețe: și anume, trebuie să mă înșel, treabă cu care jignesc doi oameni deodată — pe el, cel mințit, și pe mine, cel care minte. Ce senzație chinuitoare!

De pildă, șed în fața biroului, întins pe divan. Cineva sună, slujnica deschide, apoi își vâră discret capul pe ușă (e de mult dresată): „Vă rog, domn' Cutărică, sunteți acasă?" Urmează câteva clipe de neplăcută stupefacție, cu ochii mijiți. Merită oare să mai stau la îndoială? Nu, nu merită. Îmi pun surdină la glas. „Nu sunt acasă!" Eh, poftim! A treia persoană în fața căreia trebuie să mă jenez. O simplă țărăncuță, cu care prin fapta mea am ajuns în relații de complicitate. Și, năpădit de o neliniște chinuitoare, trag cu urechea spre antreu: „Conaș' nu-i acasă". Parcă văd fața uimită a vizitatorului; privește bănuitor binecunoscutul meu palton atârnat în cuier. „Hm, îmi pare foarte rău. Dar când e pe-acasă de obicei?…" Ce situație neplăcută

Grosul îi suportă slujnicele și bietele neveste, care, ca avangardă și posturi înaintate, tot la zece minute trebuie să-l întâmpine pe dușman, să dueleze, să parlamenteze, să dea explicații în ușa deschisă sau la telefon, în vreme ce jucând un rol dublu, cu receptorul în mină, ele preiau în șoaptă refuzul meu, care țin celălalt receptor, uar nu pot vorbi, din moment ce nu sunt acasă.

Și discutăm exasperați.

Ea (în șoaptă): Ce să-i spun?

Eu (în șoaptă): Nu sunt acasă.

Ea (în șoaptă): Atunci unde ești?

Eu (în șoaptă): Nu urla așa! Te-aude!

Ea (tare): Nu-i acasă soțul meu.

Glasul: Bine, dar acum zece minute, când l-am sunat, mi-a spus să revin peste cinci minute…

Ea (se uită disperată la mine, îi fac semn să mintă ceva, orice, dar repede): Ah, da, chiar adineauri au venit după el cu mașina…

Adică, hodoronc-tronc, au venit după mine cu mașina, nu? Ce poți să faci!? Trebuie să inventezi niște întâmplări fantastice, adevărate romane, în care figurează mașini, colegi de clasă sinucigași, unchi aflați pe patul morții, trei gemeni născuți exact acum.

Și astea încă-s cazuri simple, tehnica de toate zilele, obișnuită. Atunci când există cineva care minte, ce-i drept în numele nostru și totuși în locul nostru.

Darmite când ghinionul te pune în fața unei situații neașteptate.

Când, de pildă, eu însumi deschid ușa. Dacă vizitatorul nu mă cunoaște, scap ieftin. Îi pot spune liniștit că domnul a plecat, uar mie, ca servitor credincios ce-i sunt, mi-a lăsat vorbă că… Sau pur și simplu îi spun că a greșit adresa. „X Y? Nu vă supărați, dar stă cu un etaj mai sus”. Trebuie doar să am grijă ca, făcând farsa, să nu pățesc ca-n bancul acela în care un puști luat la telefon — de ce nu vine la școală — la întrebarea bănuitoare a învățătorului, cine vorbește acolo, răspunde doar atâta, pe un ton plângăreț: „Tăticu’!”

Una peste alta, orice om precaut ar trebui să se îngrijească de-o barbă falsă când deschide el însuși ușa. Poate că-i vreun cunoscut. Apoi, trebuie să te îngrijești ca vizitatorul să nu te zărească prin fereastră, ori. Să nu te întâlnească după câteva minute la poartă, în timp ce-o ștergi în grabă de acasă. Căci există vizitatori dați dracului și bănuitori, care nu te cred și te urmăresc.

Problema asta a rezolvat-o cel mai radical Guthi Soma, care, ieșind în ușă, a râs: „Chiar adineauri am plecat, dacă dați fuga repede, mă mai puteți ajunge din urmă!”

Dar și mai bine-i, totuși, să spun că am murit și-s îngropat în provincie.

Nici măcar mormântul. Să nu mi-l caute!

Șahiștii

Șed în cel mai retras colț al cafenelei. În fața lor, câmpul alb-negru al tablei de șah: acolo își tocesc de ceasuri întregi coatele. Cei doi oameni nu văd și nu aud nimic, se poate prăbuși lumea în jur — până și de cutremur n-ar lua cunoștință decât după faptul că vreo piesă a alunecat ceva mai încolo. Viața se scurge pe lângă ei, sosesc știri senzaționale despre alegerile din Germania, femei

frumoase se așază la masa de alături, pică un grup de cheflii, comandă șampanie, fac tărăboi.

Pentru ei, nu există lumea dinafară.

Și totuși.

Pentru că se nimerește să mă așez în apropierea lor, trag un pic cu urechea și aud că unul din ei fredonează întruna. E o ureche muzicală, nu poate savura însă orchestra, cântă odată cu ea, însoțind melodiile, distrat, una după alta, la rând, tot repertoriul.

Dar ia te uită, cântă și cuvinte! Partea ciudată e că omul cântă texte și la muzica fără text. Mă trag mai aproape.

Orchestra tocmai execută *Cântecul lui Solve în* din *Peer Gynt* unde zice: „trece-va-hara-va-hara-ceaha-frumoa-haasă…”

Șahistul își leagănă molatic spinarea. Și-l aud cum cântă:

— Dareu-bat-tuhu-ra… elîmi-iaca-halulhaalul…

Apoi, la tristul acord final:

— Nuba-bahat-totuși-nu… nubaba-hatnu… las-să-putrehe-hezească-ela-coho-hoho-lo…

Și întinde mâna după altă piesă. Dar brusc orchestra atacă marșul *Prinz Eugen.* Șahistul tresare, își retrage iute mâna, stă mirat. Apoi ridică țâfnos din umăr și continuă cu glas sacadat, războinic, pe melodia marșului:

— Decenu-laș-batebate eu, decenu-iașrade-turnulram-tam-tam… las-să-crape îidau doaruncal!

Și brusc, cu o mișcare napoleoniană, bate turnul adversarului.

Apoi câștigă și partida, care din acel moment se desfășoară într-un ritm rapid.

Și mai au curajul să afirme acești materialiști istorici plictisitori că soarta războaielor e determinată de forțele economice și materiale.

Adicătelea, un marș o fi egal cu zero?

Omul primitiv

a) *Întâlnire cu Omul primitiv.*

Aseară eram foarte somnoros și, citind *Marea Istorie ilustrată a lumii,* am uitat-o deschisă la pagina cu desenul reprezentând pe Omul primitiv. Așa a fost posibilă întâmplarea pe care v-o povestesc. Pare-se că am mai și înclinat puțin cartea, căci Omul primitiv a alunecat din ea, strecurându-se afară dintre pagini, Când mi-am dat seama, am tresărit brusc: stătea în fața mea, de cealaltă parte a biroului — l-am recunoscut îndată după mutra păroasă, pomeții proeminenți, ochii sălbatici acoperiți de sprâncene stufoase, și după dinții lui îngrozitori. Ținea în mână un ciomag cât toate zilele, cu care, așa cum notează Darwin, obișnuia să-și dea gata dușmanii, izbindu-i în moalele capului.

Bineînțeles, m-am speriat de moarte și, cât ai clipi, m-am gândit cum aș putea să mă apăr. Mi-am adus aminte de jiu-jitsu, pe care-l învățasem la Clubul Atletic, al cărui membru eram. Clănțănind din dinți și tremurând, mi-am repezit brațul stâng înainte („poziția de apărare, mișcarea întâi"), lipindu-i Omului primitiv o palmă, apoi mi-am repezit dreptul, cu pumnul strâns, ceva mai în jos („poziția de apărare, mișcarea a doua"), nimerindu-l atât de formidabil în burtă, încât se prăbuși de pe scaun — și astfel am încheiat deocamdată cu prima fază: apărarea.

— Nu mă ataca, pentru numele lui Dumnezeu! i-am spus apoi tremurând și mi-am scos revolverul. Nu mă lovi în cap cu ciomag' ăla!

— Văleu! exclamă Omul preistoric. Nici gând să te atac. De ce binevoiești să mă bați? N-am vrut decât să te văd. Cu cine am onoarea?

— Sunt Omul de cultură, i-am zis, și apariția dumitale păroasă și sălbatică mă calcă teribil pe nervi. Ești o brută sângeroasă, semeni leit cu o fiară.

— Păi… depinde…

Mi-am dat seama că nu pricepe ce-i spun, dar că-i e rușine să recunoască.

— Sunt unul dintre urmașii dumitale, am continuat, care și-au pierdut atributele animalice, înlocuindu-le cu educația și cultivarea

conștientă a frumosului și rațiunii.

— Înțeleg, dar în cazul ăsta… rosti Omul primitiv clătinând din cap.

— Gura, când vezi că vorbesc! i-am retezat-o cu tonul pe care-l învățasem la armată de la căprarul meu, bietul Kozmás, care mereu ne spunea că numai așa poți vorbi cu bădăranii necioplți și păroși, ca să te faci înțeles.

Omul primitiv amuți…

— Noi am trecut de acele vremuri tâmpite, i-am spus, când oamenii se mâncau unii pe alții ca lupii. Am depășit epoca supremației forțelor brute, primare, când vă altoiați în cap unii pe alții cu ciomegele… Nu umblăm păroși, ca dumneata, nu ți-e rușine?! Halal! Să ieși cu mutra asta pe stradă! Și dinții! Ia te uită ce dinți ai! înfiorători!

— Păi, de… așa mi-au crescut…

— Nu mă întrerupe! Sunteți o șleahtă de găinari de ultimă speță, needucați, necitiți, necultivați, mitocani obraznici! Șezi! Să-ți fie rușine!

— Dar, dați-mi voie…

— Nu-ți dau voie nimic! Nu se poate trăi așa cum faci dumneata. La nivelul la care ne aflăm, nu se poate ajunge decât printr-o muncă susținută, prin învățătură, cultură și disciplină. Numai că dumneata trebuia să începi toate astea încă de mic copil. Noi ne cultivăm întruna, cercetăm legile naturii, învățăm și-i învățăm și pe alții… Ia rotește-ți puțin ochii prin lume. Pe fiecare stradă sunt școli, institute științifice create pentru cercetarea și răspândirea cunoștințelor… Privește universitățile și academiile, institutele de învățământ în care tinerii sunt deprinși să cunoască până la vârsta de douăzeci de ani toate cuceririle științei și culturii.

— Și după ce împlinesc douăzeci de ani?… mă întreabă respectuos Omul primitiv.

— Ei da, atunci sunt luați ia armată. Și armata e o instituție. Și-acolo tinerii sunt învățați cu sârg.

— Ce învață, vă rog? întrebă politicos Omul primitiv.

— Ești un dobitoc. Ce să învețe? Nici măcar armata nu știi ce e? Păi… acolo învață cum trebuie omorât dușmanul.

Omul primitiv căzu pe gânduri.

— Și, dacă-mi permiteți, rosti în cele din urmă politicos, cât ține învățătura asta?

— Trei ani, nenorocitule.

Omul primitiv iar se gândi.

— E mult, spuse în sfârșit. Atunci, înseamnă că noi am fost, totuși, mai inteligenți ca dumneavoastră. Noi am învățat mult mai repede.

Și, zicând acestea, mă atinse-n moalele capului cu ciomagul.

b) *îl educ pe Omul primitiv*

Ce pot face, din moment ce băiatul ăsta cu pometi proeminenți, cu față păroasă, cu ditamai ciomagul în mână, așa cum a scăpat din *Istoria lumii,* îmi stă pe cap! Trebuie să fac ceva cu el! Sincer vorbind, gândul că eu sunt cel care voi fi silit să-l introduc în tainele culturii mă cam neliniștea; așa se vor fi simțind tații când fac copii special pentru a avea în familie pe unul care știe chiar mai puțin decât ei și în fața căruia se pot grozăvi.

— Ascultă, i-am spus într-o dimineață Omului primitiv. Scoală-te, azi ieșim pe stradă, să mai înveți și tu câte ceva.

— Teles, stimate domn, zise respectuos (m-am omorât zile-ntregi până l-am învățat să-mi spună „stimate domn").

Înainte de toate i-am arătat casele. Le-a găsit destul de înalte, dar nu l-au impresionat prea mult. M-a întrebat în cât timp crește am pământ o chestie din asta.

— Asculta, tu ești din epoca de piatră? l-am întrebat.

— Nu. Din era terțiară, capitolul trei rândul saișpe de sus.

— Perfect. Atunci fă bine și bagă la tărtăcuță că sunt *construite* și nu cresc din pământ. *Dar* asta n-o poți înțelege deocamdată, pentru că inteligența ta e atât de redusă, încât nu ești în stare să rostești o suită se cuvinte, ci numai niște sunete aiurea, un fel de măcăit cu care-ți exteriorizezi pornirile primare. Ai înțeles?

— Îhi, stimate domn.

— Foarte bine. Ți-e foame?

— Da ! se hlizi el.

— În cazul ăsta mergem să mâncăm ceva la un restaurant pe bulevard. La Drechsler.

— Atunci să mergem, îmi spuse, și porni îndată.

— Așteaptă! Bulevardul e departe. Din epoca ta și până azi civilizația a evoluat atât se mult, încât azi omul nu mai e silit să meargă pe jos până unde are o treabă urgentă, ci se folosește de așa-numitele mijloace de transport, care îl duc de cinci, de zece sau chiar de o sută de ori mai rapid ca pe jos la locul respectiv. Vezi șinele astea?

— Le văd.

— Pe ele vine tramvaiul. Uite, ne așezăm. Aici. Iar când sosește, urcăm repede.

Omul primitiv așteptă cu răbdare, fără a se arăta cine știe ce mirat. În sfârșit, sosi tramvaiul.

— Kai sus! se repezi Primitivul.

— Stai! Asta nu-i bun. O ia în altă parte.

Prietenul meu se opri și continuă să aștepte calm. Sosi alt tramvai, dar din păcate foarte aglomerat. Și celelalte apărură tot a sa, timp de vreo trei sferturi de ceas. Apoi nu mai sosi niciunul. Se opriseră toate. Se defectase ceva pe traseu, și circulația se întrerupsese, tramvaiele formând un cârnat frumușel și tăcut.

— Arată chiar ca ihtiosaurul de pe vremea mea, spuse Omul primitiv, privind șirul lung al tramvaielor și făcând pe spiritualul.

Ivf-am cam enervat, dar nu i-am răspuns.

— Stimate domn, începu iar încet…

— Ei! m-am răstit la el.

— Să n-o luăm totuși pe jos? Mor de foame.

— Mai taci dracului! i-am spus furios. Slavă Domnului, n-am ajuns până acolo ca din pricina unui fleac de defecțiune să recădem în epoca primitivă. Am să vorbesc îndată cu direcția, să le spun ce s-a întâmplat.

— Îndată? se hlizi iar Omul primitiv. Cum vine asta? Doar nu-i aici!

— Mă, dobitocule, i-am spus plin de condescendență, da’ la ce-o fi bun telefonul?

— Telefonul? Ce mai e și asta?

— O invenție cu care omul poate vorbi imediat și pe loc cu oricine, oricât de departe s-ar afla respectivul.

— Grozav! exclamă Omul primitiv.

Chestia asta îl impresionase, totuși.

— Ei bine, hai cu mine, uite, în cafeneaua asta.

Am intrat și-am ridicat receptorul.

— Alo, alo.

Drace! Ce-o fi cu aparatul ăsta!?

— Alo, alo.

Ce dumnezeu, nu răspunde nimeni?

— Alo! Alooo!

Domnișoară, pentru numele lui, dumnezeu! Domnișoară!

— Alo! Alooo!

Domnișoară! Domnișoară!

— Alo! Aaalo!

Domnișoară! Viața-i scurtă, domnișoară! Vorbește o dată! Aștept de un ceas! Destupă-ți urechile, domnișoară! E extraordinar!

— Aloo! Aloo! Eh!!! 85 — 93… Ce?… E ocupat?…

Cred că a trecut vreo jumătate de ceas de când Omul primitiv dispăruse de lângă mine. N-am observat când. Chiar în clipa când mi-am dat seama de dispariția lui, iată-l că apare, ținând în mână o șuncă uriașă, din care dăduse gata jumătate.

— De unde-o ai, nenorocitule?

— Stătea aici, peste drum, într-un geam. Am un ochi bun, am zărit-o imediat. Nu mai puteam de foame.

M-am holbat la el cu ochii cât sarmaua. Turbam și nu-mi trecea prin minte nimic. În cele din urmă, însă, tot îmi trecu.

— Dă-mi și mie! i-am spus scurt.

c) *Persist în a-l educa pe Omul primitiv*

— Ia loc, i-am spus. Azi nu mai ieșim în oraș. Azi am să-ți vorbesc despre binefacerile culturii și despre felul cum preocupările spirituale au înfrânt treptat instinctele primare, înnobilându-le.

Omul primitiv își încruntă sprâncenele stufoase și sub pomeții proeminenți dinții ca de cal îi sticliră.

— Îți atrag atenția să nu mai faci mutra asta de cretin, i-am spus, că n-am nervi de oțel. Uită-te puțin mai inteligent.

Își incluse gura, clămpăni din urechi și se concentră, mijindu-și ochii.

M-am așezat comod în fotoliu, studiindu-mi unghiile, apoi am început să-mi expun ideile cât mai rar. Peste câteva minute mi-am

dat seama că vorbesc exact ca unui din foștii mei profesori de la universitate.

— Așadar, să ne lămurim… Vreau să zic că, prin urmare, vezi tu… După epoca de piatră, ești din epoca de piatră, nu?

— Da, era jurasică, anul paișpemii î.e.n., a treia colibă lacustră, pagina din dreapta, bâigui el supus.

— Perfect! Așadar, cam ia vreo mie de ani după această epocă a început… cultura. Da. Chestia asta, da, chestia asta a început așa… că oamenii au început să raționeze, să gândească… Ai înțeles?

— ‘țeles, stimate domn. Ce-i aia: să raționeze?

— Să raționeze?… Ei da, ce înseamnă? Fii atent, dobitocule. Să zicem, deci, de exemplu, că eu văd undeva o bucată de… de ceva de mâncat. În clipa aceea, în capul meu ia naștere o… o anume chestie, o, cum să-ți spun? o., ei, drace!… o chestie care… Ceva cam așa: vai, ce bine-ar fi să mănânc acel ceva de mâncat!… și chestia asta ar fi, ca să zicem așa, rațiunea. Ai înțeles?

— Da. Stimate domn și la noi era așa ceva. Dar la noi era în burtă și nu în cap.

— Ți-am mai spus că ești în dobitoc! Și la noi se petrece în stomac, dar mai târziu. Pentru că întâi… nu-i așa, trece prin cap. De pildă, eu mă pândesc la ceva. Deci raționez. Treabă pentru care primesc bani, iar cu banii îmi iau de mâncare și mănânc.

— Adică stimate domn, îți mănânci propriul cap! Mai demult, în vremurile noastre…

— Lacsă filosofia și nu te mai amesteca în vorbă. Prin urmare, vreau să-ți explic cum s-a răspândit fenomenul numit gândire, rațiune, și cum l-a făcut pe om mai rafinat, mai… vreau să zic… un adevărat om… și-apoi, cum l-a scos din rândul animalelor comune și al primitivilor, cum ești tu de pildă.

— Da. Stimate domn.

— Treaba asta s-a petrecut așa: omul a descoperit scrisul, și după scris, cititul, pentru a putea citi ce-a scris. Ai înțeles?

— Da… adică n-am înțeles, stimate domn.

— Ai să pricepi îndată. Fă bine și dă-mi hârtia aia de pe birou.

Omul primitiv îmi întinse ediția de seară a *Curierului Capitalei.*

— Am să-ți citesc din foaia asta. La început n-ai să înțelegi, pentru că la urma urmelor ne despart șaisprezece mii de ani, dar te vei

lămuri pe parcurs. Acolo unde nu înțelegi ceva, întreabă-mă.

Și am început să-i citesc din pagina la care am deschis.

„Înfiorătoarea crimă din Gândăcești Mari. Un tată ucis cu toporul. Ucigașul și-a chinuit victima, scoțându-i întâi ochii".

— Ai înțeles? l-am întrebat mai puțin entuziasmat.

— Îhî! îmi făcu semn cu mâna. Îhî, adică n-n-am prea înțeles! Atâta tot?

— Ai răbdare. În cazul ăsta am să-ți găsesc altceva. Am întors o foaie.

„Sângeroasa dramă din gelozie. Soțul și-a tăiat în două nevasta, spintecându-i stomacul cu un cuțit".

— Ai înțeles? l-am întrebat iar.

— Îhî! E o treabă foarte ușoară.

— Așteaptă, i-am spus, caut altceva.

Și iar am întors o foaie.

„Un portărel jupuit de viu și ascuns în pivniță".

— Ai înțeles? l-am întrebat și mai puțin entuziasmat.

— Îhî!

— Ei, dacă zici că ai înțeles, i-am spus, explică-mi, te rog, ce înseamnă să jupoi pe cineva, că eu, uite, nu înțeleg.

— Păi asta vine cam așa, rosti Omul primitiv gata să-mi stea la dispoziție, se implântă cuțitul în partea de sus a omului, apoi…

Și Omul primitiv se apucă să-mi demonstreze plin de zel cum trebuie să înțeleg acest foarte interesant articol din foaia mea preferată, *Curierul Capitalei.*

Vânzare de câine

Și *anume,* în Buda.

Unde chipurile așa ceva nu s-a pomenit decât o singură dată.

Ce pot să fac, nevastă-mea mă tot bârâie la cap — ea treia oară! – să mă duc acolo să văd câinele ăla, cică e o adevărată minune.

Mă primește un domn bine bronzat. E neobișnuit de energic și de competent.

— Vă interesează Muki, nu?! îmi strigă răsunător, măsurându-mă cu privirile sale irezistibile, de dresor.

— Exact! îi spun un pic descumpănit.

— Muki… Muki… i… i, rostește el apoi pe un ton neașteptat de blând, aproape implorând.

De sub pat apare un fox sârmos. Se apropie alene de mine, mă miroase, cască. Se vede cât de colo că treaba asta îl plictisește.

— Atenție! se răstește la mine dresorul.

— Iiau, ha… vreau să zic, da! exclam sărind în poziție de drepți.

— /Ista e cel mai inteligent câine din lume, continuă cu glas tunător. Înțelege orice cuvânt, exact ca un om.

Apoi iar, cu o voce mieroasă:

— Muki… unde-i ușa?

Cu o mutră chinuită, Muki își repede botul spre ușă. Apoi iar cască.

— Muki… unde-i zahărul?

Muki își rotește privirile prin odaie și se întoarce spre măsuța pe care lângă cafea se află zaharnița, apoi se lungește pe jos, ca și cum ar spune: „Uite-o colo, ce mă întrebi, când știi și tu unde e!”

— Și dați-mi voie, continuă dresorul pe un ton ce nu suportă contrazicere, se-aruncă și-n foc pentru stăpânul său. Nu admite să i se facă vreun rău stăpânului, se repede până și la leu, dacă-l atacă pe stăpânul său. Vă rog să vă prefaceți ca și cum v-ați înfuria pe mine. Vă rog să mă loviți un pic.

Mă supun speriat, deși știu dinainte că Muki are să-mi hăpăie capul cât ai zice pește. Îl lovesc.

Muki nu se clintește.

— Vă rog, puțin mai tare.

Îl ating ca lumea. Muki nu se clintește.

Dresorul e derutat.

— Muki… i… rostește cu voce plânsă. Muki… Uite… mă atacă!…

Și-mi Îace semn să mai dau. Îl pocnesc, dar Muki tot nu se clintește.

Îmi vine o idee salvatoare, în ajutorul lui Muki.

— Dați-mi voie, îi atrag atenția prudent, ca nu cumva să-l jignesc, păi e normal că nu se clintește din loc. Doar adineaori ziceați ce inteligent e, ziceați că înțelege orice cuvânt… tocmai de asta nu se mișcă de acolo…

Dresorul mă privește surprins.

— Mda, da, se scarpină el în creștet, adică cum înțelegeți asta?

— Foarte simplu. Dacă n-ar înțelege orice cuvânt, s-ar năpusti la mine. Dar de vreme ce a auzit că dumneata m-ai îndemnat să te lovesc, nu ia treaba în serios. Nu se lasă dus de nas.

— Aha! exclamă dresorul.

Deși nu încape îndoială că nici acum nu pricepe explicația mea cât se poate de limpede.

Eu și Muki no privim pe furiș. „Lasă-l, te rog, în plata Domnului — îmi spun cehii lui Muki — *n-o* să priceapă niciodată treaba asta atât de simplă".

E un câine într-adevăr inteligent, înțelege orice cuvânt.

Dux, ducis

— Tată, cum e *dativul* lui *dux?* îmi strigă puștiul în timp ce-și scrie tema.

Trosc! De luni de zile presimt că până la urmă are să iasă ceva rău din treaba asta. La materiile de-a doua și de-a treia de liceu încă izbutisem să-l fac să creadă că și la latină sunt acea desăvârșită autoritate profesională ce se cere și la alte materii de școală, în stare să mă înalțe în ochii puștiului la nivelul unor Socrate, Aristotel, Leibnitz, Einstein și chiar deasupra lui Kasztel, care-i mai presus de toți aceștia, fiind cel mai bun elev din clasa lor. Într-a patra se va descoperi totuși secretul lui Lohengrin, îngrozitorul semn al originii lui, pe care am vrut să-l ascund de el.

N-am puterea să-i spun adevărul.

— Ți-ai și scris problemele la algebră? l-am întrebat aspru.

— Voiam mai întâi să…

— Mai întâi… mai întâi… Niciun întâi, întâi vine algebra, întâi exercițiile, ai timp mai încolo de latină. Pe urmă, vin eu la tine.

În orice caz, am câștigat timp. Unde-o fi dicționarul latin? Ah, e nenorocire, a rămas în odaia copilului, are să observe dacă-l șutesc de-acolo. Eventual aș putea să-i telefonez lui Babits, el știe bine latinește. Da, numai că Babits crede despre mine că și eu știu. Nu se poate să-l frustrezi de iluzii pe un poet. Și-apoi ar auzi și copilul.

E ridicul. La ce-o fi folosit metoda aia inductivă? De ce n-aș descoperi singur dativul lui *dux,* dacă m-aș concentra un pic?

Așadar, mă lungesc pe divan și-mi pun în funcție rațiunea minții limpezi.

Dux înseamnă conducător sau prinț, sau căpetenie, ori așa ceva. Cu alte cuvinte un fel de dobitoc mare. Asta ar fi el, el însuși, fără orice altceva, așa cum l-a creat Dumnezeu, un simplu, dar cinstit *nominativ.* Căci toți ne naștem goi-goluți, nu avem nimic și pe nimeni, afară de faptul că suntem *nominativul* nostru însine.

Mai târziu se descoperă că nu numai eu exist pe lume, eu, conducătorul, prințul, căpetenia, ci că există undeva un „Al lui", „Al ei", și un „Lui", „Ei", și undeva un „În Din". Și în cele din urina un uriaș „Pe", de care au să mă atârne. Ca de o spânzurătoare, ca pe un stigmat al Judecații de apoi. Pentru faptul că m-am făcut „vinovat", de-al aracului, ca *acuzativ.*

Lux ducis…

Prin ceața somnolenței îl văd pe el. Pe Dux, marea căpetenie, singur în sala de arme a sumbrului său castel. Se privește în oglinda scutului său și în timp ce întoarce spre mine oglinda, descopăr cu surprindere cât de mult seamănă la trăsături cu mine.

Ce mult aș vrea să stau de vorbă cu el! Mi-ar face plăcere să-i spun o vorbuliță, să-l cunosc, să aflu ce simte, oare seamănă și la suflet cu mine?

Zadarnic însă. N-am să aflu niciodată din discuția asta ceea ce ar trebui să știu acum. *Dux* se consideră a fi cunoscut. La început a fost *Dux*, abia după aceea urmează *dativul.* Unul e prințul, *Dux,* și Dativul e profetul lui.

Ce-ar fi să-mi iau inima-n dinți și să-l întreb fără ocolișuri?! La urma urmelor, de vreme ce chestiunea e cum o fi *Dativul* lui *Dux,* în treaba asta cel mai competent e el însuși, mai competent chiar decât dicționarul ori Babits Mihály.

Prințul! Fără niciun prefix sau sufix! Prințul, căpetenia, singur cu el însuși! Cum, oare, ar putea fi altceva?

Și deodată eu însumi stau întins pe sofaua din sala tronului, studiind uimit în oglindă propriu-mi *nominativ.*

Dar nu-i bine, ca *Nominativul* să fie singur. La început., Dumnezeu creat-au *nominativul,* și zis-au Domnul: „Tare se mai lenevește așa el înde el, ia să-l urnim un pic".

Și îndată se și auziră ciocănituri în ușă.

— Cine-i?

O voce dulce, mieroasă:

— Sunt *G'enativa,* o, tu, unica mea căpetenie, singura, mititica nevastă a lui A lui-A.

Nu sunt, deci, singur. S-a născut Proprietatea. Până una, alta, un proprietar, o proprietate — dar nicio grijă, vin și celelalte! De altfel, mai e mult până la desinența verbală!

— *Dux,* ai ceva bani? *G'enativ*a ta cea mititică ar avea nevoie pentru o pălărie.

Aha, s-a făcut! Orice s-ar spune, tot e bună o femeie la casa omului: *Pecuniam duci.* Dar de unde să-i iau?

Mă scol dintr-un salt, furios.

— De unde să-i iau? De sub piele, din came, din sânge?

Aha, iar s-a făcut! Din! Din a cui! Din carnea mea. *Ex carne ducis.*

— Cară-te și strânge-ți bani pentru datoria de anul viitor!

Iar sunt singur. Dar oare într-adevăr singur? Nu stă oare în fața mea cineva, holbându-se la mine cu ochi acuzatori? Iar oglinda continuă oare să-mi înfățișeze același chip? Parcă n-aș mai fi eu, sau cel puțin n-ar mai fi fața mea, parcă prin ochii sufletului meu mi-ar întoarce privirile propriul suflet, îngrijorat.

— Ce faci cu poporul, căpetenie? Nu te temi de viitor, nu te temi că vina pe care ai comis-o e strigătoare la cer și se cere pedepsită? Poporul are să te pedepsească, o, căpetenie, din moment ce și-a descoperit conștiința. *Plebs punit ducem.*

Ducă-se dracului oglinda, ducă —, se cuvintele acuzatoare ale conștiinței, cară-te, *Accusativus,* care-mi stai pe suflet.

— Să vină muzica, vreau să mă distrez

Și îndată apare în ușă *Vocativul.*, poetul…

— O, *Dux,* nenumărate-s virtuțile tale !

Ce băiat simpatic, deștept, e *Vocativul* ăsta, și ce observații nimerite are! Exact ca domnul acela care rândul trecut a scris lucruri atât de frumoase despre mine.

Bine-ar fi acum să adorm așa, în sunet de harfă, dar un glas ascuțit sfâșie brusc totul.

— Tăticule, am terminat la algebră, cum e *dativul* lui *dux?*

Îmi frec ochii căscând.

— Zău, nu mai fi atât de hahaleră, de-atunci puteai să-l întrebi pe el!

Băiatul mă privește cu ochii cât sarmaua.

— Ah, da, tu nu i-ai văzut, au șezut toți aici la masă, împreună. *Dux,* credincioasa lui *Genativa*, bravul *Dativ,* antipaticul *Acuzativ* și ceilalți. Dar de altfel, ca să știi care-i adevărul, află că eu nu sunt nici prinț, nici căpetenie, nici profesor de latină… eu mi-am dat bacalaureatul la real, și-acum fă bine și caută-n dicționar.

Întâlnire cu un tânăr

Eram bine dispus, uitasem tot — mi-am aprins ceremonios țigara și-am pornit-o pe Calea Andrássy. Frumoasa și iubita mea soție îmi zâmbea, de sub voal, frumoasa și draga mea care, uite, mă iubea și-mi dădea ghes s-o iubesc.

Cu tânărul m-am întâlnit pe malul Dunării, cam pe la ora șase. A trecut pe lângă noi — se întunecase binișor și nu l-am observat. Era la vreo douăzeci de pași când l-am zărit. Am amuțit brusc și m-a cuprins o vagă neliniște. Spinarea zveltă se desprindea limpede pe fondul unui vas de transport și totuși cred că l-am recunoscut după mers. Hainele îi erau puțin uzate. În mia A ducea un caiet gros. Părea de șaptesprezece sau optsprezece ani… Ezitam încă, nu-mi venea să cred… și-am vrut să mă întorc, dar pe neașteptate mi-am simțit inima ca străpunsă dureros de o săgeată, apoi a început să bată atât de tare, încât am fost silit să mă opresc. L-am mai zărit cum și-a ridicat mâna în dreptul feței: vai, groaznic, era mâna aceea, am recunoscut și tăietura de-atunci, din sala de gimnastică… Nevastă-mea mă privea mirată și eu i-am spus bâlbâindu-mă:

— Așteaptă-mă, te rog, o clipă… am ceva de vorbit cu tânărul de colo…

Apoi am părăsit-o și-am pornit în grabă. Dar nu peste mult mi-am încetinit pașii. Se înserase. Tânărul nu s-a întors. Știa că sunt în spatele lui. Continua să pășească agale, în dreptul unui stâlp de legat odgonul s-a oprit liniștit, s-a răsucit spre Dunărea tăcută și și-a aruncat ochii peste ea, departe, spre dealuri. M-am oprit lângă el, pentru a mă studia pe mine însumi. Mă uitam pe furiș la gura lui, care încă era mai tânără și mai îngustă decât a mea. Iar ochii mai

mari și mai luminoși. Da, el era. Și caietul, vechiul caiet… pe care-l pusesem în fundul scrinului și-am uitat de el… Mă încerca o emoție apăsătoare, sufocantă.

— Nu… nu mă observi? i-am spus în cele din urmă încet.

— Ba da, mi-a răspuns fără să se întoarcă însă spre mine.

Am amuțit, tulburat. Apoi m-am simțit șocat. Ce caraghios! Un tânăr de optsprezece ani! Întâlnirea e ciudată, dar trebuie să mă reculeg. Hai să fim obiectivi. Ar fi cazul să se bucure că are prilejul să mă vadă.

— Te-am recunoscut imediat, i-am spus tare, când ai trecut pe lângă mine.

— Știu, mi-a zis.

— Și de ce n-ai venit la mine? Nu ești curios să mă vezi?

Nu mi-a răspuns. Am devenit nervos.

— Bine, știu ce rezervat și înfumurat ești. Dar, te rog, crede-mă că n-are niciun sens. Crede-mă că m-am convins de asta… Am să-ți explic odată… O să recunoști și tu că nu puteam rămâne un înfumurat și-un încăpățânat… Și de ce nu te uiți la mine? Uite, am mustață… Am douăzeci și șase de ani… Ce sucit ești! Te-ai supărat pe mine?

Nu mi-a răspuns. Gura i s-a strâmbat într-un rictus amar.

— Eh!… I-am spus. Frumoasă tăcere! Bine, bine, mi-am adus aminte… Și ce-i cu asta? Nu poți fi așa totdeauna. Te pomenești că-mi faci și reproșuri! Iartă-mă, dar tăcerea asta a ta nu e cine știe ce scofală… Nu văd să-ți fi folosit prea mult… Ai niște haine tare jalnice dragă băiete. Și ești slab.

Dă-mi voie să-ți spun că n-aș mai putea să port niște haine ca astea… Ei, ce e? Hai, plângi puțin, uite îți dau un creițar!

Abia acum s-a uitat în sfârșit la mine. M-a privit țintă, drept în ochi, apoi mi-a întors spatele.

— Vorbești prea mult, mi-a zis rece.

M-am ofensat.

— Nu mai spune! Te crezi foarte perfect. Ei bine, da, vorbesc, pentru că vreau să te învăț… pricepi? La urma urmelor sunt mai vârstnic ca tine… și de-atunci am văzut multe… și am destulă experiență… ești un copil… ce știi tu!?

Vocea mi s-a stins brusc, mi-am lăsat capul în jos, mi-am ridicat foarte tăcut și sfios mina, și i-am șoptit jenat:

— Ce puteam face?… Nu s-a putut cum credeai tu. Te rog crede-mă că nu s-a putut… Am încercat… dar, zău, nu s-a putut…

S-a întors iar spre mine. Mă privea cu gura strâmbată disprețuitor.

— Linde-i aeroplanul? a început răgușit.

Am bâlbâit încurcat:

— Păi… ce să fac… l-au descoperit alții… Trei… frații Wright… N-am fost acolo… Dar crede-mă că l-au făcut și ei destul de bine… e destul de bun, în fond…
se poate zbura cu el…

— Văd, mi-a spus ironic. Apoi iar m-a privit. Ce-i cu Polul Nord?

Am coborât ochii în pământ.

— L-a atins un oarecare Peary… Crede-mă că n-am avut când… ai greșit tu… nu poți ști tot… pe-atunci eram la facultate…

— Așa, a zis. Apoi: Unde-i glorioasa și libera Ungarie?

— Te implor… ești într-adevăr straniu… mă preocupă… și pe mine… dar treaba asta nu merge chiar așa, cât ai bate din palme… Omul mai trebuie să și trăiască. Am început să trăncănesc de zor: Dar vezi, cu toate astea eu m-am străduit… să se realizeze totuși ceva din ceea ce ți-am promis… Am scris… Am scris lucruri destul de reușite… Fii bun și uită-te în vitrine… numele mi-e cunoscut… sunt bine cotat… așa cum ai vrut tu… și oamenii mă respectă… Și vezi, am scris și cărți… așa cum ți-ai propus tu… uite… uite, am la mine una… e destul de reușită.

Am scos din buzunar una din cărțile mele de schițe și nuvele umoristice și i-am arătat-o.

— Uite-o… e destul de reușita…

A aruncat o privire peste carte, dar n-a luat-o.

— Da, am și citit-o, mi-a spus scurt. E destul de bună.

Și-a întins brațul spre orizontul din ce în ce mai întunecat, unde abia se mai zăreau spinările sinuoase ale dealurilor.

— Unde-i marea simfonie, piesa cea teribilă despre orizontul cenușiu și dumnezeii orgolioși care palpită și se zbuciumă dincolo de zări?

M-am înroșit.

— Dă-mi voie… nu s-a putut… Așa ceva nu poate fi cuprins în trei acte… Ai greișit tu… Niciun actor nu poate juca o zare cenușie… apoi mi-am dat seama că nici măcar nu e specia adecvată… și n-aș fi în stare s-o termin… În schimb, am scris despre asta un sonet drăguț… mi l-a publicat o revistă distinsă… le-a plăcut… și de-atunci sunt mai bine plătit…

Nu mi-a răspuns. S-a adâncit într-o tăcere sumbră, și privirile i s-au pierdut în depărtări. Am vrut să-i mai spun ceva, să-i explic că e atât de tânăr… dar mi-am amintit vag că în asemenea clipe, când se uită așa, nu-l poți tulbura. Deodată mi-am adus aminte de nevastă-mea și-am început să fiu neliniștit.

— Te rog să vii cu mine, i-am spus, să te prezint neveste-mii. O să te bucuri. E o femeie foarte frumoasă… o femeie inteligentă, minunată… vezi… sunt cineva, așa cum ai vrut tu…

S-a uitat la mine, și în ochi îi juca un dispreț nemărginit.

— Ai cucerit-o! mi-a zis. Nu mai spune! Ah, ce mândru ești de ea! Te-ai dus la ea și-ai cucerit-o!… Castelul a coborât din vârf și a cucerit prin asalt valea… Stejarul a cucerit volbura și, îndrăgostit, și-a înfășurat-o pe el… De ce nu vine nevastă-ta aici?

Mi-am mijit ochii.

— Ești un prost, i-am zis. Un copil. Toate astea-s aiureli. N-ai dreptate. Eu sunt matur, și m-am lovit de viață. Ce știi tu ce e viața! Oricine și poate bate joc de tine!

S-a apropiat de mine și m-a fixat drept în ochi. Îi puteam vedea părul des și negru.

— N-am vrut să cunosc viața… am vrut ca ea să mă cunoască pe mine… Da, oricine și-ar putea râde de mine, și tu n-ai vrut ca din pricina mea să-și bată joc de tine… Dar tu știi, uită-te în ochii mei, ai curajul și uită-te în ochii mei!… tu știi că ești rizibil și mărunt… și știi că dreptatea e de partea mea… și că ceea ce-ți spun nu e de râs… știi că eu am dreptate… Sărmanul de tine… tu, un om mic… un nimic… Hai, îndrăznește să mă privești în ochi…

Am fost nevoit să mă întorc; situația era penibilă și neplăcută. El s-a îndepărtat încet și nu s-a mai uitat la mine, ci a pornit încet, îngândurat…

N-am fost în stare să vorbesc decât după câteva minute, cu glas stins.

— Unde pleci? Mai stai… am șoptit. Dar nu s-a mai întors. I-am auzit doar vocea, de departe:

— Ține minte că te-ai mai întâlnit odată cu mine, pentru ultima oară… Și dacă mai păstrezi ceva din mine, moaie-ți pana în focul soarelui ce apune și scrie… scrie despre această întâlnire… scrie cum te-am părăsit. Și cum am dispărut, topit în cerul de amurg, tânăr, frumos și nețărmurit de liber, ca să nu te mai văd niciodată…

Am auzit acestea de foarte departe, și făpttira zveltă se subția întruna, se destrăma, și se înălța. Tot mai priveam, aveam impresia că o văd, dar apoi mi-am dat seama că nu e decât un nor subțire ce plutea pe bolta de purpură.

Nevastă-mea își pierduse răbdarea.

— Cine era tânărul? m-a întrebat.

— Un vechi cunoscut, i-am răspuns tulburat. Băiat simpatic.

— Da, a rostit ea puțin cam strident. Numai că e cam nemanierat. De ce n-a venit să se prezinte? Teribil ce seamănă cu tine!

Apoi, am intrat aici, în cafenea. Abia m-a părăsit proasta dispoziție.

„Tema e frumoasă, mi-am spus înviorându-mă. Puțin cam lungă pentru o poezie. Dar o nuvelă se poate încropi. Scurtă, satirică. Tot suntem marți, ar trebui să le trimit ceva”.

Am cerut hârtie și după o scurtă ezitare am așternut titlul: „Întâlnire cu un tânăr”…

Și rana nu mă mai durea decât vag.

Circul

Trebuie să recunosc că tânjeam din tot sufletul după circ, dar poate că în egală măsură. Și după vioară — apoi am avut parte întâi de vioară, în schimb nu m-au dus la circ și numai așa s-a făcut că din când în când visam iarăși și iarăși despre circ — pe care-l văzusem odată, de departe, în spatele dealurilor, și parcă m-ar fi condus cineva de mină până acolo. Altă dată m-am pomenit brusc în mijlocul unui oraș mare, dar era același circ, cu aceeași intrare, și un vestibul cu două deschideri. De data asta se făcea că aveam și bilet și puteam să intru, dar m-am trezit din vis și iar n-am apucat să pătrund înăuntru.

Dar în cele din urmă am visat tot visul până la sfârșit. Eram lângă casa de bilete, la intrare, și în fața mea stătea directorul, un șchiop bărbos și emoționat, care a dat de-o parte cu o mină draperia colorată de la intrare și-a început să strige: „Poftiți, poftiți pe-aici, intrați, reprezentația începe, poftiți și intrați!” Oamenii însă nu se hotărau — o mulțime de oameni, popor de tot felul, slujnice, soldați, femei cu pălării și domni bine rași, îmbrâncindu-se unii pe alții, râzând și vorbind tare. Eram sigur că directorul mă va observa imediat, de altfel m-a și observat și mi-a spus cu năduf în timp ce m-a înhățat de braț: „Poftește, poftește, ai bilet? Nu? Atunci fă bine și șterge-o!” La care inima mi-a tresărit speriată, am început să mă bâlbâi că n-am bilet, dar de fapt eu n-am venit să văd, ci am o vioară… și, disperat, i-am arătat vioara pe care, firește, o strângem sub braț. Se aplecase la gura mea și așteptase furios până i-am bâlbâit că n-am bilet, dar că am compus eu însumi un cântec pentru vioară, și dacă-mi dă voie am să-l cânt înăuntru, în fața publicului. La care a-nceput să râdă atât de tare, încât îi puteam vedea până-n gâtlej, ca într-un tunel adânc, apoi mi-a spus aspru următoarele, cuvânt cu cuvânt: „Tinere amic, ești cam într-o doagă, îți zbârnâie inima rău de tot Mie mi s-a părut o chestie grozavă și-am observat că directorul era încântat de involuntara mea admirație, m-a bătut pe umăr și mi-a spus s-aștept, că poate se va aranja ceva și mai stăm de vorbă.

S-a și întors ceva mai târziu în culoarul întunecat unde stăteam tremurând și mi-a spus eu vădita bunăvoință că doar cântatul ia

vioară, iară nimic altceva, e un paralelipipeuon. Am înțeles imediat ce-nseamnă asta și anume ca nu crede să am succes. – \I-am apucat să-i jur că voi avea, la care a devenit grav și mi-a adus ia cunoștință că bine, fie, să încercăm, dar întâi trebuie să anunțam comandamentul militar, unde mi se va da un bilet de glotaș în armata chezaro-crăiască. Iar până atunci îmi va arăta tot circul, pe la intrarea din fund, artiștii, animalele, absolut tot, ca să am habar despre ce-i vorba și ce vrea publicul.

Îmi bătea mima de emoție și bucurie că mă vedeam înăuntru, dar mi-era și teamă. Strângeam tare vioara sub braț și făceam eforturi să nu uit melodia. Al-a condus printre o mulțime se cortine pe care erau tot soiul de picturi viu colorate. Sus, în înălțime, lucrau niște oameni îmbrăcați în haine roșii. Ală așteptam să-i văd și pe artiști, sau animalele, dar nu — urmau niște trepte largi și multe. Abia mă puteam ține după el, atât de repede alerga pe trepte.

Apoi am străbătut câteva camere tapetate cu catifea, și întâmplător am deschis o ușă pe care a năvălit un zgomot asurzitor, strigăte ascuțite, și-am zărit o puzderie de capete omenești forfotind. Directorul a strigat la mine să închid imediat — e publicul, așteaptă reprezentația și spectatorii n-au voie să se uite aici.

Apoi a deschis o ușă mică, de fier, și dincolo de ea se întindea un amfiteatru uriaș, semicircular. În mijlocul acestui amfiteatru strălucitor, cu fântâni arteziene și o pădure de palmieri, un bărbat frumos, cu gura încrâncenată și ochi sălbatici, gâtuia o femeie. Femeia nu scotea decât sunete înfundate, sugrumate — era o priveliște îngrozitoare; am început să urlu tare și să blestem, implorând s-o smulgă cineva din mâinile lui. Dar directorul m-a înhățat de mină. „Prostule, mi-a spus, ăștia-s actorii mei, sunt de ceară, ca-n orice panoptic”. Când m-am uitat mai atent, am observat că într-adevăr fața femeii nu era naturală și avea ochi de sticlă.

M-am rușinat și-am început să vorbesc despre altceva, dar inima continua să-mi bată nebunește. Apoi directorul m-a condus într-o cameră mare, unde toate erau vraiște, și-n care ședeau în bănci, ca la școală, băieți și fete boite, în niște haine-n carouri. Asta era școala de clovni, cum am aflat îndată. Ai-au așezat și pe mine într-o bancă, și directorul a-nceput să-i scoată pe rând la catedră, să-i asculte. Unul a ieșit mergând în mâini, dar de câteva ori creștetul i s-a atins

de podele. Acesta a trebuit să repete figura. Apoi l-a chemat pe un bărbat înalt, care-a scos un cuțit și și-a spintecat pieptul. Sângele și plămânii i s-au revărsat afară pe rană, și bărbatul gemea tare și s-a prăbușit la pământ. Directorul a dat din cap satisfăcut.

— Așa mai merge, a zis, o să placă la public.

Sinucigașul s-a întors la loc, a scos din bancă ață și ac și și-a cusut pieptul, țistuind din limbă și strâmbând din nas. Abia atunci am observat că avea nenumărate cusături din astea pe piept.

Au ieșit și alții, și fiecare știa altceva. Erau ventriloci, care imitau atât de extraordinar vocea oamenilor și a animalelor, că nu-mi venea să-mi cred urechilor. Unul vorbea atât de perfect cu glas de copil, că mi-au dat lacrimile, pentru că reproducea vocea unui copil muribund — dar când m-am uitat la fața lui, am constatat uluit că ochii și gura nu i se mișcau absolut de loc. Altul a imitat vocea unei femei ce plângea și blestema — apoi au ieșit și alți imitatori de femei, au răsunat râsete și plânsete înfundate, iar în beznă pluteau ochi amenințători.

Și deodată directorul s-a uitat într-o hârțoagă și mi-a rostit numele. M-am ridicat în picioare, m-a privit atent, apoi m-a întrebat repede:

— Și tu, ce știi?

Am arătat spre vioară și iar am bâlbâit ceva despre melodia pe care am compus-o. Toată sala a izbucnit în râs, iar directorul a bătut nervos cu pumnul în masă.

— Tot cu vioara aia mă sâcâi și-acum? a zis. Ce treabă prăfuită!

Voiam să-i spun că melodia pe care am compus-o e foarte stranie și că aș vrea s-o execut, dacă mi se permite. Dar el a chemat un băiat și m-a trimis cu el să-mi arate instrumentele muzicale.

M-a dus într-o altă încăpere, plină cu niște mașini și instrumente uriașe, fiecare fiind un instrument muzical. Erau acolo trâmbițe uriașe, acționate de foaie — la câte-o apăsare scoteau adevărate tunete din gâtlejuri. Apoi triangluri de mărimea unei camere, cu ciocane acționate de aburi. O tobă uriașă era călcată de jur-împrejur de elefanți dresați, care bubuiau cu picioarele. Era și o orgă nemaipomenită, acționată de o mașină electrică ce punea în funcție în același timp treizeci de piane și o mie de tuburi de oțel — cel mai înalt tub fiind cât coșul unei fabrici. Dirijorul stătea pe un podium înalt și când și-a repezit brusc brațele în lături, a izbucnit un singur acord

care a stârnit un vârtej, încât am crezut că mă azvârle imediat în neant. În fața instrumentiștilor era o claviatură aidoma celor care acționează mașinile tipografice de cules — și lucrau cu ochelari, privind întruna notele.

Ameținд și cu urechile vâjâindu-mi, m-am întors într-o altă clasă, unde mă aștepta directorul. I-am spus că am văzut instrumentele muzicale, dar nu le cunosc și nu știu să cânt la ele. A ridicat din umeri și mi-a spus că-i pare foarte rău, dar în cazul ăsta m-am ras pe bot. Ne-am oprit în fața a doua uși cu perdele, care dădeau în teatru. Actorii. În mii de feluri de măști, intrau grăbiți pe una din ele, și prin crăpătura ușii, de câte ori era dată perdeaua la o parte, pătrundea o jerbă de lumini electrice de toate culorile. Am vrut să intru și eu acolo, dar directorul mi-a spus că, dacă nu știu nimic, atunci poate ar fi mai bine să văd întâi debaraua cu vechituri.

Am intrat pe cealaltă ușă — de unde un coridor întunecos ducea în jos spre pivniță. La mare depărtare pâlpâia lumina chioară a unei lămpi de gaz. De o parte și de alta se căscau firide în întunericul cețos și dens, și circulau niște oameni de serviciu cu fețele mânjite de funingine. M-a cuprins spaima și n-am îndrăznit să mă uit înăuntru. La capătul coridorului directorul s-a oprit și a stat de vorbă cu cineva. M-am uitat în jur pe furiș — de-a lungul pereților și lipite de ei se zăreau niște mese de tablă, iar pe ele tot felul de deșeuri goale: bătrâni, copii și părți de trup de fabricație veche. Din adânc emana un miros greu, sufocant, de formol. Apoi am zărit încă un culoar, absolut întunecat, ce ducea în jos. Directorul vorbea despre mine — ca și cum m-ar fi recomandat la medic să mă primească. Iar „medicul” se tot uita spre coridorul cel întunecat.

În clipa aceea am început să-i implor să nu fiu silit să rămân aici — le-am spus că mai degrabă sunt gata să învăț ceva, numai să pot sta sus, dacă nu merge altfel. Scuturau din cap, și „medicul” a ținut să remarce că n-aș avea șanse, decât cu un număr acrobatic, căci publicul nu mai avea răbdare să înghită orice.

Apoi m-am dus undeva sus, în ceva ca un pod — zăream pe îngustele luminatoare orașul, foarte jos sub noi. De-a lungul pereților erau rezemate la șir scări înguste și înalte. Pretutindeni, jos, era plin de funii, bare și plase, iar pe scări lucrau băieți în tricouri trandafirii. Mi-au pus în față o scară, să mă urc pe ea. Când am ajuns în vârf,

de jos au înclinat scara spre stradă. M-am încleștat de ea înnebunit — și când am privit în jos, am zărit tot orașul, iar oamenii ce forfoteau pe străzi erau cât furnicile. Am scos un țipăt slab și mi-am pierdut cunoștința.

Dar am rămas acolo, și-am învățat, am exersat mult, săptămâni și luni în șir. Urcam și coboram pe scară —, iar când treaba asta a mers bine și cât de cât mai și izbuteam să stau în vârful scării, mi s-a dat sus un scăunel, pe care l-am așezat cu grijă în echilibru și m-am așezat pe el. Mai târziu, am făcut același lucru cu două și cu trei scaune. Și a trecut multă, multă vreme.

Apoi, după vreme îndelungată, în cele din urmă am ajuns pe scenă —, dar fața îmi era deja suptă și ridată, și vopsită, ca a celor pe care-i văzusem când am venit. Acum eram de mulți ani aici și cunoșteam toate chichițele circului. Purtam un tricou trandafiriu și mă învârteam obosit prin semiobscuritatea dintre cortinele laterale, unde alergau oameni de serviciu asudați, cărând covoarele. Era un vuiet greu, permanent, și eram prea obosit ca să mă mai intereseze ce poate fi. Și deodată m-a năpădit o lumină intensă, bolnavă — draperiile de catifea s-au desfăcut brusc în fața ochilor mei. Dincolo de cortină era o mare de capete omenești — au răsunat câteva aplauze, apoi is-a lăsat o liniște plină de șoapte și așteptare.

Stăteam singur, pe covor, în lumina puternică și albă a arenei. Cu pași surzi, am alergat în mijloc — și raza reflectorului mă urma pretutindeni. M-am înclinat cu mișcări de șarpe spre loji. Apoi am apucat scara și-am urcat în înalt repede, fără zgomot, atât de ușor, încât nu-mi simțeam trupul. Acolo m-am cocoțat cu grijă pe un băț subțire și m-am clătinat câteva clipe pentru a-mi stabili echilibrul. Apoi mi-au întins o măsuță cu picioare de fier, așezată ne capătul unei prăjini. Am luat masa și? în așezat-o elegant cu două picioare pe capetele scării. Apoi m-am suit pe masă și m-am ridicat în picioare, ținându-mi mereu echilibrul. Acum au urmat trei scaune, unul peste altul, am auzit un freamăt de satisfacție. și m-am suit pe această construcție. Ultimul scaun stătea cu picioarele spre cer; pe unul din picioare, care se învârtea clătinându-se în liniștea de mormânt, am așezat, cu respirația tăiată, colțul de jos al unui cub uriaș. Toată construcția tremura atât de ușor sub mine. Încât îmi simțeam și bătaia pulsului cum aleargă până jos, la picioarele scării.

În sfârșit, urma prăjina: mi-au trebuit câteva minute până s-o pot fixa în echilibru pe colțul de sus al cubului. Apoi am urcat încet pe prăjină — și când m-am văzut în vârful ei, m-am oprit să-mi trag sufletul. Sudoarea mi se scurgea fierbinte. Încet, pe față. Toți mușchii îmi erau încordați ca funia, și tremurau. Am așteptat până când balansul construcției a atins punctul mort — și, într-o liniște mormântală. M-am îndreptat, mi-am desfăcut tricoul și-am scos vioara… Cu mâna tremurând. Am așezat pe ea arcușul… apoi, pipăind aerul cu un picior, am părăsit încet prăjina, m-am înclinat înainte… mi-am mai potrivit câteva minute echilibrul… și folosind liniștea publicului înmărmurit de spaimă, ce aștepta jos cu gurile căscate și inima strânsă… am început să cânt încet și înfiorat melodia pe care cândva demult, demult, foarte demult am auzit-o răsunând și plângând în inima mea.

Ning

M-am trezit la ora șase și am coborât în stradă. Dinspre fluviu bătea vântul. A început să ningă cu fulgi mărunți și ascuțiți; mi-am întins mâna și fulgii se loveau, fluturând, de palmă, așternându-se unii peste alții, înghețând împreună în spasme, apoi oasele încheieturii mi s-au acoperit de o pojghiță albă. Am închis palma și am cotit pe o străduță.

— Prima zăpadă, rosti lângă mine un bărbat scund, adresându-i-se altuia.

Un bărbat blond, mătăhălos, cu buza de jos răsfrântă trist, vorbea dându-și aere: explica vreo problemă sau vreo idee, și insista morțiș. Când trecu prin fața mea, umbra mi se urcă de la picioare în sus pe trupul lui: în clipa când umbra ajunse până la obraz, fața îi străluci galbenă și zâmbitoare, cu găvanele goale ale ochilor, cu nasul turtit, plin de coșuri mucegăite.

Am căscat scrâșnind din dinți și nu mi-a plăcut. Zăpada îmi plăcea, era albă și curată. Vorbeam cu ea inteligent… Mi-am aprins o țigară și-am apropiat jarul ei rece, albastru, de zăpadă. Acum iar nu știam încotro să merg: mi-am vârât mina între două coaste și m-am adresat vântului, care sosise chiar atunci murmurând și fluierând. „Alo, vântule, unde alergi așa? Hai să ședem și să stăm de vorbă domol; mă plictisesc”. Dar vântul nu mi-a răspuns: transporta parfumul Actriței, mi-a șuierat nervos în ureche. Tropăia și m-a mângâiat pe față. „Ești nebun, i-am spus. Ce ai cu mutra mea? Ei bine, atunci pleacă, să nu iasă vreo dandana — eu n-am nevoie, zău, de mirosul ăsta, poți să-l duci. Mă plictisesc și-aș vrea să stau de vorbă, așezat, cu cineva, aș vrea să explic cuiva să nu alerge așa, de parc-ar da grindina — să șadă și să se culce și să nu-și arate colții; să fie cuminte, că am să-l învelesc și mă culc și eu lângă el, și îndreptăm toate frumos-frumușel. Dar voi toți sunteți nebuni și plictisitori. și răi cu mine: alergați brambura, și vă izbiți de mine”. Mi-am ridicat gulerul, urmăream întruna zăpada ce-mi intra în găvanele ochilor, răsucindu-se în scorbura căpățânii: mă plictisesc, mă plictisesc. Lângă marginea trotuarului, cu picioarele strâmbe și amorțite, stătea o mârțoagă bătrână, înhămată la o trăsură: asta mi-a plăcut, am început să-i vorbesc și ea mă privea cu ochii ei verzi, de

cal. „Uite — i-am explicat — azi am vorbit cu o muscă și cu o vrabie; sunt două vietăți inteligente și înțelepte, de fapt cele mai înțelepte — vrabia a clătinat imediat din cap, dându-mi dreptate, și a coborât din copac, și și-a întins frumușel, supusă, piciorușele — de altfel nici musca n-a țopăit prea mult, zâmbea și a aterizat ametită aici, în palma mea. Nu vezi cum ninge? Trebuie să fie tare scârbos când pică pe pătura asta subțire”.

„Dii, mă, dii!” a zis birjarul și calul s-a opintit gâfâind. A început să strănute, dar eu am insistat cu încăpățânare, m-am apucat să alerg pe lângă cal și-am continuat să-i vorbesc. „Da, da, și tu te-ai apucat să fugi. Duci la teatru un buchet sau așa ceva, un buchet mare, pentru că e premieră. Joacă Actrița. Da, da. Alergi din pricina câtorva șfichiuri de bici, nu ți-e rușine? Ce cânți cu plămânii ăștia șuierători? Ce tremolezi pe aste patru bețe slăbănoage și potcovite. Zău, culcă-te, zău, frumușel. Ho, mă, ho!”

Calul alerga holbat, cu ochii bulbucați. „Dii, mă, dii!” îi spuneau lovindu-l și voia să alerge mai tare ca mine… Ho, mă, ho, dobitoc prost!” îi spuneam. I-am ieșit în față, i-am pus piedică, a căzut în genunchi, apoi s-a lungit pe pământ nechezând. Au făcut roată în jurul lui, nu voia să se liniștească, mereu dădea din picioare. M-am luptat cu el și m-am tăvălit pe pământ; plângeam de ciudă că nu vrea să renunțe și până la urmă i-am vârât pumnul în gât, și-atunci s-a domolit.

Am părăsit mulțimea și m-am plimbat încet, calm, de-a lungul bulevardului. S-a lăsat ceața, și felinarele ardeau în ceață ca niște globuri luminoase: înăuntru, pe partea cealaltă a țestei, lumina tremura palidă. Era șase și jumătate, mă plictiseam, și mă chioram curios pe sub porți. Un filfizon palid și tremurând s-a oprit, mi s-a uitat în față și m-a recunoscut; o vreme m-a urmat și-mi tot bălmăjea ceva despre un buchet și despre teatru, dar n-am întors capul; mă plictisea. Am cotit pe o stradă și am intrat într-o cârciumă. Acolo, s-a încins o bătaie, și bețivii s-au înjunghiat umplându-se de sânge. Am intervenit, vârându-mă între ei și l-am chemat la ordine pe cel mai scandalagiu, i-am pus mina pe umăr (rar mai discutam cu oamenii, ei demult nu mă mai înțeleg) și i-am spus apăsat: „Ajunge! Vreau liniște, că ninge!”

Pe geamurile cafenelei de pe bulevard lumina se revărsa în raze reci. M-am aplecat și la lumina lor am cercetat zăpada: era groasă de doi centimetri. Se formase deja un așternut frumos, moale, ondulat, fulgii cădeau mai des, și se pierdeau tot mai moi în acest așternut. Am clătinat din cap mulțumit și m-am retras să fac loc: din față se apropia un domn bătrân, mi se pare un bancher sau așa ceva, și gâfâia plin de importanță, cu burta scoasă înainte. Pe burtă avea un lanț de aur gros cât degetul, avea ochi mici și bătrâni, moi ca piftia. Purta o cutie de bijuterii, și buzele lui groase murmurau numele Actriței. A trebuit să-i fac semn de câteva ori până să mă bage în seamă. S-a oprit și m-a privit timp.

— Ce dorești? m-a întrebat.

— Nimic, i-am spus și am scuturat zăpada de pe țigară. Ninge. Du-te acasă și culcă-te.

— Ce dorești? a repetat învinețindu-se la față, cu degetele tremurându-i.

I-am pus mâna pe umăr.

— Nimic. Nu înțelegi? Ninge. Ai mâncat prea mult, domnule director; ajunge, domnule director. Dumneata ești prea urât în zăpada asta frumoasă, albă. Du-te acasă și culcă-te. Nu înțelegi?

L-am lăsat mască. S-a rezemat de zid, și capul înfundat în guler i s-a pleoștit. Se holba așa după mine, buzele îi atârnau, ca și cum ar fi vrut să întrebe ceva. După un minut, când mi-am întors capul, am văzut cum îl saltă doi birjari într-o birjă amețită.

Am urcat la club și am stat de vorbă cu câțiva oameni politici. La ruletă era *un jeu* mare: am făcut jocul la câteva mâini moarte. Erau puțini, căci la Teatru era premieră — chiar și ăștia discutau despre ea. La început am jucat pe sume mici, dar am nimerit de treisprezece ori numărul nouă și s-a strâns un pot de douăzeci de mii. Cu mișcări largi, am azvârlit cartea — de data asta au câștigat pointe-urii. Apoi iar am nimerit de treisprezece ori banco. Am luat lopata din mâna crupierului și am tras toți banii în fața mea. Un morman de jetoane galbene, albastre și roșii, strânse la un loc, galbeni sunători și bancnote albastre, foșnitoare. Într-o fracțiune de secundă mi s-a părut că în mijlocul mormanului aburind și încâlcit se zăresc câteva bucăți de carne și câțiva plumbi ce se rostogoleau.

Am luat tot. Era o căldură insuportabilă. Fețele străluceau de sudoare.

— Mizez tot! am strigat. Primesc și vieți. Dublu sau nimic. Nimeni nu mai vrea? Nouă la banco!

Câțiva se prăbușiră leșinați de pe scaune. Brusc, vântul s-a năpustit înăuntru pe un geamlâc, fluierând peste masă, și a stins candelabrele. De pe postavul verde se răscoliră o mulțime de fițuici albe și se așternură fluturând pe podea. Am luat to* m-am ridicat și am chemat cu un semn servitorul.

— Mai ninge?

— Am înțeles, domnule.

S-a întors dârdâind. În fața treptelor, zăpada era de un sfert de metru.

— În regulă.

Mi-am ridicat gulerul paltonului îmblănit, am călcat peste jucătorii întinși la pământ și am coborât încet treptele. În fața porții l-am întâlnit pe tânărul politician: fără palton, alerga cu părul vâlvoi și striga după mașină. Ningea cu fulgi cât pumnul, și neaua cânta șuierând în noaptea de smoală.

— Unde mergi? l-am întrebat pe tânărul om politic.

— Trebuie să alerg la Cazino, mi-a explicat cu gesturi largi. În viața mea n-am mai văzut o ninsoare ca asta. Și nu izbutesc să fac rost de o mașină. Am pierdut tot.

— Vino, te iau cu sania.

În aceeași clipă apăru sania-mașină, neagră și cu claxon. Se năpusti spre zăpadă, scoțând mugete din claxon, sub lampioanele cu lumină galbenă, chioară. Roțile greoaie, cu spițe, se zbuciumau trosnind. Mă simțeam excelent.

Tânărul politician flecărea.

— Nu știu câte zile mai am. Am pierdut tot. Știți, m-am ambalat în suita asta. Mi s-au dus douăzeci de mii, apoi mi-am pus zece ani, și s-au dus și ei. Dar nu-i nimic, îmi mai rămâne o soluție. *Acum* mă duc la Cazino, și fac rost de zece mii cu care mâine fac banco și-mi recâștig totul. Doar n-o să credeți că m-am lăsat pradă disperării.

A continuat, bătând aerul cu mâinile, tremurând tot de frig:

— E un fleac să strâng suma asta. Extraordinar, mi-am uitat paltonul la club. Dar nu-i nimic, azi e premiera, mâine după-masă mă

duc la Actriță… în budoarul ei tapetat cu mătase galbenă, acolo-i foarte bine și cald. Treaba e aranjată, nu e vorba decât de câțiva bănișori. Firește, trebuie să fac rost de banii ăștia. Trebuie s-o sărut. E-un fleac, totu-i aranjat. Ce senzații teribile o să am mâine, ce încleștare minunată!

Un pumn de zăpadă pătrunse șușotind înăuntru. Luându-l în palme, l-am lipit de gura fierbinte și tremurătoare.

— Sărută asta!

Sania străbătu mută, șerpuind, ¡labirintul de stradele. Am pătruns în tunel și am gonit de colo-colo. Am pătruns în goană pe porțile goale ale caselor fără acoperișuri de pe malul de dincolo al Dunării, tăind peste camere goale și fără tavan, în care zăpada era groasă de-un metru.

— Sărută asta, i-am zis. Nu e oare mai albă, nu e mai netedă ca pielea?

Și-i vorbeam cu ecoul gâjâit al camerelor goale și răsunătoare.

— E bună și albă. Scumpa de ea, ce albă e și moale! Crește mereu și nivelează tot. Nu e mai bună decât gura ta clocită? Și ce bine va fi să uiți acea strângere de inimă și acea încleștare din camera galb. mă, ce bine!

Dar se zbătea sufocat și scuipând, și împrăștia zăpada pe care i-o înfundasem în gură. Înjura și bolborosea cuvinte șuierate și dezlânate, ceva în sensul că acum știe, știe că o iubesc pe Actriță, că eu vreau să merg la ea mâine, de asta l-am momit să vină cu sania și vreau să-l ucid. Apoi s-a liniștit și a uitat de acuzația asta caraghioasă, gura i s-a lărgit, și m-a măsurat cu un zâmbet jenat, iar eu i-am zis compătimitor: „Eh, nu-i mai bine că ai uitat asta?”

Zăpada se înălțase încă de un picior. Am însoțit mașina salvării până la clinică: acolo am străbătut coridoarele și am intrat în sala de operații. Pe una din mese l-am zărit întins pe filfizonul cu care mă întâlnisem în urmă cu o jumătate de ceas. Glonțul îi pătrunsese în cerul gurii, și — acum îi desfăceau gura cu niște instrumente de fier, pentru a începea bisturiul — nu-l mai adormiseră, organismul. Slăbit de foame s-ar fi putut suporta cloroformul. Doi asistenți îi țineau capul, profesorul lucra tăcut în țeasta ciopârțită. Când ochii lui holbați m-au zărit, brusc a încetat să mai urle, ca și când l-ar fi terminat. O singură tresărire îi străbătu tot trupul.

— Vorbește, i-am spus și i-am pus mina pe inimă. Te ascult.

Inima se crispa sacadat între mâinile mele, a tresăltat de două ori, gata să-mi scape dintre degete, apoi s-a liniștit.

— Ce vrei?

— Arată-mi-o încă o dată, bâlbâi cu încăpățânare. Arată-mi gura ei și acel șanț umed și gâfâitor din jurul ei, când mă privește peste umăr din mașina fierbinte.

— Ai s-o uiți. Ninge. Și ninsoarea acoperă dâmburile.

— Nu-i adevărat. Am să mă zbat și am să sângerez sub dâmburi. Gura mea hăcuită se va înfige cu o mușcătură teribilă în așchiile scândurii. Gâtlejul meu va fi un urle sugrumat. Arată-mi-o. Să-mi iau rămas bun.

— Ai s-o uiți. Ai să dormi frumos, cu capul lăsat într-o parte, și-n craniul tău vor vui bezna și liniștea. Pe peretele craniului vor atârna spre interior alge verzi. Ninge.

— Arată-mi-o.

— Ai s-o uiți. Și nu va mai fi niciodată, încleștarea se va destinde. Nici n-a fost vreodată.

Inima gâfâia surd.

— Mai vrei să-mi spui ceva? am întrebat binevoitor.

— Da, a gâfâit inima și i s-a scurs o lacrimă. Arată-mi pădurea în amurg, unde am stat acum zece ani și-am crezut că va fi a mea, și vârfurile brazilor erau roșii sub razele asfințitului, lasă-mă să-mi iau rămas bun de la pădure.

— Ai s-o uiți.

— Atunci arată-mi măcar acea oglindă în care m-am uitat odată și mi-am văzut gura tremurând și m-am gândit la gura ei, lasă-mă să-mi iau rămas bun de la oglindă.

— Ai s-o uiți. Mă plictisești.

— Atunci arată-mi acea pată de lumină șerpuitoare de pe oglinda verde a lacului, care se zbuciuma pe apă când barca aluneca spre ea, și eu m-am aplecat peste apă să sărut pata, lasă-mă să-mi iau rămas bun de la pata ce tremura pe apă.

— Ai s-o uiți. Ești un prost. Ajunge.

În cerul gurii un os s-a frânt trosnind, capul s-a clătinat și din gura larg deschisă s-a desprins un horcăit. Băiatul își smuci atât de tare

mâna, încât se rupse bandajul și căzu. Brusc, profesorul scoase linguriță și-i turnă cafea pe gură. Apoi se aplecă peste inimă.

— Scoateți-i călușul, spuse. N-a rezistat.

Un asistent smulse afară călușul. Printre buzele vinete ce se apropiau curse o zeamă cafenie. Capul lăsat într-o parte răsturnă o sticlă de carbol, și pe pământ se scurse un lichid cu miros greu, apăsător.

M-am uitat la ceas: era ora zece. „Am sosit prea devreme — mi-am zis — prea devreme pentru actul al doilea".

Am coborât printre șirurile de scaune de la parter. Se apropiau, într-adevăr, de sfârșitul actului al doilea, acolo unde orchestra intervine estompat peste dialog. M-am așezat pe un scaun, dar n-am rămas acolo. Am străbătut culoarul și-am intrat în prima lojă de lângă scenă, unde ședea numai autorul. Era transfigurat de emoție, la butonieră îi ardea o garoafă roșie. Mi-a scuturat distrat mâna, apoi s-a întors cu gura căscată spre scenă. M-am așezat lângă el și am luat binoclul.

— Ninge, i-am spus.

— Da, mi-a șoptit pe un ton gâtuit, și-a râs încet. Când ne vom întoarce acasă, zăpada i se va așterne pe păr. Ia fii atent acum la mișcarea asta, când se întoarce spre curtezan. Uite la femeia asta. Eu i-am scris piesa, credeam că îi fac un cadou și uite că acum mi-l întoarce ca pe-un cadou nou și necunoscut — viață în schimbul morții și-al unei materii moarte pe care a primit-o de la mine. Femeia asta. E iubita mea. În seara asta va fi a mea — e tocmai ceea ce joacă acum pe scenă.

— O va acoperi zăpada.

— Știi ce? Ea e extazul și gloria. Până și mulțimea asta nebună se uită la ea cu ochii holbați de uluire, cu sufletul la gură. Nu vezi? Ea e viața și triumful. Eu sunt iubitul ei. Așa am visat, cu perseverență, de-a lungul a treizeci de ani de patimă mistuitoare, așa am văzut eu ceasul acesta: cu catifele fierbinți și mătăsuri moi, în care se sparge focul alb al lampadarelor și ritmurile pline de fior ale muzicii. Timp de treizeci de ani mi-am construit din mătăsuri, catifele, melodii languroase și parfumuri fierbinți treapta asta, datorită căreia să ajung în sfârșit până la pielea ei goală și s-o pot săruta. La asta m-am gândit timp de treizeci de ani — și a fost o treabă frumoasă.

Am dat din cap.

— A fost o treabă frumoasă, într-adevăr, i-am spus. Dar acum ninge. Și-acum fă ceea ce se obișnuiește să facem după o treabă frumoasă și cinstită: întindeți cât mai bine brațele amorțite și închideți ușurel ochii, și fii fericit că poți uita de treaba făcută. Ți-o spun, pentru că eu viu acum de-acolo unde oamenii mor în lipsuri și scâncind din cauza dragostei, și te asigur că poți să-mi strângi mâna cu recunoștință că nu m-am înfuriat mai rău din pricină că n-ai ochi să vezi ceea ce voi vedea eu îndată.

Am escaladat marginea lojei, peste candelabrul stins: sala tocmai izbucnise în aplauze, și o clipă am plutit pe undele răscolite ale aerului. Am străbătut scena, m-am întins pe un decor de mătase mată și-am așteptat-o. În culise stătea un bărbat cu fața măslinie, cu plastron, la câțiva pași de mine. Era sfârșitul unui tablou — și deodată, printre dantelele parfumate, se strecură în culise Actrița. Apoi, o mișcare ușoară și abia auzită: se opri, se retrase, îl zări pe bărbatul cu ten măsliniu, care se răsucise spre scenă, cu brațele încrucișate pe piept, puțin înainte ca Actrița să apară. Tresari, apoi se apropie de el pe neașteptate, îl atinse, îi făcu semn. O frântură de secundă se fulgerară din ochi — și bărbatul se retrase speriat.

— Nu! gâfâi.

— Da! se auzi în șoaptă, aproape în aceeași clipă. Buzele se crispară.

Femeia își înălță capul: de jos, îi vedeam gura strânsă, rece. Încă o crispare — apoi bărbatul se azvârli cu tot trupul spre ea — femeia se feri brusc și își retrase bustul. Șoldurile începură să-i unduiască — fața i se întinse, ochii i se încețoșară și pe gura crispată zâmbetul rece al disprețului îngheță brusc. M-am uitat la fața ei: ne-am înfruntat ochi în ochi, eu gol și așteptând, ea monstruos și cu o sălbăticie îngrozitoare, plină de extaz, triplul extaz al gloriei, dragostei și crimei, care ardea în juru-i ca un vârtej de foc. Noi doi, noi doi ne-am privit pe deasupra trupului acelui bărbat.

— Ajunge, am mormăit înroșindu-mă și năpădit de rușine. Ajunge. E nedrept.

— Ajunge, am repetat. E de-ajuns. Ninge.

— Ajunge, am rostit cu o ură întunecată, e de-ajuns. Renunță. Minciună, dușman al meu pe care te urăsc, renunță! Renunță,

molimă! Renunță la clocotul emoționant și crispat, rană de foc pe trupul rece al pământului, pe care pământul iar și iar o atinge, deschizând-o și scormonind-o: trupul lui rece, peste care ninge. Când te vei vindeca?

— Ajunge! i-am urlat în față șuierând, și n-am mai suportat căldura: fața mi-era viscolită de ghemotoace întunecate, cuvintele mi s-au oprit în gâtlej, i-am zdrobit creștetul cu pumnul și-am țâșnit afară, în noapte. Afară, zăpada se rotea în vârtejuri șuierătoare, am străbătut stradă după stradă, vântul m-a catapultat într-o casă, și de acolo m-a azvârlit pe acoperișul clopotniței de vizavi. Haho, Haliho! Zăpada mi s-a strecurat în craniu — m-am învârtit vâjâind peste zdrențe de nori, peste câmpii, unde lupii goneau după mine prin noapte și nămeți. Umbra mi se alungise peste o peninsulă lungă, terminată într-un munte, și dincolo de vârf atârna în oceanul pe care pojghița subțire a gheții tremura înfiorată. Mi-am făcut vânt — brusc, vizavi, sub razele palide, mijind în zori, linia suplă a Africii se desprinsese din ceață — și-am întors pentru ultima oară capul din caverna Nopții. Globul abia se mai zărea departe, sub mine, atârnând oblic în nesfârșirea beznei, cu două pete albe la capete. Două pete albe, ce se pierdeau în masa cenușie și gălbuie, rotindu-se lin și uniform, și deschizându-se pe neobservate, mărindu-se și apropiindu-se încet, încet, două cercuri, din ce în ce mai mari, ce se uniră în cele din urmă la mijloc.

SUMAR

Cuvântul traducătorului 2
Omul și scaunul 3
Război îndelungat 7
Omnibus 8
La prietena mea, colecționară de artă 10
Ocultism 12
Militărie cultivată 13
Coana Mare în 1916 15
Mic îndreptar pentru iubitorii de literatură, având scopul de a lămuri definitiv anumite noțiuni 16
Articol de dar sau Marea sărbătoare a dragostei 17
Scrisoare despre felul cum trebuie să intri 19
Trăiesc din aer 21
Cine-i acolo? 22
Mai 25
Lexicon absurd 27
Brevete personale 35
Bucuriile evoluției sau ce ți-e și cu dezvoltarea tehnicii 37
La tanti 39
Vreau un pled de pichet 42
Urmărire (I) 43
Știința 44
Discuție cu un om bun 46
Bucuria gloatei 48
Nu sunt acasă 50
Șahiștii 51
Omul primitiv 52
Vânzare de câine 57
Dux, ducis 58
Întâlnire cu un tânăr 60
Circul 63
Ninge 67

Notes

[←1]

Licitație (*din engl. auction*)